Ch
2729

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0001-5

C. n. 30

He. 13
fol.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0002-1

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0003-6

Sexti Julij Frontini viri conſularis Stratagematum libri quattuor. in officina Melchiaris Lottheri emendatius q̄ hactenus impreſſi Anno a recōciliata diuinitate Milleſimo quingenteſimo Decimoquarto.

Hermannus Tulichus.

Callida ſcire volens truculenti prælia Martis
Et quibus euaſit victus ab hoſte dolis
Quattuor hos modico ſibi comparet ære libellos
In quibus eſt grauiū: prouida cura: ducū
Caſſaq; Mulciberis claudi nihil arma moreſ̄
Sint licet a ſtygio lurida & atra lacu
Ingenio potius q̄ viribus arma gerunt
Vtere cōſilio quum tibi robur abeſt

Sextus Iulius frontinus consularis dignitatis vir philosophus orator et Iurium peritissimus ac in omni fere doctrina florens tempore fuit alexandri imperatoris cum et in primis ad res componendas adiumento fuit ipsi qui multa composuit cum et hos quattuor strategematum libros scripsit est autem strategema nihil aliud nisi militaris quedam sagacitas que a sapientia et consilio proficiscitur omnium enim reprehensionem caret ;

SEXTI IVLII FRONTINI VIRI CONSVLARIS STRATEGEMATICON. LIBER PRIMVS.

c Vm ad aſtruendā rei militaris ſcientiā: vnus ex numero ſtudioſoꝝ eius acceſſerim: eiq́ꝫ deſtinationi quātū cura noſtra valuit ſatiſfeciſſe viſus ſim deberi adhuc inſtituere arbitror opę vt ſolertia ducū: factaq́ꝫ a gręcis vna Strategematicon appellatiōe cōpræhēſa ſunt: expeditis amplectar cōmētarijs. Ita em̄ cōſilij quoq́ꝫ & ꝓuidētiæ exēplis ſuccincti duces erūt. Vnde illis excogitādi gerēdiq́ꝫ ſimilia facultas nutriatᷣ Præterea cōtinget ne de euētu trepidet inuētiōis ſuæ: q̄ ꝓbatis eā expimētis cōparabit, Illud neq́ꝫ ignoro neq́ꝫ inficior etiā rerū geſtarū ſcriptores īdagine opis ſui hāc q̄q́ꝫ partē eē cōplexos: & ab auctorib⁹ exēplorū q̄cq̄d inſigne aliq̄ mō fuit traditū, Sed vt opior occupatis velocitate cōſuli debet Longū em̄ eſt ſingula & ſparſa ꝑ immēſum corp⁹ hiſtoriarū ꝓſeq̄, Et hi qui notabilia excerpſerūt ipſo velut aceruo rerū cōfuderunt legētem. Nr̄a ſedulitas impēdet operā vt quēadmodū res poſcet ipm̄ q̄d exigitᷣ quaſi ad interrogatū exhibeatᷣ Circūſpectis em̄ gn̄ib⁹ pręparaui opportūa exēplorū veluti cōſilia, q̄ magis āt diſcreta a reꝝ collocarētur varietate apte ī tres libros ea diducim⁹. In primo erūt exēpla quæ cōpetāt prælio nōdū cōmiſſo. In ſecūdo quæ ad præliū & cōfectā pactionē ꝑtineāt. Tertius inferēdæ ſoluēdæq́ꝫ obſidionis habebit ſtrategemata. Quib⁹ deinceps gn̄ib⁹ ſuas ſpecies attribui huic labori nō iniuſte veniā paciſcar ne me ꝓ incurioſo reprehēdat q̄ præteritū aliq̄d a nobis repperit exēplū. Quis em̄ ad ꝑcēſenda om̄ia monumēta: quæ vtraq́ꝫ lingua tradita ſunt ſufficiat? Vn̄ multa trāſīre mihi ipē ꝑmiſi: q̄d me nō ſine cauſa feciſſe ſciēt: qui alioꝝ libros eadē ꝓmittētiū legerint. Verū facile erit ſub quacūq́ꝫ ſpecie ſuggerere. Nā cū hoc opus ſicut cætera vſus poti⁹ aliorū quā meæ cōmēdatiōis cauſa aggreſſus ſum adiuuari me ab his qui aliquid illi aſtruēt: nō argui credā ſiqui erūt q̄bus volumina hæc cordi ſint meminerint, vt parēt gr̄am ꝑ quā poſſim⁹ ſimilē naturā diſcernere. Nam tum om̄ia quæ a duce ꝓuide: vtiliter: magnifice: cōſtanter fiūt & patiuntᷣ gratiā habebūt ſi in ſpecie eorū ſunt & gratia eorū ꝓprie vis in arte ſolertiaq́ꝫ poſita ꝓficit tam vbi cauēdus: q̄ꝫ vbi opprimēdus hoſtis ſit. Qua in re cum verborū q̄q́ꝫ illuſtris extiterit effectus vt factorū ita dictorū exempla poſuimus.

Species eorū quæ inſtruāt ducē in his quæ ante p̄liū gerēda ſunt.

De occultandis conſilijs. Caput. i.
De explorādis cōſilijs hoſtium. Cap. ij.
De cōſtituendo ſtatu belli. Cap. iij.
De tranſducēdo exercitu ꝑ loca hoſti infeſta. Cap. iiij.
De euadēdo ex locis difficillimis. Cap. v.
De inſidijs in itinere factis. Cap. vi.
Quēadmodū ea q̄b⁹ deficim⁹ videanᷣ nō deeſſe: vt vſ⁹ eoꝝ expleatᷣ. C. vij.
De diſtinguendis hoſtibus. Cap. viij.
De ſeditione militū cōpeſcenda. Cap. ix.
Quēadmodū intēpeſtiua poſtulatio pugnæ inhibeatᷣ. Cap. x.
Quēadmodū incitādus ſit ad præliū exercitus. Cap. xi.
De diſſoluēdo metu q̄ milites ex aduerſis cōciderūt oīb⁹. Cap. xij.

KOENIGL: UNIVERS: BIBLIOTH: ZU HALLE.

STRATAGEMATVM LIBER PRIMVS.

DE OCCVLTANDIS CONSILIIS. CAPI. PRIMVM.

m

¶Arcus Portius Cato deuictas a ſe ciuitates Hiſpanię exiſtimabat in tp̄e rebellaturas fiducia murorũ: ſcripſit itaqꝫ ſingulis. vt diruerẽt munimenta: minatus bellũ niſi confeſtim obtẽpaſſent, epiſtolaſqꝫ vniuerſis ciuitatibus eodem die reddi iuſſit: vna queqꝫ vrbiũ ſibi ſoli credidit imꝑatũ. Cõtumaces cõſpiratio potuit facere ſi omnibus idem denuntiari notum fuiſſet.

¶Hamilcar dux pœnorũ vt in Siciliã inopinater appelleret claſſem nõ ꝓnũtiauit q̊ ꝑficiſcerẽt ſed tabellas in qbꝰ ſcriptũ erat quã partẽ vellet petere vniuerſis gubernatoribꝰ dedit ſignatas. præcepitqꝫ ne qs legeret niſi vi tẽpeſtatis a curſu prætoriæ nauis abductus eſſet.

¶Caius Lelius ad Syphacẽ ꝓfectus legatos q̊ſdã ex tribunis & cẽturionibꝰ ꝑ ſpetiẽ ſeruitutis ac miſterij exploratores ſecũ duxit: ex qbꝰ. L. Statoriũ qa ſæpius in eiſdẽ caſtris fuerat ꝗdã ex hoſtibꝰ videbant̄ agnoſcere occultãdæ cõditionis eius cauſa baculo vt ſeruũ caſtigauit.

¶Tarquinius Suꝑbus pr̄ principes Gabiorũ interficiẽdos arbitratꝰ: qa hoc nemini volebat ĩnoteſcere cõmiſſum, nihil nũtio reſpõdit q ad eum a filio erat miſſus. tñ virga eminẽtia papauerꝫ capita cũ forte ĩ horto ambularet decuſſit: nũtius ſine reſpõſione reuerſus renũtiauit adoleſcẽti Tarqnio: qd agẽtem patrẽ vidiſſet. ille intellexit idẽ eſſe eminẽtibꝰ faciendũ.

¶Cæſar q ſuſpectã habebat ægyptiorũ fidẽ ꝑ ſpeciẽ ſecuritatis ĩſpectione vrbis atqꝫ operũ ac ſimul licẽtioribꝰ cõuiuijs deditus videri voluit captum ſeſe gratia locorũ: vt ad mores Alexãdrinos vitãqꝫ deficeret: atqꝫ inter eam diſſimulationẽ præparatis ſubſidijs occupauit ægyptum.

¶Vẽtidius Parthico bello aduerſus Pachorũ regẽ nõ ignarus pharneũ quẽdam natiõe Tyrieſtẽ: ex his q ſocij videbant̄ oĩa quæ apud ipſos agerent nũtiare parthis ꝑfidiã barbari ad vtilitates ſuas cõuertit Nã quę maxime fieri cupiebat: ea ſe vereri ne acciderẽt: quę timebat ea vt euenirẽt ſe optare ſimulabat. Sollicitꝰ itaqꝫ ne parthi añ trãſirẽt Euphratẽ q̄ ſibi ſuꝑuenirẽt legiões q̄s in cappadocia trãs Taurꝫ habebat: ſtudioſe cũ ꝓditore egit vti ſolẽni ꝑfidia parthis ſuaderet ꝑ zeucma traijcerẽt exercitũ q̄ & breuiſſimũ iter ẽ. et omiſſo alueo euphrates decurrit. Nãqꝫ ſi illac venirẽt aſſeuera-

bat ſe opportunitate colliū vſurū ad eludēdos ſagittarios. Om̄ia aūt vereri ſi ſe in patētes cāpos ꝓieciſſent. Inducti hac affirmatione barbari inferiore itinere ꝑ circuitū adduxerūt exercitū, Dumq; fuſiores ripas et ob hoc oppoſiores pontes iungūt: inſtrumētaq; moliunt. xl. amplius dies impēderūt: q̄ ſpatio Ventidius ad cōtrahendas vſus eſt copias. Eiſq; triduo anteq̄ parthus adueniret receptis. acie cōmiſſa vicit parthos & interfecit.

¶ Mythridates circūuallāte Pompeio fugā in ꝓximā diem moliēs: huiꝰ cōſilij obſcurandi cauſa latius & vſq; ad applicitos hoſti valles pabulatus Colloquia quoq; cū pluribus auertendę ſuſpicationis cauſa in poſterum conſtituit. Ignes aūt frequētiores per tota caſtra fieri iuſſit. Secūda deinde vigilia per ipſa caſtra hoſtium agmen eduxit. ¶ Imperator Cæſar Domitius Auguſtus Germanicus cum germanos qui in armis erant vellet opprimere: nec ignoraret maiore bellum molitione inituros: ſi aduentū tāti ducis ꝑſenſiſſent: ꝓfectionē ſuam ſenſu obtexuit: galliarū: ſub quibꝰ inopinato bello affuſus cōtuſa immaniū ferocia nationū ꝓuincijs cōſuluit.

¶ Claudius Nero cum cuperet Haſdrubalem copiaſq; eius anteq̄ Hannibali fratri iungerentur occidere. Icciroq; feſtinaret ſe Liuio Salinatori collegæ ſuo cui bellum mandatū fuerat: parū fidens viribus quæ ſub ipſo erant adiungere: neq; tñ diſceſſum ſuum ab Hannibale cui oppoſitus erat ſentiri vellet. x. milia fortiſſimorū militum elegit: ꝑcepitq; legatis q̄s relinquebat: vt eædē ſtationes & vigiliæ æque agerent totidē ignes arderēt: eademq; facies caſtrorū ſeruaret: ne quid Hannibal ſuſpicatus auderet aduerſus paucitatē relictorū. Cum demum in vmbria occultatis itineribus collegæ ſe iunxiſſet. vetuit caſtra ampliari: ne quid ſigni aduentus ſui pœno daret detracturo pugnā ſi cōſulū iunctas vires intellexiſſet. Igitur inſcium duplicatis aggreſſus copijs ſupauit. & velocius omni nuntio redijt ad Hannibalem. Ita ex duobus callidiſſimis ducibus pœnorū eodem conſilio alterum celauit: alterum oppreſſit.

¶ Themiſtocles exhortās ſuos ad ſuſcitādos feſtināter muros: quos iuſſu lacedęmoniorū deiecerāt legatis Lacedęmonē miſſis: qui interpellarēt reſpondit venturum ſe ad diluendā hanc exiſtimationē: & ꝑuenit Lacedęmonē ibi ſimulato morbo aliq̄tum tp̄s cōtraxit: & poſtq̄ itellexit ſuſpectā

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0008-4

STRATEGEMATVM LIBER PRIMVS.

eſſe tergiuerſationẽ ſuã cõtendit falſum ad eos rumorẽ: & rogauit vt mit
terẽt aliqs ex principibꝰ: qbꝰ crederẽt de munitiõe Athenarũ: ſuis deinde
clã ſcripſit: vt eos q veniſſent retinerẽt: donec refectis opibꝰ cõfiterent lace
dæmonijs munitas eſſe athenas: nec aliter prĩcipes eorũ redire poſſe q̃ ipe
remiſſus foret quod facile pſtiterũt lacedæmonij: ne vnius interitu multo
rum mortem penſarent,

Lucius Furius exercitu pducto in locũ iniquũ cũ cõſtituiſſet occultare
ſollicitudinẽ ſuã ne reliqui trepidarẽt paulatim ſe inflectens tanq̃ circuitu
maiore hoſtẽ aggreſſus cõuerſo agmine ignarũ rei quæ agebat̃ exercitũ
incolumẽ reduxit. Metellus in Hiſpania interrogatus quid poſtera die
facturus eſſet: tunicã meam ſi eloqui poſſet inquit comburerẽ,

M. Licinius Craſſus percontanti quo tempore moturus eſſet caſtra: re
ſpondit vereri ſe ne tuba id audiat,

DE EXPLORANDIS CONSILIIS HOSTIVM. Cap. ij

Cipio Africanus capta occaſione mittẽdæ ad Syphacem lega
tionis cũ Lelio ſeruorũ habitu tribunos & centuriones electiſ
ſimos ire iuſſit: qbus curæ eſſet pſpicere regias vires. hi cum
Liberius caſtroꝝ poſitionẽ ſcrutarent̃: equũ de induſtria dimiſſum tanq̃
fugientẽ pſecuti maximã partẽ munimẽtorũ circuierũt: quæ cum nuntiaſ
ſent incendio confectũ eſt bellũ. Quin. Fabius Maximus bello Hetru
ſco cum adhuc incognitæ forent Romanis ducibus ſagatiores explorãdæ
viæ fratrem Fabium Ceſonem peritum linguæ Hetruſcæ iuſſit Hetruſco
habitu penetrare Ciminiam ſiluam intentatã ante militi noſtro. Quod is
adeo prudẽter atq̃ induſtrie fecit: vt tranſgreſſus ſiluã vmbros camertes
cum aĩaduertiſſet non alienas nomini Romano ad ſocietatem cõpulit.

Carthaginenſes cum animaduertiſſent Alexãdri ita magnas opes: vt
Africæ quoq̃ immineret vnum: ex ciuibus virum acrem nomine Hamil
charem Rhodiuũ: iuſſerũt ſimulato exilio ire ad regem: omniq̃ ſtudio in
amicitiã eius puenire: qua is potitus cõſilia eius nota ciuibꝰ ſuis faciebat,
Idem Carthaginẽſes miſerũt: qui p ſpẽm legatorũ longo tẽpore Romæ
morarent̃. exciperẽtq̃ conſilia Romanorũ. Marcus Cato in Hiſpaniã
qa ad hoſtiũ cõſilia alia via nõ potuerat: iuſſit trecẽtos milites ſimul impe

tum facere in ſtatione hoſtiũ: raptumq; vnũ ex his in caſtra perferre inco
lumẽ: tortuſq; ille omnia ſuorũ arcana cõfeſſus eſt. ¶ Caius Marius cõſul
bello Cymbrico & Theutonico ad excutiendam Gallorũ & Ligurũ fidẽ
litteras eis miſit, Quarũ pars prior præcipiebat ne interiores quę ſignatę
erant ante tẽpus certũ aperirent: eaſq; poſtea ante præſtitutã diem repetijt
& quia reſeratas reppererat intellexit hoſtilia agitari. Eſt & alius modꝰ
explorãdi: quo ipſi duces nullo extrinſecus adiutorio per ſe ꝓuidẽt Sicut
Aemilius Paulus conſul bello Hetruſco apud oppidum Coloniam dimiſ
ſurus exercitũ in planitiem cõtemplatus ꝓcul auium multitudinẽ citatiori
volatu e ſilua cõſurrexiſſe: intellexit aliquid illic inſidiarũ latere q̃d cõtur-
batæ aues & plures ſimul euolauerũt. Præmiſſis igitur exploratoribꝰ cõ-
perit .x. milia boiorum excipiẽdo ibi Romanorũ agmina in itinere: eaq;
alio quam expectabãt latere miſſis legionibꝰ circũfudit. ¶ Similiter Thya
menus Horeſtis filius cum audiſſet iugum ab hoſtibus natura munitũ te-
neri ꝑmiſit ſciſcitaturos quid rei foret: ac referẽtibus eis non eſſe verũ q̃d
opinaret̃ ingreſſus iter vbi videt ex ſuſpecto iugo magnam vim auium ſi
mul euolaſſe nec omnino reſidere arbitratus eſt illic latere agmen hoſtiũ.
itaq; circunducto exercitu eluſit inſidiatores. Haſdrubal frater Hanniba-
lis tunc Liuij & Neronis exercitum quanq̃ hoc illi non duplicatis caſtris
diſſimularent intellexit q ab itinere ſtrigoſiores notabat equos & colora
tiora hominum vt ex via corpora.

DE CVSTODIENDO STATV BELLI. Cap. iij.

a ¶ Lexander Macedo cum haberet vehementem exercitum ſem
per eum ſtatum belli elegit vt acie confligeret,

DE EODEM.

c ¶ Aeſar bello ciuili cũ veteranũ exercitũ haberet: hoſtiũ autẽ
tyronem eſſe ſciret acie ſemp decertare ſtuduit. Fabiꝰ Max
imus aduerſus Hannibalẽ ſucceſſibus ꝑliorũ inſolentem: recedere ab anci
piti diſcrimine & tueri tantũmodo Italiam conſtituit: cũctatoriſq; nomen
& per hoc ſummi ducis meruit. ¶ Bizantij aduerſus Philippum omnis ꝑ-
liandi diſcrimina vitantes omiſſa etiam finium tutela: intra munitiões op
pidi ſe receperunt: aſſequutiq; ſunt vt Philip. obſidionalis more impatiẽs

recederet. Haſdrubal Gyſconis filius ſecundo punico bello in Hiſpaniam victum exercitum: cum Publius Scipio inſtaret: per vrbes diuiſit. Itaq̧ factum eſt vt Scipio oppugnatione plurium oppidorũ diſtingueret: et in Hyberna ſuos reduceret. Themiſtocles aduentante Xerxe: quia neq̧ prælio pedeſtri neq̧ finium tutelę: neq̧ obſidioni credebat ſufficere Athenienſes auctor fuit eis liberos & coniuges Troezenen.: & in alias vrbes emittendi relictoq̧ oppido: ſtatum belli ad nauale prælium tranſferendi. Idem fecit in eadem ciuitate Pericles: aduerſus lacedæmonios. Scipio manente in Italia Hannibale tranſmiſſo in Africam exercitu neceſſitatē Carthaginẽſibus impoſuit reuocandi Hannibalem. Sicq̧ a domeſticis finib9 hoſtile tranſtulit bellum. Athenienſes cum Dereliam caſtellum ipſorũ Lacedæmonij cõmuniſſent. & frequentius vexarent claſſem qua Pelopomneſum infeſtarent miſerũt, cõſecutiq̧ ſunt vt exercitus Lacedæmonio℞ qui deteliæ erat reuocaret. ¶ Imperator cæſar Domitianus Auguſtus cum germani more ſuo e ſaltibus & obſcuris latebris ſubinde ĩpugnarent noſtros, tutumq̧ regreſſum in pfunda ſiluarum haberent militibus per c.xx. milia paſſuum actis non mutauit tantum ſtatum belli: ſed & ſubdidit ditioni ſuæ hoſtes: quorũ refugia nudauerat.

DE TRANSDVCENDO EXERCITV PER LOCA HOSTI INFESTA. Cap. iiij.

a ¶ Emilius Paulus conſul cum in Lucanos iuxta littus anguſto itinere exercitum duceret: & Tarentini ei claſſe inſidiati agmẽ eius ſcorpionibus aggreſſi eſſent captiuis latera euntium pretexuit. quo℞ reſpectu hoſtes inhibuere tela. ¶ Ageſilaus Lacedæmonius cum præda honuſtus ex phrigia rediret, iſequerentq̧ hoſtes & ad locorum opportunitatem laceſſerent agmen eius ordinem captiuorũ ab vtroq̧ latere exercitus ſui applicuit: qbus dum parcit ab hoſte ſpaciũ tranſeundi habuerũt Lacedæmonij. Idem tenẽtibus anguſtias thebanis: per quas tranſire habebat: flexit iter quaſi thebas cõtenderet exterritis thebanis digreſſiſq̧ ad tutanda mœnia: repetitũ iter quo deſtinauerat emẽſus eſt: nullo obſiſtente. ¶ Nicoſtratus dux ætholorũ: aduerſus epirotas cum eo℞ aditus in fines eorum anguſti fierent: per alterum locum irrupturum ſe oſtendens omni

illa ad ꝓhibendū occurrente epirotarū multitudine reliquit ſuos paucos: qui ſpetiem remanentis exercitus præberent: & ipſe cum cætera manū q̄ non expectabatur aditum intrauit.

Authophrates perſes cum in piſſidiam exercitū duceret: & anguſtias quaſdam poſſide occuparēt: ſimulata vexatione traijciendi inſtituit reducere: quod cum poſſide credidiſſent: ille nocte validiſſimā manū ad eundem locum occupandū præmiſit: ac poſtero die totum traiecit exercitum

Philippus macedonū rex. Græciam petens cum thermopylas occupatas audiret: & ad eum legati ætholorū veniſſent acturi de pace retentis eis ipſe magnis itineribus ad anguſtias pertēdit: ſecuriſq; cuſtodib9 & legatorum reditus expectātibus inopinatus thermopylas traiecit.

Iphycrates dux Athenienſiū aduerſus Anaxibiū Lacedæmoniorū in helleſpōto circa abidon cū trāſducēdū exercitū haberet: ꝑ loca q̄ ſtatioib9 tenebant: alterū āt lat9 ei9 trāſitus abſciſi mōtes ꝑmerēt: alter9 mare ablueret: aliquādiu moratus cū incediſſet frigidior ſolito dies. & ob hoc nemini ſuſpectus delegit firmiſſimos q̄ſq;: q̄bus oleo ac mero calefactis ꝑcepit vt ipſam horam maris legerent abruptiora tranarent: atq; ita cuſtodes anguſtiarum inopinatus oppreſſit a tergo.

Cn. Pom. cū flumē trāſire ꝓpter exercitū hoſtiū oppoſitū nō poſſet. aſſidue ꝓducere & reducere ī caſtra īſtituit. deiñ ī eadē ꝑſuaſiōe hoſte ꝑducto ne vllā viā ad ꝓgreſſum Rōanoꝝ teneret: repēte īpetu facto trāſitū rapuit

Alexander Macedo. ꝓhibente rege Indorū porro traijci exercitū ꝑ flumen hydaſpē aduerſus aquā aſſidue ꝑcurrere iuſſit ſuos. & vbi eo more exercitationis aſſequutus eſt: quia porro aduerſa ripa caueret per ſupiorē partem ſubito tranſmiſit exercitū. Idemq; Indi fluminis trāſiectu ꝓhibebat ab hoſte diuerſis locis equites in flumine inſtituit immittere: & trāſitū minari. Cumq; expectatione barbaros teneret intentos: inſulā paulo remotiorem primū exiguo: deinde maiore ꝑſidio occupauit: atq; inde in vlteriorē ripam tranſmiſit: ad quā manū opprimēdam cū vniuerſi ſe hoſtes effudiſſent ipſe libero vado tranſgreſſus omnes copias coniunxit.

Xenophon vlteriorem ripam Armenijs tenentibus duos iuſſit quæri aditus: & cum a citeriore repulſus eſſet: tranſijt ad ſupius: inde quoq; ꝑ

hibitus hoſtiū occurſu repetijt vadū inferius: iuſſaq; ibidem militū parte ſubſiſtere: ex qua cum Armenij ad inferioris vadi tutelam redijſſent: ꝑſuperius trāſgrederet̄: armenij credētes decurſuros oēs: decepti ſunt a remanētibus. Ii cum nullo reſiſtente vadum ſuperaſſent: tranſeuntiū ſuorū fuerunt propugnatores,

¶P. Claudius cōſul primo bello punico cum a rhegio Meſſanā traijcere militem nequiret: cuſtodientibus fretum pœnis ſparſit rumorē quaſi bellum iniuſſu populi inceptum gerere non poſſet: claſſem in Italiam verſus ſe agere ſimulauit. digreſſis deinde pœnis qui ꝑfectioni eius habuerāt fidem: circūactas naues appulit Siciliæ,

¶Lacedæmoniorū duces cum ſyracuſas nauigare deſtinaſſent: & pœnorum diſpoſitam penitus claſſem timerent: decem punicas naues quas captiuas habebant veluti victrices primas iuſſerunt agi a latere iūctis aut puppe religatis alijs qua ſpecie deceptis pœnis tranſierūt,

¶Philippus cū anguſtias maris quæ Cyaneæ appellāt trāſnauigare ꝓpter Athenieſium claſſem que opportunitatem loci cuſtodiebat nō poſſet: ſcripſit Antipatro Thraciā rebellare præſidijs: que ibi reliquerat interceptis: vt ſeqret̄ omiſſis oīb⁹: quæ epiſtole vt intercipent̄ ab hoſte curauit.

¶Athenieſes archana macedonū excepiſſe viſi: claſſem abduxerūt Philippus nullo ꝓhibēte anguſtias freti liberauit. Idemq; qa Cherſoneſum q Athenieſiū erat occupare ꝓhiberet̄ tenētibus trāſitū non Bizantiū tm̄. ſed Rhodiorū quoq; & Chiorū nauibus: cōciliauit animos eorum reddēdo naues quas ceperat quaſi ſequeſtres futuros ordinādæ pacis inter ſe: atq; Byzantios: qui cauſa belli erant: tractaq; ꝑ magnū tempus poſtulatione cum magna induſtria ſubinde aliqd in cōditionib⁹ retexeret claſſem ꝑ id tēpus præparauit ea quæ in anguſtias freti in parato hoſte ſubito euaſit,

¶Thabias Athenienſis cum adire portum Samiorum obſtante nauale hoſtium præſidio non poſſet paucas de ſuis nauibus præter portum miſſas iuſſit tranſire arbitratus qui in ſtatione erant perſecuturos. Hiſq; per hoc conſilium euocatis: nullo obſtante portū cū reliqua adeptus ē claſſe,

DE EVADENDO EX LOCIS DIFFICILLIMIS, CAPVT. QVINTVM,

¶Vintus Sertorius in Hiſpania cū a tergo inſtāte hoſte flumen 6
q traijcere haberet: vallū in ripa eius in modū cauæ lunæ duxit
& oneratum materijs incendit: atq; ita excluſis hoſtibus: flu
uium libere tranſgreſſus eſt.

¶Similiter Pelopidas Thebanus bello Theſſalico trāſitū quæſiuit. nāq; 7
caſtris ampliorē locū ſupra ripā cōplex⁹ vallū ceruolis & alia materie ge
nere cōſtructū incēdit. Dūq; ignibus ſummouerent hoſtes: ipſe fluuium
ſuperauit. ¶Quintus Luctati⁹ Catulus cū a Cymbris pulſus: vnā ſpem
ſalutis haberet: ſi flumē liberaſſet: cuius ripā hoſtes tenebāt in ꝓximo mō
te copias oſtendit: tanq̄ caſtra poſiturus: ac præcepit ſuis ne ſarcinas ſol
uerent: aut onera deponerēt. ne qs ab ordinibus aut ſignis diſcederet & q̄
magis ꝑſuaſionē hoſtiū cōfirmaret pauca tabernacula in conſpectu erigi
iuſſit: igneſq; fieri & quoſdā vallū ſtruere: quoſdā in lignationē vt conſpi
cerent exire. Quod Cymbri vere agi exiſtimātes & ipſi caſtris delegerūt
locū: diſpſiq; in ꝓximos agros ad cōparāda ea quæ neceſſaria ſunt manſu
ris. occaſionē dederūt Catulo nō ſolum flumē traijciēdi: ſed etiā caſtra eo 8
rum infeſtādi. ¶Crœſus cū halim vado trāſire nō poſſet nec nauiū aut pō
tis faciēdi copiā haberet foſſa [illegible] ſuperiori parte poſt caſtra deducta alueū
fluminis a tergo exercit⁹ ſui reddidit. ¶Cneus Pompeius Brunduſij cū 9
excedere Italia: & trāſferre bellū ꝓpoſuiſſet inſtāte a tergo Cæſare conſcen
ſurus claſſem quaſdā obſtruxit vias: alias parietib⁹ interſepſit: alias inter
cidit foſſis: eaſq; ſudibus erectis præclauſas operuit cratibus humo ag
geſta quoſdā aditus q ad portū ferebāt trabibus trāſmiſſis: & in denſum
ordinē ſtructis ingenti mole tutatus. Quibus ꝑpetratis ad ſpeciē retinēdę
vrbis raros ꝓ mœnibus ſagittarios reliq̄t: cæteras copias ſine tumultu ad
naues reduxit. nauigātem eū mox ſagittarij quanquā per itinera nota di
greſſi paruis nauigijs cōſecuti ſunt. ¶Cn. duillius cōſul in portu ſyracu 10
ſano quē temere intrauerat obiecta ad ingreſſum catena clauſus: vniuer
ſos in puppē rettulit milites: atq; ita reſupina nauigia magna remigātium
vi cōcitauit. leuatæ ꝓrā ſup catenā ꝓceſſerūt: qua parte ſupata tranſgreſſi
curſu milites in proras ceſſerūt in quas verſum pondus decurſum ſuper
catenā dedit nauibus. ¶Lyſander lacedæmonius cum in portu Athe 11

STRATEGEMATVM LIBER PRIMVS.

nienſium cum tota claſſe obſideret̄ obrutus hoſtiū nauibus ab ea parte q̄ faucibus anguſtiſſimis influit mare milites ſuos clam in littus egredi iuſſit. & ſubiectis rotis ad ꝓximū naues portū munychiæ traiecit, ¶Herculei⁹ legatus ſertorij cū in hiſpania inter duos montes abruptos longū & anguſtū iter ingreſſus paucas duceret cohortes : cōperiſſetq; ingentem manū hoſtiū aduenire forſan tranſuerſam inter montes preſſit : valluq; materia extructū incendit : atq; ita intercluſo hoſte euaſit. ¶C.Cæſar bello ciuili cum aduerſus Afraniū copias educeret : & recipiēdi ſe ſine periculo facultatem non haberet : ſicut cōſtiterat prima et ſecunda acie furtim a tergo ad opus applicata.xv.pedum foſſam fecit : intra quā ſub occaſu ſolis armati ſe milites receperunt. ¶Pericles Atheniēſis a peloponēſibus in eum locū cōpulſus : qui vndiq; abruptis cinctus duos tantū exitus habebat. ab altera parte foſſam ingētis latitudinis duxit velut hoſtis excludēdi cauſa : ab altera militem agere cepit tanq̄ per eum erupturus. illi qui obſidebant cum ꝑ foſſam quam ipſe fecerat exercitū Periclis non crederēt euaſurū vniuerſi a limite obſtitert̄ Pericles pontib⁹ quos p̄parauerat foſſæ iniectis ſuos q̄ non reſiſtebat̄ emiſit. ¶Lyſimachus ex his vnus in quos opes Alexādri tranſierūt : cum editum collem caſtris deſtinaſſet imprudētia tamē ſuorū in inferiorē deductus : vereret̄ ex ſupiore hoſtiū incurſum : triplices foſſas intra vallū obiecit. deinde ſublimibus foſſis circa oīa tētoria ductis tota caſtra cōfudit & interſepto hoſtiū aditu ſimul humo & frondib⁹ quas foſſis ſupiecerat facto in ſuperiora euaſit.

¶Cn.Fonteius Craſſus in Hiſpania cū tribus milib⁹ hominū p̄datū ꝓfectus ad Haſdrubalē & ad primos tantum ordines relato cōſilio incipiente nocte quo tēpore minime expectabat̄ ꝑ hoſtiū ſtationes ꝓrupit.

¶Lucius Furius exercitu ꝑducto in locum iniquū cū cōſtituiſſet occultare ſolicitudinē ſuā ne reliq trepidarēt, paulatim inflectit iter : tāq̄ circuitu maiore hoſtem aggreſſurus : cōuerſoq; agmine ignarum rei quæ agebat̄ exercitum incolumem reduxit,

¶Publius Decius tribunus bello Samnitico Cornelio Coſſo conſule iniquis locis deprehenſo ab hoſtibus ſuaſit vt occupatum collem qui erat in propinquo modicam manum mitteret ſeq; ducem ijs qui mittebant

obtulit:aduocatus in diuerſum hoſtis dimiſit cõſulem.Decimũ aũt cinxit obſeditqʒ illas quanqʒ anguſtias.noctu irruptione facta: cum fruſtratus eſſet Decimus incolumis cum militibus conſuli acceſſit.

Idem fecit ſub Attilio Calatino conſule is cuius varie tradit nomẽ.alij Laberiũ: nonnulli Quintũ: plurimi Calpurniũ fama vocitatũ ſcripſerũt. Hic cum dimiſſum exercitũ in eam vallem videret: cuius latera omnia ſuperiora hoſtis inſederat: depopoſcit & accepit trecentos milites quos adhortatus vt virtute ſua exercitũ ſeruarẽt in mediã vallem decurrit:& ad opprimendos eos vndiqʒ deſcendit hoſtis longoqʒ & aſpero prelio petẽdos occaſionem cõſuli ad extrahendũ exercitũ dedit.

Lucius Minutius cõſul in liguria dimiſſo exercitu in anguſtias: cũ iam omnibus aduerſaret claudianæ cladis exẽplo numidas auxiliares tam ꝓpter ipſorũ q̃ ꝓpter equorũ deformitatẽ deſpiciẽdos iuſſit adequitare faucibus quæ tenebant. Primo intenti hoſtes ne laceſſerent ſtationẽ obiecerũt de induſtria Numidæ ad augendum ſui cõtemptũ labi equos:& per ludibrium ſpectaculo eſſe affectauerũt ad nouitatẽ rei laxatis ordinibus barbari in ſpectaculũ vſqʒ reſoluti ſunt. Quod dum aĩaduerterũt numidæ paulatim ſuccedẽtes additis calcaribus per intermiſſas hoſtium ſtationes eruperunt: quorũ demũ cum ꝓximos irruerunt agros neceſſe liguribus fuit auocari ad defendenda ſua incluſoſqʒ Romanos emittere.

Lucius ſylla bello ſociali apud Eſerniã inter anguſtias deprehẽſus ad exercitũ hoſtium cui Duilius ꝑerat.colloquio petito de cõditionib⁹ pacis agitabat ſine effectu.hoſtem tamen ꝓpter inducias negligẽtia reſolutum aduertens nocte ꝓfectus relicto buccinatore. qui vigilias ad fidem remanẽtium diuideret:& quarta vigilia cõmiſſa eum ſequeret: incolumes ſuos cum omnibus impedimentis tormentiſqʒ in tuta ꝑduxit.

Idem aduerſus Archelaũ prefectũ Mythridatis in cappadocia iniq̃tate locoꝝ:& multitudine hoſtiũ preſſus:fecit pacis mẽtionẽ: interpoſitoqʒ tẽpore etiã induciarũ & ꝑ hæc aduocata intẽtione aduerſariũ euaſit.

Haſdrubal frater Hannibalis cum ſaltum euadere non poſſet faucib⁹ eius obſeſſis egit cũ.Cl.Nerone recepitqʒ dimiſſum. in Hiſpania exceſſurum cauillatos deinde conditionibus dies aliquos extraxit quibus omib⁹

immiſit per anguſtos tramites & ob id neglectos dimittere per partes exercitum ipſe deinde cum reliquis expeditis facile effugit.

¶Spartacus foſſam qua erat a Marco Craſſo circūdatus: cęſis captiuoꝝ pecorū quoq; corporib⁹ noctu repleuit: & ſupgreſſus eſt. Idem cū in Velbio obſeſſus ea parte qua mons aſprimus erat: ideoq; incuſtodit⁹ ex vimine ſilueſtri cathenas cōſeruit: qbus demiſſus: nō ſolū euaſit: verum etiā ex alio latere gladio ita terruit, vt aliqt cohortes: gladiatorib⁹ quattuor & ſeptuaginta ceſſerint. Idem cū a Lucio Varino ꝓconſule preclusus eſſet: palis per modica īterualla fixis ante portā: erecta cadauera adornata veſte atq; armis alligauit: vt ꝓcul intuentib⁹ ſtationis ſpecies eſſet: ignibus ꝑ tota caſtra factis imagine varia deluſo hoſte copias ſilentio noctis eduxit.

¶Braſidas dux Lacedæmoniorū: circa amphypolim ab Atheniēſiū multitudine nūero impar depħēſus claudēdū ſe ꝑſtitit: vt ꝑ longū corōnę ambitū extenuaret hoſtilē frequētiam: quaq; rariſſimi obſtabant erupit.

¶Hyphicrates in Thracia cū depſſo loco caſtra poſuiſſet: exploraſſet āt ab hoſte ꝓximū teneri collem: ex q̄ vnus ad opprimēdos ipſos deſcenſus erat nocte paucis intra caſtra relictis impauit vt multos ignes facerēt. eductoq; exercitu & diſpoſito circa latera ꝑdicta viæ paſſus eſt tranſire barbaros: locorūq; iniquitate in qua ipſe fuerat in illos conuerſa parte exercitus terga eorum cecidit: parte caſtra fecit.

¶Darius vt falleret Scythas diſceſſu canes atq; aſinos in caſtris reliqt: qs cū latrātes rudēteſq; hoſtis audiret: remanere Dariū credidit. Eundē errorē obiecturi nr̄is ligures ꝑ diuerſa loca bubalos laqis ad arbores alligauerīt q deducti frequētiore mugitu ſpetiē remanētium præbebāt hoſtium.

¶Hanno ab hoſtibus clauſꝯ locū eruptioni maxīe aptū aggeſtis leuib⁹ materijs incēdit: tū hoſte ad certos exitus cuſtodiēdos aduocato milites ꝑ ipſam flammā eduxit admonitos ora ſcutis crura veſte cōtegere.

¶Hannibal vt iniquitatem locorū & inopiam inſtante Fabio Maximo effugeret noctu boues quibus cornua faſciculis alligauerat ſarmentorum ſubiecto igne dimiſit. cumq; ipō motu adoleſcente flamma turbaret pec⁹ magna diſcurſatione montes in quos actum erant colluſtrant Romani: qui ad ſpeculandum concurrerant primo prodigiū opinati ſunt. Deinde

cum cuncta Fabio renunciaſſent: ille de inſidiarum metu ſuos caſtris cōtinuit: barbari obſiſtente nullo ꝓfecti ſunt.

DE INSIDIIS IN ITINERE FACTIS. Cap. vi.

f Vluius nobilior eum ex ſamnio in lucanos exercitum educeret: & cognouiſſet a perfugis hoſtes nouiſſimum agmen eiꝰ aggreſſuros fortiſſimam legionem primo ire: vltimo ſequi iuſſit impedimenta ita facto cum pro occaſione amplexi hoſtes diripere ſarcinas ceperunt. Fuluius legionem de qua ſupradictum eſt: quinqꝫ cohortes in dextram viæ partem direxit: quinqꝫ ad ſiniſtram: atqꝫ ita prædationi intētos hoſtes explicato ꝑ vtraqꝫ latera milite clauſit: ceciditqꝫ,

Idem hoſtibus tergum eius in itinere præmentibus dum flumine interueniente nō ita magno vt tranſitū prohiberet moraret̄: tamen rapiditate alteram legionem in occulto citra flumen collocauit: vt hoſtes paucitate contempta audacius ſequeret̄. ꝙ vbi factū eſt legio quæ ob hoc diſpoſita erat de inſidijs hoſtem aggreſſa vaſtauit.

Hyphicrates in Thraciam: cum propter conditionem locorum longū agmen deduceret: & nunciatum eſſet ei hoſtes ſummum id aggreſſuros cohortes in vtraqꝫ latera ſecedere: & conſiſtere iuſſit: cæteros ſuffugere: et iter maturare, tranſeunte autem toto agmine lectiſſimos quoſqꝫ retinuit: & ita paſſim circa prædam occupatos hoſtes iam etiam fatigatos ip̄e regetis & ordinatis ſuis aggreſſus fudit. exuitqꝫ præda.

Boij in ſilua litana qua tranſiturus erat noſter exercitus ſucciderant arbores ita vt ex parte exigua ſubſtentate ſtarent: donec impellerent̄ delituerunt: deinde ad extremas ipſi vbi ingreſſo ſiluam hoſte proximas vlteriores impulerunt eo modo in propagata pariter ſupra romanos ruina magnam manum eliſerunt.

QVEMADMODVM EA QVIBVS DEFICIMVS VIDEANTVR NON DEESSE VT VSVS EARVM EXPLEATVR. Cap. vij.

l Vcius Cecilius Metellus: q̄ꝫ vſus nauium quibus elephantes tranſportaret: deficiebat: vinxit dolia: cōſtrauitqꝫ tabulamē tis: ac ſuꝑ ea poſitos ꝑ ſiculū fretum trāſmiſit.

Hannibal cū pręalti flum̄is trāſitū elephātes nō poſſet pellere: neqꝫ nauiū

ac materiaꝝ qbꝰ rates cõtinerent̃ copiã haberet. Iuſſit ferociſſimũ elephã tũ ſub aure vulnerari:& eũ q vulneraſſet trãſnato ſtatim flumine ꝑcurrere elephãtus exaſpatus ad ꝓſequẽdum doloris ſui autorẽ tranſnauit amnem & reliqs idem audendi dedit exemplum.

1 ¶Carthagineſiũ duces iſtructuri claſſem:qa ſparto deficiebãt:crinibꝰ ton ſaꝝ mulieꝝ.ad funes efficiẽdos vſi ſũt. Idẽ Maſſilieſes et Rhodij fecerũt,

2 ¶M. Antoniꝰ a mutina ꝓfugꝰ cortices ꝓ ſcutis militibus ſuis dedit.

3 ¶Spartaco copijſq; eius ſcuta ex vimine fuerũt: quæ corijs tegebant̃,

4 ¶Nõ alienus vt arbitror hic locus eſt referẽdi factũ Alexandri macedo‐ nis illud nobile q ꝑ deſerta Africæ itinera grauiſſima ſiti cum exexcitu af‐ fectꝰ.oblatã ſibi a milite in galea aquã ſpectãtibus vniuerſis effudit.vtilior exemplo temperantiæ q̃ ſi cõmunicare voluiſſet.

DE DISTINGVENDIS HOSTIBVS. Cap.viij.

5 C ¶Oriolanus cũ ignominiã damnationis ſuæ bello vlciſceretur populationẽ patriciorũ agroꝝ inhibuit deuſtis vaſtatiſq; ple beioꝝ:vt diſcordiã moueret:qua cõſenſus Romanorũ diſtingueret.

6 ¶Hãnibal Fabiũ cui neq; virtute neq; arte bellandi par erat.vt infamiam diſtingueret:agris eius abſtinuit:cæteros populatꝰ cõtra ille ne ſuſpecta ci uibus fides eſſet:magnitudine animi effecit publicatis poſſeſſionibꝰ ſuis,

7 ¶Fab.Max.qnto cõſul.cũ Gallorũ vmbroꝝ. Etruſcorũ Sãnitiũ aduer‐ ſus po.Romanũ exercitꝰ coijſſent:cõtra q̃s & ipſe trãs apenniũ munire ca ſtra cõniuebat:ſcripſit Fuluio & poſthumio:q in ꝑ̃ſidio vrbi erant: vt co‐ pias ad Sãniũ mouerẽt: qbꝰ aſſecutis ad ſua defendẽda Hetruſci Vmbriq; deſcẽderũt relictos Sãnites Galloſq; Fabiꝰ & collega Deciꝰ aggreſſi vicerũt.

8 ¶Marcus curius aduerſus Sabinos qui ingẽti exercitu cõſcripto relictis finibus ſuis noſtros occupauerãt occultis itineribus manũ miſit quæ deſo latos agros eorũ vicoſq; per diuerſa incendit.Sabini ad arcẽdã domeſticã vaſtitatem receſſerũt.Curio cõtigit et vacuos preſtare hoſtiũ fines & exer citum ſine ꝓ̃lio auertere ſparſumq; cedere.

9 ¶T.Didius paucitate ſuorũ diffidẽs cũ in aduẽtũ earũ legionũ q̃s expec tabat trahere bellũ & occurrere eis hoſtẽ cõpiſſet.cõcione aduocata aptari iuſſit milites ad pugnã.ac de induſtria negligẽtiꝰ cuſtodiri captiuos. ex q‐

bus pauci q pfugerūt nūciauerūt ſuis pugnā imminere. At illi ne ſuſpitiōe
prelij deducerēt vires omiſerunt occurrere eis qbus inſidiabant legiones
tutiſſime nullo excipiente ad Didium puenerūt.

¶Bello punico qdā ciuitates quæ a Romanis deficere ad Pœnos deſtina 10
uerāt: cū obſides dediſſent qs recipe anteq̄ deficerēt ſtudebāt: ſimulauerūt
ſeditōnē iter finitimos ortā quā rōanorꝝ legati dirimere deberēt miſſos q̄
eos velut cōtraria pignora retinuerēt nec añ reddiderēt q̄ ipi recuparēt ſuos

¶Legati romanorꝝ cū miſiſſent ad Antiochū regē: q ſecū Hānibalē vic- 11
tis iam carthagiñ. hēbat: cōſiliūq; ei⁹ aduerſus Ro. inſtruebat crebris cū Hā
nibale colloqis effecerūt: vt is regi fieret ſuſpectus: cui gratiſſim⁹ alioqn
erat & vtilis ꝑpter calliditatē & peritiā bellandi.

¶Quint⁹ Metell⁹ aduerſus Iugurtā bellū gerēs miſſos ad ſe legatos eius 12
corrupit vt ſibi regem ꝓderēt: cū etiā alij veniſſent idē fecit.

¶Eodē cōſilio vſus eſt & aduerſus thracios. Sed de captiuitate Iugurtæ 13
res parū ꝓceſſit. viriū eñi tradi ſibi volebat. plurimū tñ cōſecut⁹ eſt. Nā cū
interceptæ fuiſſent epiſtolæ ei⁹ ad regios amicos ſcriptæ: in oēs eos rex
animaduertit: ſpoliatuſq; cōſilijs amicos poſtea parare nō potuit.

¶Cæſar p exceptū quēdam aqtorē cū cōpiſſent afraniū petreiūq; caſtra 14
noctu moturos: vt citra vexatōnē ſuorꝝ hoſtilia impediret cōſilia in initio
ſtati noctis vaſa cōclamare milites & ꝑter aduerſariorꝝ caſtra agi mulos
cū fremitu & ſonū iuſſit cōtinuare: qs retētos volebat arbitrari caſtra Cæ-
ſarem mouere. ¶Scipio African⁹ ad excipiēda auxilia cū cōmeatib⁹ Han 15
nibali vetitū terminū dimiſit ipſe ſubuēturus,

¶Dionyſius ſyracuſanorꝝ Tyrānus cū afri ingēti multitudine tranſituri 16
eſſent in Siciliā ad eū oppugnādū caſtella plurib⁹ locis mūiuit: cuſtodibuſ
q; ꝑcepit vt eadē aduenieñti hoſti dederēt: dimiſſiq; ſyracuſas occulte redi-
rent afris neceſſe capta caſtella ꝑſidio ibi tenerēt qs Dionyſi⁹ redactos ad
quā voluerat paucitatē pene par numero aggreſſus vicit: cum ſuos cōtra-
xiſſet: & aduerſarios ſparſiſſet. ¶Ageſilaus Lacedęmonius cum inferret 17
bellū Tyſapherne Cariā ſe petere ſimulauit: quaſi aptius locis mōtoſis ad
uerſus hoſtē eqtatu præualētem pugnatur⁹: ꝑ hāc cōſilij oſteſionē aduo-
cato in Cariam Tyſapherne ipſe lydiam vbi caput hoſtium regni erat

irrupit: oppreſſiſq; qui illic agebant pecunia regia potitus eſt,

DE SEDITIONE MILITVM COMPESCENDA. Ca. ix.

1 a ¶Vlus Manlius cõſul cũ cõperiſſet q̃ cõiuraſſent milites in hybernis cãpaniæ vt iugulatis hoſpitibus ipſi res eorũ inuaderẽt rumorẽ ſparſit eodẽ loco hybernaturos: atq; ita cõiuratorũ cõſilio campaniam ꝑiculo liberauit: & ex occaſione nocẽtes puniuit.

2 ¶Lucius Scylla cũ legiones ciuiũ Romanorũ ꝑnitioſa ſeditione furerent cõſilio reſtituit ſanitatẽ efferatis. Prope em̃ annuntiari iuſſit hoſtẽ adeſſe: & ad arma vocantiũ clamorem tolli ſigna canere diſcuſſa ſeditio ẽ vniuerſis aduerſus hoſtem cõſentientibus.

3 ¶Cne. Pompei9 trucidato ab exercitu Mediolani ſenatu ne tumultũ moueret ſi ſolos euocaſſet nocẽtes mixtos eis qui extra delictũ erãt: venire iuſſit ita & noxij minore anĩ metu q̄a nõ ſegregati. Ideoq; nõ ex cã culpæ videbãtur accerſiti cõparuerũt: & illi q̄bus integra erat cõſcientia cuſtodiendis q̄q; nocẽtibus accederũt: ne illorũ fuga inquinarent̃.

4 ¶Cæſar cũ quædã legiones eius ſeditionẽ mouiſſent adeo vt in pernitie quoq; ducis viderent̃ conſurrecturæ diſſimulato metu ꝓceſſit ad milites poſtulãtibuſq; miſſionẽ vltro minaci vultu dedit exauctoratos pñia coegit ſatiſfacere imꝑatori obſequẽtioreſq; in reliquũ operas edere,

QVEMADMODVM INTEMPESTIVA POSTVLATIO PVGNAE INHIBEATVR. Caput. x.

5 q ¶Vintus Sertorius q̄d experimẽto didicerat imparẽ ſe vniuerſo romanorũ exercitui. vt barbaros quoq; incõſulte pugnã expoſcẽtes doceret: adductis in cõſpectu duob9 equis altero ꝑualido: altero admodũ exili: duos admouit iuuenes: ſimiliter affectos robuſtum et gracilem: ac robuſtiori imꝑauit equo exili vniuerſam caudã abrumpere. Gracili aũt valentiorẽ per ſingula vellere: cũq; gracilis feciſſet quod imꝑatum erat validiſſimus cum in infirmi equi cauda ſine effectu luctaret̃. Iam inquit Sertorius Romanorũ cohortiũ ꝑ hoc vobis exemplũ oſtendi milites inſuꝑabiles ſunt: vniuerſas aggrediẽtibus eaſdem lacerabit: & carpet q̄ per partes attentauit.

6 ¶Idem cum videret ſuos pugnę ſignũ incõſulte flagitantes crederetq; rupturos imperium niſi congrederent̃ permiſit turmæ

equitum ad laceſſendos hoſtcs ire: laborãtiq; ſubmiſit alias: & ſic recepit
oẽs: tutiſq; vtriſq; & ſine noxa oſtẽdit qs exitus flagitatam pugnam mã-
ſiſſet ob ſequẽtiſſimis inde eis vſus eſt. ¶ Ageſilaus Lacedæmoniꝰ cũ ad- 7
uerſus thebanos caſtra ſup ripam poſuiſſet: multoq; maiorem hoſtiũ ma
nũ eſſe intelligeret: & ideo ſuos arcere a cupiditate decernendi, vellet dixit
reſponſo domini ſe ex collibus pugnare iuſſum: & ita exiguo p̃ſidio ad ri
pam poſito acceſſit in colles. Quod thebani ꝓ metu interpretati trãſierũt
flumine. & cum facile depuliſſent preſidiũ cæteros inſecuti auidius iniqui
tate locorum a paucioribꝰ victi ſunt. ¶ Scorio dux dacorũ cum ſciret diſ 8
ſociatũ armis ciuilibus populũ Ro. neq; tamẽ tentandũ arbitraret. qa ex-
terno bello poſſet cõcordia in ciues coaleſcere duos canes in cõſpectu po-
pularium cõmiſit hiſq; acerrime inter ipſos pugnãtibus lupũ oſtẽdit: quẽ
ꝓtinus canes omiſſa inter ſe ira aggreſſi ſunt. Quo exemplo ꝓhibuit bar
baros ab impetu romanis profuturo,

QVEMADMODVM EXERCITVS SIT INCITANDVS AD PRAELIVM. Cap.xi.

f ¶ Abius & Caius Manilius cõſules aduerſum hetruſcos ꝓpter 9
ſeditionẽ detractante p̃liũ exercitu vltro ſimulauit cũctationẽ
donec milites ꝓbris hoſtiũ coacti pugnã depoſcerẽt: iurarentq; ſe ex ea vi-
ctores redituros. ¶ Fuluius nobilior cũ aduerſus ſannitiũ nũeroſum ex- 10
ercitũ & ſucceſſibus tumidũ paruis copijs neceſſe haberet decertare. ſimu-
lauit vnã legionẽ hoſtiũ a ſe corruptã ad ꝓditionẽ: impauitq; ad eius rei fi
dẽ tribunis & primis ordinibꝰ & cẽturionibus q̃tum quiſq; pecuniæ aut
auri argẽtiq; haberet cõferret: vt repreſentari merces ꝓditoribus poſſet: ſe
autẽ ijs qui attuliſſent pollicitus eſt cõſumata victoria ampla inſup p̃mia
daturũ: quæ ſua pſuaſio Romanis alacritatẽ attulit & fiduciã. inde etiam p̃
clara victoria cõmiſſo ſtatim bello peracta eſt,

¶ Cæſar aduerſus germanos & Ariouiſtũ pugnaturꝰ cõfuſis ſuorũ ani- 11
mis ꝓ cõcione dixit nullius ſe eo die opa niſi decimæ legionis vſuꝝ Quo
cõſecutus eſt vt decimã tanq̃ præcipue fortitudinis teſtimonio cogeret: et
cæteros puderet: ne penes alios gloria virtutis eſſet.

¶ Q. Fabi. q egregie ſciebat & Romanos eius eſſe libertatis quæ cõtume 12

lia exaſparet.& a pẽis nihil iuſtũ aut moderatũ exſpectabat: miſit legatos carthaginẽ de cõditionib⁹ pacis: q̄s cũ illi iniq̄tatis inſolẽtiæ plenas rettuliſſent exercitus Romanorũ ad pugnandũ cõcitatus eſt.

¶Ageſilaus Lacedæmoniorꝝ dux cũ ꝓpe ab Orcomeno ſocia ciuitate caſtra haberet: cõpiſſetq; plæroſq; ex militib⁹ ꝓcioſiſſima rerꝝ deponere intra munimẽta: ꝓcepit oppidanis ne q̄s exercitũ ſuũ ꝑtinẽs reciperet: q̄ ardentius dimicaret miles qui ſciret ſibi ꝓ oĩbus ſuis pugnãdum.

¶Epaminũdas dux thebanorꝝ aduerſus Lacedæmonios dimicaturus. vt nõ ſolũ viribus milites ſui. verꝝ etiã affectib⁹ adiuuarent̃ ꝓnũtiauit in cõtione deſtinatũ Lacedæmonijs ſi victoria potirent̃ oẽs virilis ſexus interficere: vxorib⁹ aũt eorũ & liberis in ſeruitutẽ adductis thebas diruere, Qua cõtione cõcitati primo impetu thebani Lacedæmonios expugnauerunt ¶Eutidas dux Lacedæmoniorꝝ pugnaturus eodem die qua claſſẽ vicerant ſocij q̃uis ignarus actæ rei vulgauit nuntiatũ ſibi victoriam partium quo conſtantiores ad pugnam milites haberet,

¶Iulius Poſthumi⁹ ꝓlio quo cũ latinis cõflixit oblata ſpetie duorꝝ in eq̄s iuuenũ animos ſuorꝝ erexit polluce adeſſe dicẽs: ac ſic ꝓlium reſtituit,

¶Archidamus Lacedæmoni⁹ aduerſus archades bellũ gerẽs: arma ĩ caſtris ſtatuit: & circa ea duci eq̄s noctu ĩpauit clã. Quorꝝ veſtigia mane tãq̃ caſtor et pollux peq̄taſſẽt oſtẽdẽs ad futuros eoſdẽ ipis ꝓliãtibus ꝑſuaſit.

¶Pericles dux athenieñ. initur⁹ ꝓliũ cũ aĩaduertiſſet lucũ ex q̄ vtraq; acies cõſpici poterat dẽſiſſime opacitatis vaſtũ. alioq̄n & diti pr̄i ſacrũ ingẽtis illic ſtature hominẽ altiſſimis cothurnis et veſte purpurea coma venerabilẽ in curru cãdidorꝝ eq̄rũ ſublimẽ cõſtituit: q dato ſigno pugnæ ꝓueheret̃. et voce Periclẽ appellãs cohortaret̃ eũ: diceretq; deos Athenienſiũ adeſſe: q̄ pene primo cõiectu teli hoſtes terga dederũt.

¶Luci⁹ Sylla q̄ paratiorẽ militẽ ad pugnãdũ haberet ꝓdici ſibi a dijs futura ſimulauit. Poſtremo etiã in cõſpectu exercitus prius q̃ in aciem deſcenderet: & ſignũ modice amplitudinis q̄d delphis ſuſtulerat orabat. petebatq; vt ꝓmiſſam victoriã maturaret.

¶Caius Marius quandã magam ex Scythia habuit a qua ſe dimicatõnũ euentus prediſcere ſimulabat,

9 Q. Sertorius cum barbaro & rationis indocili milite vteret̃. ceruã cãdidam inſignis formę ꝑ luſitaniã ducebat: & ab ea quæ agẽda aut vitãda eſſent ꝑnoſcere ſe aſſeuerabat: vt barbari ad oĩa tanꝗ̃ diuinitus imperata obedirẽt Hoc gñe ſtratagematicon nõ tm̃ ea parte vtẽdũ eſt: qua impitos exiſtimabimus eſſe apud quos his vteremur. Sed multo magis ea ꝗ̃ talia erunt excogitabunt̃ vt ab his monſtrata credant.

10 Alexan. Macedo ſacrificaturus inſcripſit medicamẽto aruſpicis manũ quam ille extis erat ſuppoſiturus: litteræ ſignificabãt victoriã Alexandro dari. quas cum iecur calidũ rapuiſſet. & a rege militi eſſet oſtenſum: auxit animũ tanꝗ̃ deo ſpondente victoriam.

Idem fecit indas aruſpex prælíũ Eumene cũ gallis cõmiſſuro.

11 Epaminũdas theban⁹ aduerſus Lacedæmonios fiduciã ſuorũ religiõe adiuuãdã ratus arma quæ ornamẽtis affixa in tẽplis erãt nocte ſubtraxit ꝑſuaſitq̧ militibus deos iter ſuũ ſequi vt ꝓliantib⁹ ipſis adeſſent.

12 Ageſilaus Lacedæmoni⁹ cũ quoſdã perſarũ cepiſſet: quoꝝ habit⁹ multum terroris præfert quotiẽs veſte tegit̃: nudatos militib⁹ ſuis vt alba corpora & vmbratica cõtemneret oſtendit.

13 Gelo Syracuſanorũ Tyrãnus bello aduerſus pœnos ſuſcepto cũ multos cepiſſet: infirmiſſimũ quẽq̧ præcipue ex auxiliatoribus qui nigerrimi erant: nudatũ in cõſpectu ſuoꝝ ꝑduxit vt ꝑſuaderet cõtemnẽdos.

14 Cyrus rex Perſaꝝ vt cõcitaret animos populariũ tota die in excidẽda quadã ſilua eos fatigauit: deĩde poſt triduũ pręſtitit eis liberaliſſimas epulas: & interrogauit vtro magis gauderent. Cũq̧ ei præſentia ꝓbaſſent: atq̧ ꝑ hoc inqt ad illa ꝑueniẽdũ eſt. Nam liberi beatiq̧ eſſe niſi medos viceritis non poteſtis: atq̧ ita eos ad cupiditatẽ prælij cõcitauit.

15 Lu. Sylla quia aduerſus Archelaũ præfectũ Mythridatis apud pyrea pigrioribus ad prælium militibus vtebat̃: opere eos fatigando compulit ad poſcendum vltro pugnæ ſignum.

16 Fabius Maxi. veritus ne qua fiducia nauiũ ad quas refugiũ erat min⁹ cõſtanter pugnaret exercitus incendi eas prius ꝗ̃ in iret ꝓlium iuſſit.

DE DISSOLVENDO METV QVO MILITES EX ADVERSIS OMNIBVS Cõciderũt. Ca. xi.

STRATEGEMATVM LIBER PRIMVS.

S Cipio ex Italia ad Africã trãſportãdo exercitũ cũ egrediens nauem ꝓlapſus eſſet: & ob hoc attonitos milites cerneret: id q̃d trepidationẽ afferebat, conſtantia & magnitudine animi in hortationẽ cõuertit: & ludite inq̃t milites Africã oppꝛ̃ſſi. ¶ Cæſar cũ forte cõſcendens nauẽ lapſus eſſet: teneo te terra mater inquit: qua interpretatione effecit vt repetiturus illas quib⁹ ꝓficiſcebat̃ terras videret.

¶ T. Sẽproni⁹ gracchus cõſul acie aduerſus picẽtes directa cũ ſubitus terræmotus vtraſq; partes cõfudiſſet: exhortatiõe cõfortauit ſuos: & impulit vt cõſternatũ ſupſtitione hoſtẽ inuaderet: adhortatoſq; vincit.

¶ Sertori⁹ cũ eq̃tũ ſcuta extrinſec⁹ eq̃rũq; pectora cruẽta ſubito ꝓdigio apparuiſſent: victoriã portẽdi interpretatus eſt: q̃m ille partes hoſtili ſolerent cruore reſpgi. ¶ Epaminũdas Theban⁹ cõtriſtatis militibus q; ex haſta eius ornamẽtũ inſulæ more dependẽs vẽtus ablatũ in ſepulchrũ Lacedæmonij cuiuſdã depulerat. Nolite inq̃t milites trepidare Lacedæmonijs ſignificat̃ interitus ſepulturæ eñ funerib⁹ ornant̃.

¶ Idẽ cũ fax de cœlo nocte delapſa eos q aduerterũt terruiſſet, lumẽ inq̃t hoc nũina oſtẽdũt. Idem inſtãte aduerſus Lacedęmonios pugna, cum ſedile in q̃ reſederat ſuccubuiſſet: & id vulgo ꝓ triſti excipet̃ ſignificatione cõfuſi milites interpretarent̃. immo inq̃t vetamur ſedere.

¶ Lu. Sulpitius Gallus defectũ lunæ imminẽtẽ ne ꝓ oſtẽto exciperẽt milites ꝑdixit futurũ additis rõnibus cauſiſq; defectionis.

¶ Agathocles Syracuſan⁹ aduerſus Pœnos ſimili eiuſdẽ ſideris diminutiõe q̃ ſub die pugnę: vt ꝓdigio milites ſui cõſternati erãt rõe q̃ id acciderat expoſita docuit quicquid illud foret ad rerum naturam non ad ipſorum ꝓpoſitum pertinere,

¶ Pericles cũ in caſtra ei⁹ fulmẽ decidiſſet terruiſſetq; milites aduocata cõtione lapidibus in cõſpectu omniũ colliſis ignẽ excuſſit: ſedauit turbationẽ cũ docuiſſet ſimiliter nubiũ attritu excuti fulmen.

¶ Tymotheus Atheniẽſis claſſe dimicatur⁹ aduerſus corcyræos gubernatori ſuo q ꝓficiſcẽti iã claſſi ſignũ receptui cœpat dare: qa ex remigibus quendã ſternutantẽ audierat: miraris inq̃t ex tot militib⁹ vnũ ꝑfrixiſſe.

¶ Chabris atheniẽſis claſſe dimicaturus excuſſo ante nauẽ ipſius fulmine

exterritis ꝑ tale ꝓdigiū militibus nūc inqt potiſſimū ineūda pugna eſt cū deorū maximus Iuppiter adeſſe numē ſuū claſſi noſtræ oſtēdit.

SEXTI IVLII FRONTINI STRATAGE MATVM. LIBER SECVNDVS.

d Iſpoſitis primo libro exemplis inſtructuris vt mea fert opinio ducem in his quæ ante cōmiſſum præliū agenda ſunt. Deinceps reddamus pertinentia ad ea quæ in ipſo prælio agi ſolent: deinde quæ poſt prælium: & eorum quæ ad præliū pertinent.

SPECIES SVNT,

De tempore ad pugnā eligendo.	Caput.i.
De loco ad pugnam eligendo.	Cap.ij.
De acie ordinanda.	Cap.iij.
De acie hoſtium turbanda.	Cap.iiij
De inſidijs.	Cap.v.
De emittendo hoſte ne clauſus prælium ex deſpe-ratione reintegret.	Cap.vi.
De diſſimulandis aduerſis.	Cap.vij.
De reſtituenda per conſtantiam acie.	Cap.viij.
Quæ poſt prælium agenda ſunt ſi res proſpere ceſſerint & de confirmandis reliquijs belli.	Cap.ix.
Si res durius ceſſerit de aduerſis emendandis.	Cap.x.
De dubiorū animis in fide retinēdis.	Cap.xi.
Quæ facienda ſunt pro caſtris ſi ſatis fiduciæ in preſentibus copijs non habemus.	Cap.xij.
De effugiendo.	Cap.xiij.

DE TEMPORE AD PVGNAM ELIGENDO. Cap.i.

ſ ¶Cipio in Hiſpania cum cōperiſſet Haſdrubalē Pœnorū ducem ieiuno exercitu mane ꝓceſſiſſe in aciē cōtinuit in horā ſeptimā ſuos: quibus præceperat vt quieſcerēt: & cibum caperent Cunq; hoſtes inedia ſiti mora ſub armis fatigati repetere caſtra cepiſſent: ſubito copias eduxit: & cōmiſſo prælio vicit.

¶Metell9 Pius in Hiſpania aduerſus Herculeū cū ille in oriēte ꝓtin9 die ſtructā aciē vallo ei9 admouiſſet. feruidiſſimo tūc tpe anni in caſtra ſuos cōtinuit in horā diei ſextā: atq; ita fatigatos æſtu facile integris & recēib9 ſuoꝝ vicit viribus. Idē iunctis cum Pompeio caſtris aduerſus Sertorium

in Hiſpania cũ ſæpe inſtruxiſſet aciẽ hoſte qui imparẽ ſe duobus credebat
pugnã detractãte: quodã deĩde tp̃e cũ aĩaduertiſſet Sertoria nos depoſcẽ
tes pugnã hũeroſq; exerẽtes & lãceas vibrãtes: exiſtimauit ardori cedẽdũ
in tẽpore: recepitq; exercitũ: & Pompeio idem faciendi auctor fuit.

1 ¶Poſthumius cõſul in Sicilia cũ caſtra eius a Punicis triũ miliũ paſſuũ ſpa
tio diſtarẽt: & dictatores carthaginẽſiũ q̃tidie ante ipſa munimẽta Roma
noꝶ dirigerẽt aciẽ exigua manu leuib⁹ aſſidue p̄lijs pro vallo reſiſtebat.
Quã cõſuetudinẽ cõtemnẽte iã pœno reliq̃s om̃ib⁹ intra vallũ p̄paratis ex
more priſtino cũ paucis ſuſtinuit in curſum aduerſarioꝶ ac ſolito diutius
detinuit. q̃b⁹ fatigatis poſt ſextã horã etiã ſe recipiẽtib⁹ & cũ ĩedia q̃q; labo
rarẽt p recẽtes ſuos hoſtẽ q̃ue p̄dicta pfligauerãt ĩcõmoda fugauit.

2 ¶Hyphicrates Atheniẽ. q̃a explorauerat eodẽ aſſidue tp̃e hoſtes cibũ cape
maturi⁹ veſci ſuos iuſſit: et eduxit in aciẽ: aggreſſuſq; hoſtẽ ita detinuit. vt
ei nec cõfligendi nec abeũdi daret facultatẽ. Inclinato deinde iã die reduxit
ſuos: & nihilomin⁹ in armis retinuit: fatigati hoſtes nõ ſtatiõe magis q̃ ĩn
edia: ſtatim ad corporis curã & cibũ capiẽdũ feſtinauerunt. Hyphicrates
rurſus eduxit: & incõpoſiti hoſtis aggreſſus eſt caſtra.

3 ¶Idẽ cũ aduerſus Lacedæmõios plurib⁹ dieb⁹ cõmin⁹ haberet: & vtraq;
pars certis tp̃ibus aſſidue pabulatũ lignatũq; pcederet: quodã die militũ
habitu ſeruos lixaſq; dimiſit ad munera milites retinuit: et cũ hoſtes diſp̃ſi
eſſent ad ſimilia munera expugnauit caſtra eorũ inermeſq; cum faſciculis
paſſim ad tumulatũ recurrẽtes facile aut cecidit aut cepit.

4 ¶Virginius cõſul in volſcis cũ præcurrere hoſtes effuſos ex longinquo
vidiſſet q̃eſcere ſuos ac defixa teneri pila iuſſit. tunc anhelantẽ integris vi
ribus exercitus ſui aggreſſus auertit.

5 ¶Fabius Maximus nõ ignar⁹ Gallos & Sannites primo impetu p̄ualere
ſuoꝶ ãt infatigabiles ſp̃us ĩter moras decertãdi etiã ĩcaleſcere ĩpauit militi
b⁹ vt cõtẽti eẽnt p̃io cõgreſſu ſuſtinere: vt hoſtẽ mora fatigarẽt q̃d vt ſuc
ceſſit amoto ẽt ſubſidio ſuis ĩ p̃ria acie vniuerſis virib⁹ opp̄ſſũ fudit hoſtẽ

6 ¶Philippus ad cheroniã memor ſibi eẽ militẽ longo vſu duratũ atheniẽſi
bus acrẽ q̃dẽ ſed inexercitatũ: & ĩpetu tãtũ violẽtũ ex induſtria traxit p̄liũ
modoq; lãguẽtib⁹ iam atheniẽſib⁹ cõcitatis intulit ſigna & ipſos cecidit.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0027-9

¶Lacedęmonij certiores ab explorātibꝰ facti meſſenios in eam exarſiſſe 7
rabiē vt prælīū cū cōiugibus ac liberis deſcēderēt : pugnā diſtulerūt.

¶C. Cęſar bello ciuili cum exercitū Aphranij & Petrej circūuallatū ſiti 8
angeret: iſqꝫ ob hoc exaſpatus interfectis oīmibus impedimētis ad pugnā
deſcēdiſſet. Continuit ſuos, arbitratus alienum dimicationi tēpus : quod
aduerſarios ita & deſperatio incenderat,

¶Cn. eus Pomp. fugientem Mythridatē cupiēs ad pręlīū cōpellere elegit 9
tēpu. ad dimicationē nocturnū: vt adeūti ſe opponeret: atqꝫ ita ꝑparatꝰ ſu
bitā hoſtibꝰ neceſſitatē decertādi iiecit. Prętea ſic cōſtituit aciē vt pōticorū
qdē oculos ꝑſtrīgeret aduerſa lūa, ſuis āt illuſtrē et cōſpicuū ꝑberet hoſtē,

¶Iugurthā āt cōſtat memorē virtutis romanoꝝ ſꝑ incliato die comittere 10
ꝑlia ſolitū: vt ſi fugarent̄ ſui opportunā noctē haberēt ad deliteſcendū,

¶Lucullꝰ aduerſꝰ Mythridatē & Tygranē i Armeniā maiorē apud Ty 11
grano certā cū iꝑe nō amplīꝰ xv. milia armatoꝝ hr̄et: hoſtis vero īnūerabi
lē multitudinē: eoqꝫ iꝑo īhabilē: vſꝰ hoc eiꝰ īcōmodo nōdū ordīatā hoſtiū
aciē iuaſit atqꝫ ita ꝓtinꝰ diſſipauit: vt iꝑi qdē reges abiectis īſignibꝰ fugerēt

¶Claudius Tyberiꝰ Nero aduerſus pānonios cū barbari in aciē oriēte 12
ſtatim die ꝓceſſiſſent: cōtinuit ſuos: paſſuſqꝫ eſt hoſtē nebula & imbribus
q forte eo die crebri erāt verberari. Ac demū vt feſſum ſtādo & pluuia nō
ſolū anīo ſed laſſitudine deficere anīaduertit : ſigno dato adortos ſuꝑauit,

¶Cęſar in Gallia qa cōperat Ariouiſto germanoꝝ regi inſtitutū & q̄ſi le 13
gem eſſe militibꝰ nō pugnādi decreſcēte luna tum potiſſimū acie cōmiſſa
impeditos religione hoſtes vicit. ¶Diuus Auguſtus Veſpaſianꝰ iudęos 14
ſaturni die q̊ eis nefas eſt qcq̄ꝫ ſerie rei agere adortus ſuꝑauit.

¶Alex. Lacedæmoniꝰ aduerſus Athenīēſes apud Egeoptotaneos inſti- 15
tuit certo tpe infeſtari naues athenīēſiū deinde reuocare claſſem: q̄ re in cō
ſuetūdinē ducta cū Athenīēſes poſt digreſſum eiꝰ ad cōtrahendas copias
diſꝑgerent̄ extēdit ex cōſuetudine claſſem : & recepit cū hoſtiū maxima
parte ex more delapſa adortus reliquos occidit : & vniuerſas naues cepit,

DE LOCO AD PVGNAM ELIGENDO. Ca. ij.

m ¶Arcus Curius quia phalāge regis Pyrrhi explicite reſiſti nō 16
poſſe animaduertebat, dedit operam vt in anguſtijs cōfligeret

vbi confecta ſibiipſi eſſet impedimento.

1 ¶Cne.Pom.in cappadocia elegit locũ in caſtris editũ: vnde adiuuante ꝓcliuio impetũ militũ facile ipſo diſcurſu Mythridatẽ ſupauit.

2 ¶Cęſar aduerſus Pharnacẽ Mythridatis filiũ dimicaturus: in colle inſtruxit aciẽ: quæ res expeditã ei fecit victoriã. Nam pila ex edito in ſubeuntes barbaros emiſſa ꝓtinus eos auerterũt.

3 ¶Lucullus aduerſus Mythridatẽ & Tygranẽ in Armenia maiore apud Tygranocertã dimicaturus collis ꝓximi planũ verticẽ raptim cũ copiaꝝ parte adeptꝰ in ſubiectos hoſtes decurrit: & eqtatũ eorũ a latere ĩuaſit: auerſumq; & eorundem parte pedites perturbatione inſequutus clariſſimam victoriam rettulit.

4 ¶Ventidius aduerſus Parthos nõ ante militẽ eduxit: q̃ illi qngentis non amplius paſſibꝰ abeſſent: atq; ita ꝓcurſione ſubita adeo ſe admouit: vt ſagittas qbus ex longinq̃ vſus eſt. eminꝰ applicitꝰ eluderet: quo conſilio qa quandã fiduciæ etiã ſpẽm oſtẽtauerat celeriter barbaros debellauit.

5 ¶Annibal apud muniſtronẽ cõtra Marcellũ pugnaturus cauas & præruptas vias abiecit a latere: ipſaq; loci natura ꝓ munimẽtis vſus clariſſimũ ducem vicit. Idẽ apud cannas cũ cõpiſſet Volturnũ amnẽ vltra reliquoꝝ naturã fluminũ ingẽtes auras mane pflare: quæ arenarũ & pulueris vertices agerẽt: ſic direxit aciẽ: vt tota vis a tergo ſuis Rõanis in ora et oculos ĩcideret: qbꝰ ĩcõmodis mire hoſti aduerſãtibꝰ illã mẽorabilẽ adeptꝰ ẽ victoriã.

6 ¶Marius aduerſus Cymbros ac Theutonos cõſtituta die pugnaturꝰ firmatũ cibo militẽ ante caſtra collocauit: vt ꝑ aliquãtulũ ſpacij q̃ aduerſarij dirimebant̃ exercitꝰ hoſtiũ potiꝰ labore itineris ꝓfligaret̃ fatigationi eorũ deinde incõmodũ aliud obiecit. Ita ordinata ſuorũ acie vt aduerſo ſole & vento & puluere barbarorũ occuparet̃ exercitus.

7 ¶Cleomenes Lacedæmonius aduerſus Hyppiam Athenienſem qui equitatu præualebat: planiciem in qua dimicaturus erat arboribus proſtratis impediuit: & inuiam equiti fecit.

8 ¶Iberi in Africa ingẽti hoſtiũ multitudine excepti: timẽteſq; ne circueren tur implicuerũt ſe flumini: q̃d altis in ea regiõe ripis ꝓfluebat: q ita a tergo amne defenſi: & ſubinde cũ virtute præſtarent incurſando in proximos

omnem hoſtium exercitum proſtrauerunt.

Xantippus Lacedæmonius ſola loci cõmutatione fortunã punici belli 9
cõuertit. nã cum deſpantib⁹ iam carthagineſibus mercede ſolicitatus ani/
maduertiſſet afros qdem q eqtatu & elephãtis p̄ſtabãt colles ſectari. a Ro.
aũt quorũ robur in peditibus erat cãpeſtria teneri pęnos in plana deduxit
vbi ꝑ elephãtes diſſipatis ordinib⁹ Romanoꝝ ſparſos milites ꝑ numidas
ꝑſecutus eorũ exercitũ fudit in illam diem terra mariqꝫ victorẽ.

Epaminũdas dux Thebanoꝝ aduerſ⁹ Lacedæmonios directur⁹ aciẽ 10
ꝓ frõte ei⁹ decurrere eqtib⁹ iuſſis cũ ingẽtẽ puluerẽ oculis hoſtiũ obieciſſet
expectationẽqꝫ ei⁹ certamĩs p̄tẽdiſſet circũducto pedite ab ea pte ex q̃ de/
curſus in aduerſam hoſtiũ aciẽ ferebat inopinãtiũ terga adort⁹ cecidit.

Lacedæmonij trecẽti cõtra innũerabilẽ multitudinẽ Perſaꝝ Termopi/ 11
las occupauerũt: qrũ ãguſtię nõ ampli⁹ q̃ꝫ parẽ nũerũ emin⁹ pugnatuꝝ po/
terat admittere: eaqꝫ rõne q̃tũ ad cõgreſſ⁹ facultatẽ ęqti nũero barbarorũ
virtute ãt p̄ſtãtes magnã eoꝝ occiderũt partẽ: nec ſupati forẽt niſi ꝑ ꝓdi/
torẽ Ephylatẽ trachiniũ circũductus hoſtis a tergo eos oppreſſiſſet.

Themiſtocles dux Athenieſiũ: cũ videret vtiliſſimũ Græciæ aduerſus 12
multitudinẽ Xerxis nauiũ in ãguſtijs Salaminis decernere: idqꝫ pſuadere
ciuib⁹ nõ poſſet: ſolertia effecit vt a Barbaris ad vtilitates ſuas Gręci cõpel
lerent. Simulata nãqꝫ ꝓditõe miſit ad Xerxem q iudicaret populares ſuos
de fuga cogitare: difficilioreqꝫ rem ei futurã ſi ſingulas ciuitates obſidione
aggrederet. Qua rõne effecit vt exercit⁹ Barbaroꝝ primũ inquietaret. dũ
tota nocte in ſtatiõe cuſtodiæ eſſet: deinde vt ſui mane integris viribus cũ
dictis Barbaris vigilia marcẽtibus cõfligerẽt loco vt voluerat arcto: in q̃
Xerxes multitudine qua p̄ſtabat vti non poſſet.

DE ACIE ORDINANDA. Caput.iij.

c Neus Scipio in Hiſpania aduerſus Hãnonẽ ad opidũ Indibi 13
lem: cũ animaduertiſſet pũicã aciẽ ita directã: vt in dextro cor
nu Hiſpani cõſtituerẽtur robuſt⁹ qdẽ miles: ſed q alienũ negotiũ ageret,
In ſiniſtro ãt afer min⁹ virib⁹ firm⁹. ſed animi cõſtãtioris: reducto ſiniſtro
latere ſuoꝝ dextro cornu quod validiſſimis militib⁹ extruxerat oblĩq atie
cum hoſte conflixit.

Deinde fuſis fugatiſq; afris: Hiſpanos qui in receſſu ſpectantium moræ ſteterant: facile in deditionem cōpulit.

1 ¶ Philip. Macedonū rex aduerſus Illyrios gerēs bellū vt aīaduertit frōtē hoſtiū ſtipatam electis de toto exercitu viris: latera infirmiora: fortiſſimis ſuorum in dextro cornu collocatis ſiniſtrum latus hoſtium inuaſit: turbataq; acie tota victoriam profligauit,

2 ¶ Parmenes Thebanus cōſpecta Perſarꝝ acie qui robuſtiſſimas copias in dextro cornu collocatas habebat ſimili ratiōe & ipē ſuos ordīauit: oēm q; eqtatū & fortiſſimū queq; peditū in dextro cornu. Infirmiſſimos autē cōtra fortiſſimos hoſtiū poſuit: ꝑcepitq; vt ad primū īpetū eorū ſibi fuga cōſulerēt. & in ſilueſtria cōfragoſaq; loca ſe reciperēt. Ita fruſtrato robore exercit⁹ ipē optīa pte viriū ſuarꝝ dextro cornu totā circuiuit aciē hoſtiū & euertit.

3 ¶ Cor. Scipio cui poſtea African⁹ cognomē fuit: aduerſ⁹ Haſdrubalē ducē Pœnorꝝ ī Hiſpania bellū gerēs: ita ꝑ cōtinuos dies ordinatū ꝓduxit exercitū: vt media acies fortiſſimis fundarēt. Sed cū hoſtes quāq; ea dē rōne aſſidue ordīati ꝓcederēt. Scipio eodē die q̄ ſtatuerat decernere cōmutauit inſtructōis ordinē: & firmiſſimos id ē legiōarios ī cornib⁹ collocauit. ac leuē armaturā in media aciē: ſed retractatā. Ita cornib⁹ qb⁹ ipē ꝑualebat infirmiſſima hoſtiū partes: lunata acie aggreſſus facile fudit.

4 ¶ Metell⁹ in Hiſpania eo ꝑlio q̄ herculeiū deuicit: cū cōpiſſet cohortes ei⁹ quæ validiſſimæ vocabantur in media acie locatas: ipſe mediam ſuorum aciem reduxit: ne ante eam partem cum hoſte confligeret: q̄ cornibus cōfligatis medios vndiq; circumueniſſent.

5 ¶ Artaxerxes aduerſ⁹ Grecos q Perſidā intrauerāt cū multitudīe ſuparet: lati⁹ q̄ hoſtes acie inſtructa ī frōte eqtē leueq; armaturā in cornib⁹ collocauit: atq; ex induſtria lētius ꝓcedēte media acie copias hoſtiū cīxit cecidit,

6 ¶ Cōtra Hānibal ad cānas reductis cornib⁹ ꝓductaq; media acie nr̄os pͥmo impetu ꝓtruſit. Idē cōſerto ꝑlio paulatī īuicē ſinuātib⁹ ꝓcedētib⁹q; ad ꝑceptū cornib⁹ auide inſequētē hoſtē in mediā aciē ſuā recepit: et ex vtraq; pte cōpſſū cecidit: vetano & diu edocto vſ⁹ exercitu. Hoc eñi gen⁹ ordinationis exeq: niſi pitus & ad oīe momētū reſpondēs miles vix poteſt,

7 ¶ Liui⁹ ſalinator & Claudi⁹ nero cū Haſdrubal bello pūico ſecūdo decer-

tandi neceſſitatē euitās in colle cōfragoſo poſt niueas aciem direxiſſet: & ipſi reductis in latera viribus vacua fronte ex vtraq; parte circūuenerunt eum: atq; ita aggreſſi ſuperauerunt.

¶Hānibal cū frequētib⁹ ꝑlijs a Claudio Marcello ſuparet̄: nouiſſime ſic caſtra metabat̄: vt aut mōtib⁹ aut paludib⁹ aut ſimili locoꝝ aliq̄ opportu- nitate adiutus aciē eo modo collocaret: vt vincētibus q̄dē Romanis pene indēnem recīpe poſſet intra munimēta exercitū: cedentibus autem inſtā- dum liberum haberet arbitrium. 8

¶Xantippus Lacedęmoni⁹ in africa aduerſus Marcū Regulū leuē arma turā in ꝑma acie collocauit: in ſubſidio āt robur exercit⁹ ꝓcepitq; auxiliari b⁹. vt emiſſis telis cederēt hoſti et cū ſe intra ſuoꝝ ordīes recepiſſent: cōfe- ſtim in latera diſcurrerēt: & a cornibus rurſus erumperent: exceptumq; iam hoſtem a robuſtioribus & ipſi circumirent. 9

¶Sertorius aūt idem in Hiſpania aduerſus Pompeium fecit.

¶Cleandridas Lacedæmonius aduerſus lycaonas denſam inſtruxit aciem: vt longe minoris exercitus ſpēm ꝓberet: ſecuriorib⁹ inde hoſtibus in ipſo certamine deduxit ordines a lateribus: & circūuentos eos fudit. 10

¶Caſtronius Lacedæmoni⁹ cū in auxilio egyptijs aduerſus Perſas ve- niſſent. & ſciret firmiorē eſſe græcū militē: magiſq; a Perſis timeri: cōmu- tatis armis gręcos in ꝑma poſuit acie. et cū illi eq̄ marte pugnarēt. ſubmiſit ægyptiorū manū: Perſæ cū gręcis q̄s ægyptios opinabātur reſtituiſſent: ſupueniēte multitudine quā vt græcoꝝ expauerāt ceſſerūt. 11

¶Cn. Pom. in Albania q̄a hoſtes in nūero eq̄tatu ꝑualebāt iuxta collē ī anguſtijs ꝓtegere galeas ne fulgore eaꝝ cōſpicui fierēt iuſſit eq̄tes: deinde in equū ꝓcedere ac velut ꝓtēdere peditib⁹: ꝓcepitq; eis vt ad primū impetū hoſtiū refugerēt: & ſimul ad pedites vētū eſſet in latera diſcederēt. q̄d vbi diſplicitū eſt patefacto loco ſubita peditū ſurrexit acies. īuectoſq; temere hoſtes inopinato interfixa prælio cecidit. 12

¶Mar. Antonius aduerſus parthos qui infinita multitudine ſagittarū ex ercitū eius obruebāt: ſubſidere ſuos et teſtudinē facere iuſſit: ſupra quam tranſmiſſis ſagittis ſine militū noxa exhauſtus eſt hoſtis. 13

¶Hānibal aduerſ⁹ Scipionē in africa cū hr̄et exercitū ex penis et auxilia 14

tribus q̄rū pars nō ſolū ex diuerſis partib⁹: ſed etiā ex italicis cōſtabat poſt elephātes.lxxx.q in prima fronte poſiti: hoſtiū turbarēt aciem auxiliares gallos & ligures & barbaros: mauroſq; poſuit: vt nō fugere poſſēt pœnis a tergo ſtātib⁹: & hoſtē oppoſiti ſi nō infeſtarēt vel certe fatigarēt cū ſuis et macedonib⁹ q iā feſſos rōanos integri exciperēt in ſumma acie collocatis nouiſſimos italicos cōſtituit: q̄rū & timebat fidē & ſegnitiē verebat̄: q̄niā plæroſq; eoꝝ ab Italia inuitos extraxerat. Scipio aduerſus hāc formā robur legionis triplici acie in frōte ordinatū p haſtatos & prīcipes & triarios oppoſuit: nec cōtinuas cōſtruxit cohortes: ſed māipulis int̄ ſe diſtātib⁹ ſpatiū dedit: p q̄d elephāti ab hoſtib⁹ acti facile trāſmitti ſiñ pturbatōe ordinū poſſent: ea ipa interualla expeditis velitib⁹ īpleuit: ne interluceret acies dato eis pcepto vt ad impetū elephātoꝝ vel recta vel in latera cōcederēt. Eqtatū deinde in cornua diuiſit: & dextro rōanis eqtib⁹ leliū: ſiniſtro nūidis maſiniſſā ppoſuit: q̄ tā prudēs ordīatio ſine dubio cā victoriæ fuit.

¶Archela⁹ aduerſ⁹ Lu. Syl. in frōte ad pturbādū hoſtē falcatas q̄drigas locauit in ſecūda atie phalāgē Macedonicā. in tertia Rōanoꝝ more armatos auxiliares mixtis fugitiuis Italicæ gētis q̄rū pnicitate plurimū fidebat leuē armaturā in vltīo ſtatuit: in vtroq; deinde latere eqtatū cui⁹ amplū numerū hēbat circūeūdi hoſtis cā poſuit. Cōtra hoc Sylla foſſas āplæ latitudinis in vtroq; latere duxit: & capitib⁹ eaꝝ caſtella cōmūiuit: q̄ rōne ne circūiret ab hoſte et peditū nūero & maxīe eqtatu ſupāte cōſecut⁹ ē triplicē deinde peditū aciē ordinauit: relictis interuallis p leuē armaturā & eqtē quē in nouiſſimo collocauerat: vt cū res exegiſſet emitteret eū. poſt ſignarijs q in ſecūda acie erāt impauit: vt dēſos innūeroſq; palos firme in terrā defigerent: interq; eos appropinquātib⁹ quadrigis ante ſigna nr̄am aciē recepit tū deinde ſublato vniuerſoꝝ clamore velites et leuē armaturā ingerere iuſſit tela. Quib⁹ factis q̄drige hoſtiū aut implicitæ palis aut ext̄ritæ clamore teliſq; in ſuos cōuerſæ ſunt turbauerūtq; macedonū inſtructurā. Qua cedente cū Sylla ſtaret: & Archela⁹ equitē oppoſuiſſet. Romani eqtes ſubito emiſſi auerterūt eo cōſumauerūtq; victoriam.

¶Ceſar Galloꝝ falcatas q̄drigas eadē rōe palis defixis excepit īhibuitq;

Alex. ad Archelaū cū hoſtiū multitudinē vereret̄: virtuti āt ſuoꝝ fideret

aciẽ in oẽm partẽ ſpectantẽ ordinauit: vt circũuẽti vndiqꝫ pugnare poſſẽt

¶Paulꝰ aduerſꝰ ꝑſem Macedonũ regẽ cũ is phalãgẽ ſuoꝝ duplicẽ mediã 3
in ꝑtẽ direxiſſet: eãqꝫ leui armatura cinxiſſet: & eqtẽ in vtroqꝫ cornu collo
caſſet. triplicẽ aciẽ cuneis inſtruxit: inter q̃s velites ſubĩde miſit. Quo gñe
cũ ꝓfligari nihil videret: cedere inſtituit vt hac ſimulatõe ꝑduceret hoſtes
in cõfragoſa loca q̃ ex induſtria captauerat. Cũ ſic q̃qꝫ ſuſpecta calliditate
recedẽtiũ ſeq̄ret̃ ordinata phalãx eqtes a ſiniſtro cornu p̄ter ora phalãgis
iuſſit trãſcurrere citatis eq̄s tectis vt obiectis armis ĩpo ĩpetu p̄figerẽt ho-
ſtiũ ſpicula: q̃ gñe teloꝝ exarmati: macedones ſoluerũt aciẽ: & t̃ga verterũt.

¶Pyrrhꝰ ꝓ tarẽtinis apud ęſculũ ſecũdũ homericũ verſum q̃ peſſimi ĩ me- 4
diũ recipiunt̃ dextro cornu ſãnites: epyrotaſqꝫ ſiniſtro brucios ac lucãos
cũ ſalẽtinis ĩ media acie tarẽtinos collocauit: eqtatũ et elephãtes ĩ ſubſidijs
eẽ iuſſit: cõtra cõſules aptiſſime diuiſis in cornua eqtibꝰ legiões in p̄ma acie
in ſubſidijs locauerũt: & his ĩmiſcuerũt auxilia vtrinqꝫ. xl. cõſtat fuiſſe Pyr
rhi dimidia pars exercitꝰ amiſſa apud Romanos q̄nqꝫ deſiderati ſunt. 5

¶Cn. Põ. aduerſꝰ Caiũ Cęſarẽ paleſtrialis p̄lio pharſalis triplicẽ ĩſtruxit
aciẽ: q̃rũ ſingulæ denos ordĩes haberẽt in latitudinẽ legiões ſecũdũ virtu-
tẽ cuiuſqꝫ firmiſſimas in cornibꝰ & in medio collocauit. ſpatia his interpo
ſita tyronibꝰ ſuppleuit: dextro latere. d. c. eq̄tes ꝓpter flumẽ enipeũ q̄ in al
ueo ſuo & alluuie regionẽ impedierat: reliquũ eqtatũ in ſiniſtro cornu cũ
auxilijs oĩbꝰ collocauit: vt inde iulianũ exercitũ circũiret aduerſus hanc
ordinationẽ Iuliꝰ Cæſar & ipſe triplici acie diſpoſitis in frõte legionibꝰ ſi-
niſtrũ latꝰ ne circuiri poſſet admouit paludibꝰ: in dextro cornu poſuit eqtẽ
cui velociſſimos miſcuit peditũ: & ad morẽ eq̄ſtris pugnę exercitat: ſed de
inde cohortes ĩ ſubſidio retinuit ad res ſubitas. ſed dextro latere cõuerſas ĩ
obliquũ. Vñ eqtatũ hoĩm expectabat collocauit: nec vlla res ad victoriam
plus eo die Cæſari cõtulit. effuſum nãqꝫ Pompei equitatũ in opinato ex
curſu aduerterũt: cædendumqꝫ tradiderũt.

¶Impator Cæſar Auguſtus germanicus cum ſubincrati equeſtre p̄liũ 6
in ſiluas refugiendo deducerẽt: iuſſit ſuos eqtes ſimulatqꝫ ad impedimẽta
ventũ eſſet equis deſilire: pedeſtriqꝫ pugna cõfligere: quo gñe cõſequutus
eſt ne quis non locus eius victoriam miraret̃.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0034-8

1 ¶C.Duilliꝰ cū videret graues ſuas naues mobilitate punicæ claſſis eludi irritam virtutem militum fieri, excogitauit manus ferreas quæ vbi hoſtilē apprehenderunt nauem ſuperiecto ponte tranſgrediebat̃ romanus: & in ipſorū nauibus cominus eos trucidabat.

DE ACIE HOSTIVM TVRBANDA. Cap.iiij.

2 p ¶Apyriꝰ Curſor filius cōſulis cū ęquo marte aduerſus obſtinatos Sānites cōcurreret ignorātibus ſuis p̄cepit Spurio naucio vt pauci celeres & agaſones mulis inſidētes: ramoſq; ꝑ terrā trahētes a colle trāſuerſo magno tumultu decurrerēt. Quibus inſpectis ꝓclamauit victorem adeſſe collegā vt occuparēt ipſi præſentis prælij gloriā. q̄ facto & romanis fiducia cōcitatis ꝓ puluere ꝓpulſi terga vertere,

3 ¶Fabius rutiliꝰ maxi. quarto cōſulatu in ſamnio om̄i modo fruſtra conatus aciē hoſtiū prūpe nouiſſime haſtatos ſubduxit ordinibꝰ: & cū Scipiōe legato ſuo circūmiſit. iuſſitq; collē cape. ex q̄ decurri poterat in hoſtiū terga q̄d vbi factū eſt: romanis creuit animꝰ: & Sānites ꝑterriti fugā moliētes cæſi ſunt. 4 ¶Minutius Ruffus impator: cū a ſcortiſſis daciſq; p̄meret̃: qbꝰ impar erat nūero p̄miſit fratrē & paucos eqtes vna cū ęneatoribꝰ: p̄cepitq; vt cū vidiſſet cōtractū prælium ſubitus ex diuerſo ſe oſtenderet: iuberetq; æneatores cōtinere. Sonantibus montiū iugis ſpeties ingentis multitudīs effuſa eſt hoſtibus: qua ꝑterriti dedere terga.

5 ¶Agellius glabrio cōſul aduerſus Antiochi regis aciē: quā is in achaiā ꝑ anguſtias termopylarū direxerat iniqtatibꝰ loci nō irritus tātum: ſed cū iactura q̄q; repulſus eſſet vbi circūmiſſus ab eo Porciꝰ Cato: q tū conſularis tribunꝰ militū a populo factus in exercitu erat deiectis iugis Callimontis dromiaculis q̄ p̄ſidio tenebant̃: ſup eminētē caſtris regijs collē a tergo ſubitus apparuiſſet. Quo facto ꝑturbatis Antiochi copijs vtraq; irrumpe Romani et fuſis fugatiſq; caſtra ceperūt.

6 ¶Caiꝰ Sulpi. potitus cōſul cōtra gallos dimicaturus. iuſſit muliones clā in montes ꝓximos cū mulis abire. et inde cōſerto iam p̄lio velut eqs inſidētes oſtentare ſe pugnantibus. Quare galli exiſtimantes aduentare auxilia Romanis ceſſere iam pene victores.

7 ¶Mariꝰ circa aq̄s ſextias: cū i aīo haberet poſtera die depugnare aduerſꝰ

Theotonos Marcellū cū parua manu eqtū peditūq; nocte poſt terga hoſtiū miſit.& ad implēdā multitudīs ſpēm Agaſones Lyxaſq; armatos ſimul ire iuſſit.Iumētorūq; magnā partē inſtratoꝝ cū cuniculis:vt p hoc facies eqtat⁹ obijceret̄ pcepitq; vt cū animaduertiſſent iniri pliū ipſi ī terga hoſtiū deſcēderēt:q apat⁹ tm̄ t̄roris intulit q aſprimi hoſtes ī fugā verſi ſūt

¶Licini⁹ Craſſ⁹ fugitiuoꝝ bello apud calamatiū eductur⁹ milites verſus 8
caſtrū & tanonicū duces Galloꝝ.xij. cohortes cū Cato Portio & cū Mario ruffo legatis:poſt mōtē circūmiſit.Qui cū cōmiſſo iā plio a tgo clamore ſublato decuriſſēt.ita fuderīt hoſtes vt vbiq; fugā p pugna capeſſerent,

¶Marcellus cum verteret̄ ne paucitatē eius militū clamor detegeret:ſimul 9
lixas caloneſq; & omīs generis ſequelas cōclamare iuſſit: atq; ita hoſtem magni exercitus ſpetiem extriuit.

¶Valerius Leuin⁹ aduerſus Pyrrhū occiſo qdā gregali:tenēs gladiū cru 10
entū exercitui vtriq; pſuaſit Pyrrhū interemptū. Quā obrē hoſtes deſtitutos ſe ducis morte credētes cōſternati a mēdacio ſe pauidi in caſtra receperūt.

¶Iugurta in numidia aduerſus Caiū Mariū cū latinæ qq; linguæ 11
vſum ei cōuerſatio priſtina caſtroꝝ dediſſet in primā aciē pcurrit: & occiſum a ſe Caiū Mariū tū latīe clamare cœpit: atq; ita multos noſtroꝝ auertit.

¶Myronides athenīēſis dubio plio aduerſus thebanos rem gerens re 12
pēte in dextro ſuoꝝ cornu piuit:& exclamauit ſe iā ſiniſtro viciſſe.Quare & ſuis alacritate & hoſtibus metu iniecto vicit,

¶Crœſus præualido hoſtiū eqtatu camelorū gregē oppoſuit:quoꝝ no- 13
uitate & horrore cōſternati equi nō ſolū īſidiētes pcipitauerūt: ſed peditū quoq; ſuorū ordines pterruerūt: vincēdoſq; hoſti præbuerūt.

¶Pyrrhus epyrotarū rex p tarētinis aduerſus Romanos eodem modo 14
elephantis ad perturbandū aciem vſus eſt.

¶Pœni quidā aduerſus Romanos.idem fecerūt frequenter.

¶Volſcoꝝ caſtra cū ppe virgulta ſiluaſq; poſita eēnt.Camill⁹ ea oīa q cō- 15
ceptū ignē vſq; ī vallū pferre poterat icēdit:& ſic aduerſarios exuit caſtris

¶M.Craſ.bel.ſoci.eodē modo ppe cū copijs omibus interemptus eſt,

¶Hiſpani contra Amilcharē boues vehiculis adiunctos in prima fronte 16
conſtituerunt: vehiculaq; tædæ & ſulphuris plena ſigno pugnæ dato

incenderũt: actis deinde in hoſtem bobus cõſternatã aciem ꝑruperunt.

Phaliſci & tarq̃nẽſes: cũ pluribᵒ ſuoꝝ in habitu ſacerdotũ faces & angues furiali habitu ꝓferẽtibus aciem Romanorũ turbauerũt.

Idem Veientes & Fidenates facibus arreptis fecerũt.

Athes rex Siccarũ: cũ aduerſus ampliorẽ triballoꝝ exercitũ cõfligeret. iuſſita fœmĩs & pueris omĩq; belli turba greges aſinoꝝ ac boũ ad poſtremã hoſtiũ aciẽ admoueri: et erectas haſtas ꝑferre. famã deĩde diffudit tãq; auxilia ſibi ab vlterioribᵒ ſcutis aduẽtarẽt. qua aſſeueratõe auertit hoſtẽ.

DE INSIDIIS. Caput.v.

r Omulus ꝑ latebras copiarũ partem diſpoſitam cũ ad fidenas acceſſiſſet: ſimulata fuga temere hoſtes inſequutos: eo ꝑduxit vbi occultos habebat milites. Qui vndiq; adorti effuſos & incautos ceciderũt. Quin. Fab. Maxi. cõſul auxilio Sutrinis miſſus aduerſus Etruſcos oẽs hoſtiũ copias cõuertit. deinde ſimulato timore in ſuperiora loca velut fugiens receſſit: effuſeq; ſubeuntes aggreſſus non aciem tantum ſuperauit: ſed etiam caſtris exuit.

Sempronius Gracchus aduerſus celtiberos metu ſimulato cõtinuit exercitũ: emiſſa deinde armatura leui qui hoſtem laceſſeret: ac ſtatim pede referẽte vocauit hoſtes: deinde in ordĩatos aggreſſus vſq; eo cecidit: vt etiã caſtra caperet. Metellus cõſul in Sicilia bellũ gerẽs aduerſus Haſdrubalem ob eius ingẽtẽ exercitũ &.cxxx. elephãtes intẽtior diffidẽtia diſſimulata intra panormũ copias tenuit: foſſamq; ingẽtis magnitudinis ante ſe duxit: cõſpecto deinde exercitu Haſdrubalis: qui in prima acie elephãtos habebat: p̄cepit haſtatis tela in belluas iacere: ꝓtinuſq; ſe intra munimẽta reciperent, ea ludificatione rectores elephantorũ cõcitati in ipſam foſſam elephantes egerunt: quo vt primum illaqueati ſunt partim magnitudine telorum confecti. partim retro in ſuos acti totam aciem turbauerunt. Tũc Metellus hanc operiens occaſionẽ tum toto exercitu erupit. & aggreſſus a latere pœnos occidit. Ipſiſq; & elephantis potitus eſt,

Tomyris ſcytharũ regina. Cyrũ Perſaꝝ ducẽ eq̃ marte certãtẽ ſimulato metu elicuit ad notas militi ſuo anguſtias atq; ibi repẽte cõuerſo agmĩe natura loci adiuta deuicit. Aegyptij conflicturi acie in eis cãpis in q̃bus

iūcte paludes erāt alga eas cōtexerūt:cōmiſſoqꝫ ꝑlio fugā ſimulātes in inſi
dias ſeuocauerūt: q rapidiꝰ vecti ꝑ ignota loca limo īheſerēt:circūuecti ſūt.

Viriatus ex latrone dux Celtiberorū cedere ſe Rōanis eqtibus ſimulās 8
vſqꝫ ad locū voraginoſum & ꝑaltū eos ꝑduxit. Et cū ipſe ꝑ ſolitos ſibi trā
ſitus euaderet. Romanos locoꝝ ignaros immerſos limo cecidit.

Fuluiꝰ Imꝑator Cymbrico bello collatis cū hoſte caſtris eqtes ſuos iuſ 9
ſit ſuccedere ad munitiones eoꝝ. laceſſitiſqꝫ barbaris ſimulata fuga receſſit
hoc cū ꝑ aliqt dies feciſſet: auide inſequētibꝰ cymbris animaduertit caſtra
eoꝝ ſolita nudari. Itaqꝫ ꝑ partē exercitꝰ cuſtodita cōſuetudine. ipē cū expe
ditis poſt caſtra hoſtiū cōſedit occultus. effuſiſqꝫ eis ex more repente ador
tus & deſertū ꝓruit vallum & caſtra cœpit.

Caius Fuluius cum in finibus noſtris exercitus faliſcorū:longe noſtro 10
maior caſtra poſuiſſet ꝑ ſuos milites quædā ꝓcul a caſtris ædificia ſuccen-
dit: vt faliſci ſuos id feciſſe credētes ſpe prędæ diffunderent.

Alex. ex epirotis aduerſus Illiricos collocata in inſidijs manu qſdā ex 11
ſuis habitu illiriorū inſtruxit:& iuſſit vaſtare ſuā. i. epioticā regionē. qd
cū illirij viderēt fieri ipī paſſim ꝑdari ceperūt:eo ſecuriꝰ q ꝑcedētes veluti ꝓ
exploratoribꝰ hēbāt. a qbꝰ ex duſtria ī loca iniq deducti:ceſi fugatiqꝫ ſūt

Leptenes qꝫ ſyracuſanꝰ aduerſus carthaginēſes vaſtari ſuos agros et 12
incēdi villas: caſtellaqꝫ quędā impauit carthaginēſes a ſuis hoc fieri rati &
ipi tāqꝫ adiutores exierēt exceptiqꝫ ab inſidiatoribꝰ fuſi ſunt,

Hānibal miſſus a carthaginēſibꝰ aduerſus afros rebellātes cū ſciret gen 13
tem auidā eſſe vini magnū eiꝰ modū mādragora ꝑmiſcuit:cuiꝰ inter vene-
nū ac ſoporē media vis eſt: tūc ꝑlio leui cōmiſſo ex induſtria ceſſit. nocte
deīde intēpeſta relictis intra caſtra qbuſdā ſarcinis: & omi vino infecto fu
gā ſimulauit. Cūqꝫ barbari occupatis caſtris ī gaudiū effuſi medicatū me-
rū auide hauſiſſēt:et in modū defūctoꝝ ſtrati iacerēt:reuerſus cepit eos:ac
trucidauit. Hānibal cū ſciret ſua et romanoꝝ caſtra in eis locis eē q lignis 14
deficiebāt ex induſtria regiōe deſerta plurimos armētoꝝ greges intra val
lū reliqt:q velut ꝑda romani potiti in ſummis lignatōnis anguſtijs in ſalu
bribus ſe cibis honoraret Hannibal reducto nocte exercitu ſecuros eos et
in ſemicruda graues carne maiorem in modū vexauit.

1 Tyberius gracchus in Hiſpania certior fact⁹ hoſtē inopē cōmercio laborare: inſtructiſſima caſtra oīibus eſculētis deſeruit. quę adeptū hoſtē & reptis intēperāter repletū grauēq; reducto exercitu ſubito oppreſſit.

2 Hi qui aduerſus erytreos bellū gerebāt. ſpeculationē eorum in loco edito dephenſum ceciderūt: & veſtē ſuo militi eius dederūt: q ex eodem iugo erytreos ſigno dato. inſidijs euocauit.

3 Arabes cū eſſet nota cōſuetudo eorū q̄ de aduētu hoſtiū interdiu fumo nocte igne ſignificare inſtituerat: vt ſine intmiſſione ea fierēt pceperūt. Aduentātibus aduerſarijs intermitterēt: qui cū ceſſantibus lūinib⁹ extimarent ignorari aduētum ſuū auidi⁹ ingreſſi oppreſſiq; ſunt:

4 Alexā. macedo cū hoſtis in ſaltu editiore raſtra cōmūiſſet: ſeducta parte copiarū pcepit his quos relinquebat vt ex more ignē citarēt: ſpeciemq; pberent totius exercitus: ipſe aūt per alias regiones circūducta manu hoſtem ſuperiore aggreſſus loco depulit.

5 Mēnon Rhodi⁹ cū eqtatu pualeret: & hoſtē in collib⁹ ſe cōtinētē: in cāpos vellet deducere q̄ſdā ex militib⁹ ſuis ſub ſpetie pfugæ miſit in hoſtium caſtra: q affirmarēt exercitū Mēnonis iā pnitioſa ſeditōne furere: et vt ſubinde aliq̄ pars eius dilaberet. huic affirmatōni vt fidē faceret paſſim in cōſpectu hoſtiū iuſſit parua caſtella muniri: velut in ea ſe recepturi eſſent qui diſſidebāt. hac pſuaſione ſolliciti q in montib⁹ ſe cōtinuerant in plana deſcenderūt. & dum ad caſtra tendūt: ab equitatu circumuenti ſunt.

6 Alcibiades dux Athenieñ. in helleſponto aduerſus nūidarū & Lacedæmoniorū ducē: cū āplū exercitū & plures naues hr̄et: nocte expoſitis ī terrā qbuſdā militū ſuorū, pte q̄q; nauiū poſt q̄dā, pmontoria occultata. Ipē cū paucis, pfect⁹ ita vt cōtemptu ſui hoſtē vinceret: eundē inſequētē fugit donec in præparatas inſidias pduceret. aduerſum deinde & egredientē in terram per eos quos ad hoc ipſum expoſuerat cecidit,

Idē nauali p̄lio decertatur⁹ cōſtituit malos q̄ſdā ī, pmōtoria: p̄cepitq; his q̄s ibi relinq̄bat: vt cū p̄liū cōmiſſū ſenſiſſet pāderēt vela: Quo facto cōſecut⁹ ē vt hoſtes aliā claſſem in auxiliū ſupuenire ei arbitrati verterent.

7 Memnon rhodius nauali p̄lio cū haberet ducentarū nauium claſſem & hoſtium naues elicere ad prelium vellet. ita ordinauit ſuos vt paucarum

nauiũ malos eligeret: eaſq; patrias agi iuberet. hoſtes aũt ꝓcul conſpicati numerũ arborũ & ex eo nauium quoq; cõiecturantes obtulerunt ſe certamini & a pluribus occupati ſuperatiq; ſunt,

¶Thymotheus dux atheniẽſium aduerſus Lacedæmonios nauali acie decertaturus cũ inſtructa claſſis eorũ ad pugnandũ ꝓceſſiſſet ex velociſſimis nauib⁹.xx.p̃miſit: quæ omni arte varioq; flexu eluderent hoſtem. vt autem primum ſenſit deinde minus agiliter moueri in aduerſam partem progreſſus prælaxatos facile ſuperauit. 8

DE EMITTENDO HOSTE NE CLAVSVS PRELIVM EX DESPERATIONE Reintegret. Ca.vi.

g ¶Allos eo prælio q̃d Camilli ductu geſtũ eſt deſiderãtes nauigia quibus tyberim tranſirent. Senatus cenſuit tranſeundos: & cõmeatibus quoq; ꝓſequẽdos: eiuſdem gñis hoĩb⁹ poſtea ꝑ pomptinũ agrũ fugi[illegible]ibus via data eſt quæ Gallica appellat̃. 9

¶Q. Martius eques Roman⁹ cui duobus ſcipionibus occiſis exercitus impiũ detulit cũ circũuẽti ab eo Pœni ne inulti morerẽt̃ acri⁹ pugnarẽt laxatis mãipuliſ et cõceſſo fugiẽdi ſpatio diſſipatos ſñ ꝑiculo ſuoꝝ trucidauit 10

¶Caius Cæſar germanos incluſos ex deſperatione fortius pugnantes emitti iuſſit: fugienteſq; aggreſſus eſt. 11

¶Hãnibal cũ ad traſimenũ incluſi Germani acerrime pugnarẽt deductis ordinibus fecit eis abeundi poteſtatẽ: eunteſq; ſine ſuorũ ſanguĩe ſtrauit, 12

¶Antigonus rex Macedonũ ætholis qui in obſidione ab eo cõpulſi fame vrgebant̃: ſtatuerantq; eruptione facta cõmori: viam fugæ dedit: atq; ita fracto impetu eorũ inſecutus auerſos cecidit. 13

¶Ageſilaus Lacedæmonius aduerſus Thebanos cum acie cõfligeret: intellexiſſetq; hoſtes locorũ cõditione clauſos ob deſꝑationẽ forti⁹ dimicare laxatis ſuorũ ordinibus aptaq; Thebanis ad euadendũ via rurſus in abeuntes cõtraxit aciẽ: & ſine iactura ſuorũ cecidit auerſos, 14

¶Caius Manilius cõſul cũ ex acie reuerſus capta ab Etruſcis romana caſtra inueniſſet: oĩibus portis ſtatione circũdatis incluſos hoſtes in eam rabiem efferauit: vt ipſe in prælio caderet. Quod animaduertentes legati eius ab vna parte remata ſtatione exitum Etruſcis dederunt & effuſos ꝑ 15

ſecuti occurrente altero conſule Fabio ceciderunt,

1 ¶Themiſtocles victo Xerxe volētes ſuos pontē irrūpere ꝓhibuit cū do cuiſſet aptius eū expelli ex Europa ꝙ̄ cogi ex deſpatione pugnare. Idē mi ſit ad eum q̄ indicaret in quo ꝑiculo eſſet niſi fugā maturaret,

2 ¶Pyrrhus epyrotaꝝ rex cū quandā ciuitatē cepiſſet: clauſiſq; portis ex vltima neceſſitate fortiter dimicātes eos q̄ incluſi erāt animaduertiſſet. lo cū illis ad fugā dedit. Idē inter cætera ꝓcepta impatoria memoriæ tradidit nō eſſe ꝑtinacit̄ inſtādū hoſti fugiēti: ne nō ſolū a ſe forti⁹ ex neceſſitate reſi ſteret: ſed vt poſtea q̄q; facili⁹ cederet nō vſq; ad ꝑnitiē fugiētib⁹ inſtatu ros victores,

DE SIMVLANDIS ADVERSIS. Cap. vij.

3 TVllus Hoſtilius rex Roma. cōmiſſo aduerſus veientes ꝓlio cū Albani deſerto exercitu Romano. ꝓximos peterēt tumulos: eaq; res turbaſſet Romanoꝝ aīos, clare ꝓnuciauit iuſſu ſuo Albanos id feciſſe vt hoſtē circūueniret, Quæ res & terrorē veniētibus: & romanis fi dutiā attulit: remq; inclinatā conſilio reſtituit.

4 ¶Lu. Sylla cū ꝓfect⁹ eius comitāte nō exigua equitū manu cōmiſſo iam ꝓlio ad hoſtes trāſfugiſſet ꝓnuntiauit iuſſu ſuo id factū: eaq; ratiōe militū aīos nō tm̄ a cōfuſione retraxit: ſed quadā etiā ſpe vtilitatis quæ id cōſiliū inſecutura eſſet cōfirmauit. Idē cū auxiliares eius miſſi ab ipſo circūuenti ab hoſtib⁹ & interfecti eſſent: vereretur q; ne ꝓpter hoc damnū vniuerſus trepidaret exercit⁹ ꝓnuntiauit auxiliarib⁹ qui ad defectionē conſpiraſſent conſilio a ſe in loca iniqua deductos. Ita manifeſtiſſimā cladē vltiōis ſimu latione velauit: & militū animos hac ꝑſuaſione confirmauit.

5 ¶Scipio. cū Syphacis legati nūtiarēt ei regis ſui noīe ne fiducia ſocietatis eius ex Sicilia in Africam tranſiret: veritus ne cōfunderent̄ animi ſuorū abſciſſa peregrina ſocietate dimiſit ire legatos: & famam diffudit tanꝗ̄ vl tro a Syphace accerſiretur,

6 ¶Q. Serto. cū acie decertaret barbaꝝ qui ei nūtiauerat herculeiū ꝑiſſe pu gione traiecit ne in alioꝝ notitiā ꝓferret: et ab hoc animi ſuoꝝ infirmarent̄

7 ¶Elebrādes Athenieñ. cū abidenis ꝓlio vrgeret̄: ſubitoq; magno curſu triſtē aduertiſſet aduētare tabellariū: ꝓhibuit palā dicere q̄d afferret. Deiñ ſecreto ſciſcitatus a Phanarbeto regio præfecto claſſem ſuam oppugnari

celatis hoſtibus & militibus prælium finit: ac protinus ad eripiēdam claſ
ſem ducto exercitu opem tulit ſuis,

¶Hānibalem veniente in Italiā tria milia carpentariorū reliquerūt. Quo 8
ille exēplo ne & cæteri mouerent̄ edixit a ſe eſſe dimiſſos: & inſup̱ in fidē
eius rei paucos leuiſſime opere domos remiſit.

¶Lucullus cū animaduertiſſet Macedones eqtes: quos in auxilio hēbat 9
ſubito cōſenſu ad hoſtē trāſfugere ſigna canere iuſſit & turmas quæ eos ſe
querent̄ immiſit: hoſtis cōmitti p̄liū intus trāſ fugiētes telis excipit. Mace-
dones q̄ cū viderēt neq̄ ſe recipi ab aduerſariis & p̄mi ab his q̄s deſerebāt
neceſſario ad iuſtū præliū cōuerſi hoſtem inuaſerūt.

¶Nathames dux Perſaꝝ aduerſus Auetofradatē in cappadocia cū partē 10
ſuorū eqtū trāſfugere cōpiſſet: cæteros oēs venire ſecū iuſſit: aſſecutuſq̄
trāſ fugas collaudauit: ꝙ eū alacriter p̄ceſſiſſent: hortatuſq̄ eſt eos etiā vt
fortiter hoſtē adorirent̄. pudor trāſfugis attulit pœnitētiam & cōſiliū ſuū:
quia nō putabāt depræhēſum mutauerūt.

¶Titus Quintiꝰ Capitolinꝰ cōſul cedētibus Romanis ēmētitus eſt in al- 11
tero cornu hoſtes fugatos: & ita cōfirmatis ſuis victoriā rettulit,

¶Caiꝰ Maniliꝰ aduerſus Etruſcos vulnerato collega Fabio q̄ ſiniſtrum 12
cornu ducebat: & ob id parte cedēte ꝙ etiā occiſum crederēt cōſulem cum
turmis eqtū occurrit clamitās & collegā viuere: & ſe dextro cornu viciſſe.
Qua cōſtantia reintegratis animis ſuorū vicit.

¶Marius aduerſus cymbros & theutonos cū metatores eiꝰ p̱ impruden 13
tiā ta caſtris locū cepiſſent vt ſub p̱tāte barbaroꝝ eēt aq̄: flagitātibꝰ eā ſuis
digito hoſtē oſtēdēs. Illinc inqt petēta eſt. Quo inſtinctu aſſecutꝰ eſt vt ꝓ-
tinus barbari tollerent̄. ¶Tyberiꝰ labienus poſt pharſalicā pugnā cū vi 14
ctis p̱tibꝰ durachiū refugiſſet: miſcuit vera falſis: & nō celato exitu pugnæ
æquatā partiū fortunā graui vulnere Cæſaris finxit. Et hac ſimulatōne re
liqs pompeianarū partium fiduciā fecit.

¶M. Cato cū ambraciā eo tp̄e q̄ ſotiæ naues ab ętholis oppugnabant̄ im 15
prudēs vno lēbo appuliſſet: ꝙq̄ nihil ſecū p̄ſidii hr̄et: cepit ſignū voce ge-
ſtuq̄ clare quo viderēt ſubſequētes ſuoꝝ naues vocare ea aſſeueratōe ho-
ſtem terruit tanq̄ plane appropinquarēt: q̄ quaſi ex ꝓximo citabant̄.

Aetholi ne aduētu Romanę claſſis opp̄merent̄ reliq̄rūt oppugnationē.

DE RESTITVENDA PER CONSTANTIAM acie. Ca. viij

S ¶ Eruius Tullius adoleſcēs p̄lio q̄ Tarquini⁹ rex aduerſus Sabinos cōflixit: ſigniferis ſegnius dimicātibus: raptū ſignū in hoſtem miſit: cuius recipiēdi gr̄a Romani ita ardenter pugnauerūt & ſignū & victoriā rettulerūt. ¶ Furius Agrippa cōſul cedēte cornu ſignū militare ereptū ſignifero in hoſtes hernicos & æquos miſit: quo facto eius p̄lium reſtitutū eſt. Sūma em̄ alacritate Romani ad recipiendū ſignū incubuerūt. ¶ T. Quintius Capitolinus cōſul ſignū in hoſtes phaliſcos eiecit: militeſq; id repetere iuſſit.

¶ M. Furius Camillus trib. mil. cōſ. por. cūctante exercitu arreptū ſignū in hoſtes Volſcos & latinos traxit cæteros puduit nō ſequi.

¶ Saluius pelign⁹ bello p̄ſico idē fecit. ¶ Q. Furius auerſo exercitu cum occurriſſet affirmauit nō recepturū ſe in caſtra queq̄ niſi victorē: reductiſq; in aciem victoria potitus eſt. ¶ Scipio apud Numantiā cum auerſum ſuum videret exercitū: ꝓnūtiauit ſibi ꝓ hoſte futurū q̄ſq̄s in caſtra rediſſet.

¶ Fuluius priſcus dictator cū ſigna legionū ferri in hoſtes phaliſcos iuſſiſſet: ſigniferū cūctantē occidi imp̄auit: q̄ exēplo p̄territi hoſtē inuaſerūt.

¶ Tarquinius aduerſus Gabinios cūctantes eq̄tes: detractis frenis cōcitatiſq; eq̄s ꝑcurrere & ꝑrumpere aciem iuſſit.

¶ Q. Attili⁹ cōſul bello Sānitico ex acie refugiētib⁹ in caſtra militib⁹ aciē ſuorū oppoſuit affirmās ſecū & cū bonis ciuib⁹ dimicaturos eos: niſi cū hoſtibus maluiſſent: ea ratione vniuerſos in aciem reduxit.

¶ Luci. Sylla cedētibus iam legionib⁹ exercitui Mythridatico ductu Archelai ſtricto gladio in primā aciē ꝑcurrit: appellāſq; milites dixit: ſi q̄s q̄ſiſſet vbi imperatorē reliquiſſent reſponderent pugnantē in bœtica: cui⁹ rei pudore vniuerſi eum ſecuti ſunt.

¶ Diuus Iulius ad mundā ſuis referētibus pedem equū ſuū abduci a cōſpectu ſuo iuſſit: & in primā aciē pedes ꝓſiluit: milites dū deſtituere imp̄atorem erubeſcūt. reintegrarunt p̄liū.

¶ Philippus verit⁹ ne impetū ſcytharū ſui nō ſuſtinerēt: fideliſſimos eq̄tū a tergo poſuit: p̄cepitq; ne que cōmilitonū ex acie fugere paterent̄: p̄ſeuerā

tius abeũtes trucidarẽt. Quã denũtiationẽ cũ feciſſet. vt etiam timidiſſimi mallent ab hoſtibus q̃ a ſuis interfici victoriã acquiſiuit.

QVAE POST PRAELIVM agẽda ſunt ſi res ꝓſpe ceſſerint. & de cõfirmandis reliquijs belli Caput nonum.

c ¶Ai⁹ Ma. victis ꝑlio Teutonis reliq̃s eoꝝ: q̃ nox circũuenerat 13
circũſedẽs ſublatis ſubĩde clamorib⁹ ꝑ paucos ſuoꝝ t̃ritauit: inſõnẽq; hoſtẽ detinuit ex eo ſecut⁹ vt poſtero die irreq̃etũ facili⁹ debellaret.

¶Cl. Nero victis pœnis q̃s Haſdrubale duce in Italiã ex hiſpania trãſciẽ 14
tes excepat. caput Haſdrubalis in caſtra Hãnibalis eiecit: quo factũ eſt vt & Hannibal luctu. Nam frater occiſus erat & exercitus deſperatione aduentantis præſidij affligeretur.

¶Lu. Sylla his q̄ ꝑneſte obſidebanẽ occiſorũ in ꝑlio ducũ capita haſtis ꝑ 15
fixa oſtendit: atq; ita obſtinatorũ ꝑuicatiã fregit.

¶Armenus dux Germanorũ capita eorum quos occiderat ſimiliter præ 16
fixa ad vallum hoſtiũ admoueri iuſſit.

¶Domitius Corbulo cũ Tigranocertã obſideret & Armeni ꝑtinaciter 17
viderent̃ tolerare obſidionẽ. in quẽdã ex megeſſanis q̃s cepat animaduertit: caputq; eius baliſta excuſſum intra munimẽta hoſtiũ miſit: id forte decidit in mediũ cõciliũ. Quod cũ maxime habebãt barbari ad cuius cõſpectũ velut oſtento cõſternati ad deditionẽ feſtinauerũt.

¶Hermocrates Syracuſan⁹ ſupatis acie Carthaginẽſib⁹ veritus ne cap- 18
tiui q̃rũ ingentẽ manũ in ꝑtãtem redegerat. parũ diligẽter cuſtodirent̃: q̃d euẽtus dimicatõis in epulas & ſecuritatẽ cõpellere victores poterat: finxit ꝓxima nocte eq̃tatũ hoſtilẽ vẽturũ. Qua expectatõe aſſequutus eſt: vt ſolito attẽtiuis vigiliæ agerent̃. Idẽ rebus ꝓſpe geſtis & ob id reſolutis ſuis in nimiã ſecuritatẽ ſomnoq; et mero ꝑſſis in caſtra trãſfugã miſit diſpoſitas etiã vbiq; a Syracuſanis inſidias. quarũ metu recepit aciẽ. Illi cũ aduẽtarẽt ꝑſecuti aciem in foſſas deciderũt: & eo modo victi ſunt.

DE ADVERSIS EMENDANDIS Si res durius cedit. Ca. x.

¶It⁹ Didi⁹ in Hiſ. cũ acerrimo ꝑlio cõflixiſſet q̃d nox diremerat 19
t magno nũero vtriq; cæſo cõplura ſuoꝝ corpora atra nocte ſepeliẽda curauit hiſpãi poſtero die ad ſimile officiũ ꝓgreſſi: q̃a plureſ ex ip-

ſorum numero q̄ ex romanis cæſos reppererāt victos ſe eſſe ſecundū eam dinūeratione̅ argumētati ad cōditiones impatoris deſcenderūt.

1 ❡Marti⁹ eques Rōan⁹ q reliqis exercit⁹ duoꝝ Scipionū p̄fuit cū in ꝓpin quo bina caſtra pœnoꝝ paucis milib⁹ paſſuū diſtarēt: co hortatus milites ꝓxima caſtra intēpeſta nocte adortus eſt: & cū hoſtē victoriæ fiducia incō poſitū aggreſſus ne nūtios qdē cladis reliqſſet, breuiſſimo tpe militi ad re quiē dato: eadē nocte raptim famā rei geſtæ p̄greſſus: altera eoꝝ caſtra in uaſit. Ita bis ſimili vſus eſt euentu deletis vtrobiq; pœnis amiſſas populo romano Hiſpanias reſtituit.

DE DVBIORVM ANIMIS IN FIDE Retinēdis. Cap.xi.

2 p ❡Vbli⁹ Vale. epydauri⁹ timēs oppidanoꝝ pfidiā qa parꝝ p̄ſidij habebat gymnicos ludos ꝓcul ab vrbe apparauit. quo cū oīs fere multitudo ſpectandi cā exiſſet: clauſit portas: nec in eas admiſit Epidaurios q̄diu obſides a principibus acciperet,

3 ❡Cai⁹ Pompei⁹ cū ſuſpectos haberet Catimēſes & vereret̄ ne præſidiū nō reciperēt: petijt ab eis vt ægros iterū apud ſe refici paterēt: fortiſſimis deinde habitu languentiū miſſis ciuitatē occupauit cōtinuitq;.

4 ❡Alexāder deuicta pdomitaq; thracia petēs Aſiam veritus ne poſt ipſi⁹ diſceſſum ſumerent̄ arma reges eorū p̄fectoſq;: & oēs quib⁹ videbat̄ in eſſe cura detractæ libertatis: velut ſecū honoris cā traxit. ignobilib⁹ aūt relictis plæbeios præfecit cōſecutus vti principes bñfitijs ei⁹ obſtricti nihil nouare vellēt: plæbs vero ne poſſet quidem ſpoliata principibus.

5 ❡Antipater cōſpecto priore neciorū exercitu q audita morte Alexandri ad infeſtandū imperiū eius cōfluxerāt: diſſimulās ſcire ſe qua mēte veniſſent grās his egit q͛ ad auxiliū ferēdū Alexādro aduerſus Lacedæmonios cōueniſſent adiecitq; regi a ſe ſcriptū. Cæterū ipſos qa ſibi opa eorū in p̄ſenti nō eſſet neceſſaria abirent domos hortatus eſt & hac aſſeueratiōe piculū q̄d ex nouitate rerū imminebat diſcuſſit.

6 ❡Scipio Africanus in Hiſpania cum inter captiuas eximiæ formæ virgo alias & nobilis ad eū pducta eſſet: quæ omniū oculos in ſe cōuerteret ſumma cuſtodia habita ſponſo nomīe Luceio reddidit. Inſupq; aurū q̄d parētes ei⁹ redēpturi captiuā domū Scipioni attulerat eidem ſponſo ꝓ nuptiali

gratia reſtituit: vniuerſa gens victa imperio populi romani acceſſit.

Alexā. Macedonē q̄q traditū eſt eximiæ pulchritudinis virginē captiuā cū finitimæ gētis principi fuiſſet deſponſata: ſumma abſtinētia ita pepercisſe vt illam ne aſpexerit qdē. Qua mox ad ſpōſum remiſſa vniuerſæ gentis p hoc benefitium animos cōciliauit ſibi. 7

Impator Cæſar Auguſt⁹ eo bello q̄ victis hoſtib⁹ cognomē germāici meruit: cū in finib⁹ galliarū caſtella poneret: p fructib⁹ eorꝝ q̄ vallo cōpræhēdebat p̄ciū ſolui iuſſit: atq ea iuſtitiæ fama omniū fidē cōſtrinxit. 8

QVAE FACIENDA SVNT PRO CASTRIS SI SATIS FIDVCIAE IN PRESENTIBVS Copijs nō habem⁹. Ca. xij

t Itus Quintius cōſul cū volſci caſtra eius aggreſſuri forēt cohortē tm̄ nō in ſtatione detinuit: reliquū exercitū ad qeſcendū dimiſit. Arcatorib⁹ p̄cepit vt vallū inſidentes equis circūirent cōtinerētq. Qua facie & ſimulatiōe cū & ꝓpulſaſſet: & detinuiſſet per totam noctem hoſtes ad lucis exortū feſſos vigilia repente facta eruptione facile ſupauit 9

Quintus Sertorius in Hiſpania eqtatu maxime impar: q vſq ad ipas munitiones nimia fiducia ſuccedebat nocte Scrobes apuit: & ante eas aciē direxit cū demū turmales ſecūdū cōſuetudinē redire vellent: ꝓnuntiauit cōperiſſe inſidias ab hoſtib⁹ diſpoſitas. Iccirco ne diſcederent a ſignis: neue laxarent agmen. Quod cum ſoluere ex diſciplina feciſſet except⁹ forte veris inſidijs: quia prædiſſerat interritos milites habuit. 10

Chares dux Atheniēſiū cū expectaret auxilia: & vererēt ne interea contēptu præſentis paucitatis hoſtes caſtra eius oppugnarēt: cōplures ex eis q̄s habebat p aduerſam partē nocte miſſos iuſſit qua præcipue cōſpicui forent hoſtib⁹ redire in caſtra: & accedētiū nouarū viriū ſpeciē p̄bere: atq ita ſimulatis auxilijs tutatus eſt donec inſtruerēt expectatis. 11

Hyphicrates Atheniēſis cū cāpeſtribus locis caſtra haberet: exploraſſetq Thraces ex collibus per quos vnus erat deſcēſus nocte ad diripiēda caſtra vēturos clam duxit exercitū: & in vtroq viæ latere p quā trāſituri erāt Thraces diſtributū collocauit: hoſtemq decurrētem in caſtra in qb⁹ multi ignes per paucorū curā inſtituti ſpetiem manentis ibi multitudinis ſeruabant a lateribus adortus oppeſſit. 12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0046-5

DE EFFVGIENDO. Caput.xiij.

1 g ¶Alli pugnaturi cũ Attalo aurũ om̄e & argẽtum certis cuſtodi
bus tradiderũt. Quibꝰ ſi acie fugiſſent parcerẽt. q̃ facilꝰ colli-
genda præda hoſtem impeditũ effugerent.

2 ¶Triphon Syriæ rex victꝰ ꝑ totũ iter fugiẽs pecuniã ſparſit: eiqꝫ inſectã
dæ Antiochi eqtes moratꝰ effugit.

3 ¶Quītꝰ Serto. pulſꝰ acie a Quin. Metel. Pio ne fugã qdẽ ſibi tutã arbitra
tus milites diſpſos abire iuſſit admonitos in quẽ locũ vellet cõuenire.

4 ¶Viriatus dux luſitanoꝝ copias nr̄as: locorũqꝫ iniqtatẽ euaſit eadẽ qua
Sertorꝰ ratione ſparſo exercitu deinde collecto.

5 ¶Horatiꝰ Cocles vrgẽte Porſenæ exercitu iuſſit ꝑ pontẽ ſuos redire in
vrbẽ: eũqꝫ ne caſu ſeqret hoſtis intercidere. Quod dũ efficit in capite eiꝰ ꝓ
pugnator ipe inſequẽtes detinuit. Audito deniqꝫ fragore pontis abrupti
deiecit ſe in alueũ: eũqꝫ nõ armis ſed vulneribꝰ oneratus trãſnauit.

6 ¶Aphraniꝰ in Hiſpania ad Ilerdã cũ Cæſarẽ fugeret inſtãte eo caſtra po
ſuit cũ idẽ Cęſar feciſſet: & pabulatũ ſuos dimiſiſſet: ille ſignũ repẽte itineri
7 dedit. ¶Antoniꝰ cũ ex parthis ſibi inſtãtibꝰ recipet exercitũ: & q̃tiẽs p̄ma
luce moueret: totiẽs vrgẽtibꝰ barbaroꝝ ſagittis infeſtaret: abeuntiũ agmẽ
in quintã horam cõtinuit: ſuiſqꝫ fidẽ cõſtantiorẽ fecit. Qua ꝑſuaſione di-
greſſis inde Parthis iuſtũ iter reliq̃ die ſine interpellatione cõfecit.

8 ¶Philippꝰ in epyro veritꝰ ne fugiẽtem eũ Rõani p̄meret inducias ad ſepe
liẽdos illi q cæſi erãt impetrauit & ob id remiſſioribꝰ cuſtodibꝰ euaſit.

9 ¶Nero Claudiꝰ nauali prælio ſupatus a pœnis cũ ꝑ hoſtiũ pręſidia neceſ
ſe hẽret erũpe reliqs viginti naues tanqꝫ victrices iuſſit ornari: atqꝫ ita Pœ
nis exiſtimãtibus ſupiores fuiſſe acie nr̄os terribilis exceſſit.

10 ¶Pœni claſſe ſuperati quia inſtantẽ auertere Romanũ ſtudebãt ſimula-
uerũt in vada naues ſuas incidiſſe: a vẽtiſqꝫ mutari effecerũt vt victor eo-
rum timens caſu ſpatiũ ad euadendũ daret.

11 ¶Cõminus Atrabas cum victus a Diuo Iulio ex Gallia in britaniã fuge-
ret: & forte ad oceanũ ſecundo vento quidem ſed æſtu recedente veniſſet
quamuis naues in ſiccis littoribus haberent pandi nihilominus vela
iuſſit. Quem cum perſequens Cæſar ex longinquo tumentia & flatu

plena vidiſſet: ratus proſpero ſibi eripi curſu receſſit.

SEXTI IVLII FRONTINI STRATAGEMATVM LIBER TERTIVS.

i

I priores libri reſponderūt titulis ſuis: & lectorē hucuſq; cum attentione perduxerūt: eadem nunc circa oppugnationes vrbiū defenſioneſq; ſtratagemata. nec morabor vlla ꝓlocutione: prius traditurus quæ oppugnādis vrbibus vſui ſunt tum quæ obſeſſos inſtruere poſſint. Depoſitis aūt opibus & machinamētis: quorū expleta iam pridem inuentione nullā video vltra artiū materiā has circa expugnationes ſpeties ſtratagematis fecimus.

De repentino impetu. Caput. i.
De fallendis ijs qui obſidebunt. Cap. ij.
De eliciendis ad ꝓditionem. Cap. iij.
Per quæ hoſtes ad inopiā redigant. Cap. iiij.
Quēadmodū ꝑſuadeat obſidionē ꝑmanſurā. Ca. v.
De deſtructione præſidiorū hoſtiū. Cap. vi.
De fluminū deriuatione & vitiatione aquarū. Ca. vij.
De inijciendo obſeſſis pauore. Cap. viij.
De irruptione ex diuerſa parte q̄ expectamus. Cap. ix.
De inſidijs ꝑ quas eliciantur obſeſſi. Cap. x.
De ſimulatione regreſſus. Ca. xi.
De excitanda cura ſuorum. Cap. xij.
De emittendo & recipiendo nuntio. Ca. xiij.
De introducēdis auxilijs & cōmeatibus. Ca. xiiij.
Quēadmodū efficiat vt abūdare videant quæ deerūt. Ca. xv.
Qua ratione ꝓditoribus & tranſfugis occurrat. Ca. xvi.
De eruptionibus. Cap. xvij.
De cōſtantia obſeſſorum. Cap. xviij.

DE REPENTINO IMPETV. Caput. i.

q

¶ Vintius cōſul victis acie Eq̄s & Volſcis cū Antium oppidū expugnare ſtatuiſſet ad cōcionem vocato exercitu expoſuit q̄ id neceſſariū & facile eſſet ſi non differret aggredi: eoq; impetu quem ex hortatio cōcitauerat aggreſſ⁹ ē vrbē. 12 ¶ Mar. Cato aīaduertit in Hiſpania potiri ſe q̄dā oppido poſſe ſi inopinātes inuaderet. Quadridui itaq; iter biduo ꝑ cōfragoſa & deſerta emēſus nihil tale metuētes oppſſit hoſtes victoribus deinde ſuis cām facilis euētus req̄rentib⁹ dixit tum illos victoriā adeptos cum quadridui iter biduo arripuerūt. 13

DE FALLENDIS IIS QVI OBSESSI SVNT.

1 d Omitius Caluin⁹ cū obſideret lucā oppidū ligurū nō ſitu tm̄ & opib⁹: verū etiā oppugnatoꝝ pſtātia tutū circuiri muros fre quēter om̄ib⁹ copijs inſtituit. eaſdēq; reducere ad caſtra Qua cōſuetudine inductis ita oppidanis vt crederēt exercitatōis id gr̄a facere Rōanū: & ob hoc nihil ab eo conatu cauētib⁹: morē illū obambulādi in ſubitū direxit im petū: occupatiſq; mœnib⁹ expreſſit illud quod ſeipſos dederēt & oppidū.

2 Caius duilli⁹ cōſul: ſubinde exercēdo milites remigeſq; cōſecut⁹ eſt: vt ſecuris Carthaginenſibus vſq; in id tempus innoxiæ cōſuetudinis. ſubito admota claſſe murum occuparet.

3 Hannibal in Italia multas vrbes cepit cū Romanorū habitu quoſdam ſuorum ex longo belli vſu latine q̄q; loquētes præmitteret,

4 Arcades meſſeniorū caſtellū obſidētes: factis q̄buſdā armis ad ſimilitu dinē hoſtiliū: eo tēpore quo ſucceſſura alia pſidia his explorauerāt. Inſtru cti eorum qui expectabant ornatu: admiſſiq; p hūc errorē vt ſocij poſſeſ ſionem loci cum ſtrage hoſtium adepti ſunt.

5 Simō dux Atheniē. ī Caria inſidiat⁹ cuidā ciuitati religioſū īcolis tēplū Dianę: locūq; q extra muros erat noctu improuiſ⁹ incēdit: effuſiſq; oppi danis ad opē aduerſus ignes ferēdam vacuā defenſorib⁹ cepit vrbem,

6 Alcibiades dux Atheniēſium: cum ciuitatē Agrigētinoꝝ egregie mu nitam obſideret: petito ab eis cōſilio diu tanq̄ de rebus ad cōmūe ptinēti bus diſſeruit in theatro: vbi ex more græcorū locus cōſultationi pbebat. dumq; conſilij ſpetie tenet multitudinē Athenienſes quos ad id præpara uerat in cuſtoditam vrbem ceperunt,

7 Epaminūdas theban⁹: in arcadia die feſto effuſe extra mœnia vagātib⁹ hoſtiū fœmīs plēroſq; ex militib⁹ ſuis muliebri ornatu īmiſcuit: q̄ ſimula tōe illi intra portas ſub nocte recepti cepūt oppidū: & ſuis aperuerūt,

8 Ariſtippus Lacedæmoni⁹ feſto die tegeatarū quo om̄is multitudo ad celebrādū mineruæ ſacrū vrbe egreſſa erat: iumenta ſaccis frumētarijs pa lea refertis honuſta tegeā miſit: agentibus ea militibus qui negociatorum ſpeciem inobſeruati portas aperuerūt ſuis.

9 Antiochus in Cappadocia ex caſtello Sueda q̄d obſidebat frumētatū iumēta egreſſa intcepit. Occiſiſq; calonib⁹ eorundem veſtitu milites ſuos

tanq̄ꝫ frumentū reportātes ſubmiſit. Quo errore illis cuſtodibus deceptis
caſtellum intrauerunt admiſeruntq̄ꝫ milites Antiochi,
Thebani cū portū Sycioniorꝝ nulla vi redigere in poteſtatē ſuā poſſēt 10
nauē ingētē armatis impleuerūt expoſita ſuꝑ merce vt negotiatorꝝ ſpē falle
rēt. ab ea deinꝫ ꝑte murorꝝ q̄ lōgiſſime remota erat apparere paucos diſpo-
ſuerūt cū qbꝰ e naue qdē egreſſi iermes ſimulata rixa occurrerūt Sycionijs ad
dirimēdū iurgiū aduocatis: Thebanę naues & portū et vrbē vacātē occu
pauerūt. Thymarcꝰ Etholꝰ occiſo Carneade Ptholemei regis ꝓfecto 11
clamide interēpti & galero ad macedonicū ornatus eſt habitū: ꝑ hūc erro-
rem ꝓ Carneade Samiorū portū receptus occupauit.

DE ELICIENDIS AD PRODITIONEM. Cap. iij.

P Apirius Curſor cōſul apud tarētū Miloni q cū ꝓſidio Epyro- 12
tarū vrbē obtinebat. ſalutē ipi et popularibꝰ ſi ꝑ illū oppido po
tiret̄: pollicitꝰ ē. Quibꝰ ꝓmiſſis ille correptꝰ ꝑſuaſit. Tarētinis vt ſe legatū ad
conſulem mitterēt: a q̄ plena ꝓmiſſa expectata referās in ſecuritatē oppida
nos reſoluit: atq̄ꝫ ita incuſtoditā vrbem curſori tradidit.
Marcellꝰ cū Syracuſanū quēdā Soliſtratū ad ꝓditionē ſollicitaſſet ex eo 13
cognouit remiſſiores cuſtodias fore die feſto q̄ phycides ꝓbiturꝰ eēt vini
epularꝝq̄ꝫ copiā. īſidiatꝰ igit̄ hilaritati: & q̄ eā ſeqbat̄ ſecordiæ mūimēta cō-
ſcendit: vigilibuſq̄ꝫ cęſis aperuit exercitui romano vrbem nobilibꝰ victo-
rijs claram.
Tarqnꝰ ſuꝑbꝰ cū Gabios in deditionē accipe nō poſſet: filiū ſuū Tarq. 14
cęſum virgis ad hoſtē miſit. Is īcuſata pr̄is ſęuitia ꝑſuaſit Gabinis vt odio
ſuo aduerſus regē vterent̄: & dux ad bellū electꝰ tradidit patri Gabios,
Cyrus Perſarꝝ rex comitē ſuū zopitū explorata eiꝰ fide trūcata de indu 15
ſtria facie ad hoſtes dimiſit illo aſſerēte iniuriarꝝ fidē creditꝰ inimiciſſimꝰ
Cyro: cū hac ꝑſuaſionē adiuuaret: ꝓcurrēdo ꝓpiꝰ q̄tiēs acie decertaret̄: &
in eū tela dirigēdo cōmiſſam ſibi Babyloniorꝝ vrbē tradidit Cyro.
Philippus oppido Samiorum excluſus Apollonio ꝓfecto eorum ad 16
ꝓditionem corrupto ꝑſuaſit. vt plauſtrū lapide quadrato oneratū in ipſo
aditu portæ poneret cōfeſtim ſigno dato inſecutus: oppidanos circa im-
pedita portæ clauſtra oppreſſit trepidantes.

Hānibal apud arcē q̄ a p̄ſidio Romano duce Liuio tenebat̄. cuneū quē ad ꝓditionē ſollicitauerat eiuſmōi fallacia inſtruxit: vt ille ꝑ cām venādi noctu ꝓcederet q̄ſi id ꝑ hoſtē int̄ diu nō liceret. Egreſſo ipi apros ſubmiſtrabāt: q̄s ille tāq̄ ex captura Liuio offerret. Idq; cū ſæpiꝰ factū eēt. et ideo minꝰ obſeruaret̄. q̄dā nocte Hāni. venatoꝝ habitu Pœnos comitibꝰ eiꝰ imiſcuit. q cū honuſtim venatiōe quā ferebāt recepti eſſent a cuſtodibꝰ. ꝓtinꝰ eos adorti occiderēt. Tūc fracta porta admiſſus cū exercitu Hannibal oēs Romanos interfecit: exceptis his qui in arcem ꝑfugerant,

Liſymachus rex macedonū cū Epheſeos oppugnaret: et illi in auxilio haberēt Mādronē archipyratā. q plurimū oneratas præda naues epheſū appellabat: corrupto ei ad ꝓditionē vinxit fortiſſimos macedonū. Quos ille reſtrictis manibꝰ ꝓ captiuis Epheſum introduceret: poſtea ex arce raptis armis vrbem Liſymacho tradiderūt.

PER QVAE HOSTES AD INOPIAM Redigant̄. Ca. iiij.

Fabius Maximus vaſtatis cāpanorū agris ne quid eis ad fiduciā obſidionis ſupeſſet: receſſit ſemētis tēpore vt frumentū q̄ reliquū habebāt in ſationes conferrēt. Reuerſus deinde renata ꝓſtrauit & ad famem redactis potitus eſt,

ANTIGONVS ADVERSVS ARTIMENSES Idē fecit.

Dionyſius multis vrbibꝰ captis cū reginos aggredi vellet: q copijs abūdat ſimulauit pacē: petijtq; ab eis vt cōmeatꝰ exercitui ipſius ſubmīſtrarent q̄d cū impetraſſet exhauſto oppidanoꝝ frumēto aggreſſus vrbē alimētis deſtitutā ſupauit. Idē aduerſus hymereos feciſſe dicit̄,

Alexāder oppugnaturꝰ Leucadiā cōmeatibꝰ abundantē: prius caſtella quæ in cōfinio erāt cepit: oēſq; ex his Leucadiā paſſus eſt confugere: vt alimenta inter multos celerius abſumerētur,

Phalaris agrigētinus cū quædā loca munitiōe tuta in Sicilia oppugnaret: ſimulato fœdere. frumēta quæ reſidua ſe habere dicebat: apud eos depoſuit. Deinde data opa vt tectorū cameræ in q̄bus id conferebat̄ reſciſſe pluuiam reciperēt: fiducia adducti cōmeatus ꝓprio tritico abuſos: primo initio æſtatis aggreſſus inopia cōpulit ad deditionē.

QVEMADMODVM Perſuadet̄ obſidionē eē ꝑmāſurā. Ca. v.

Learchus Lacedæmonius exploratū habens thracas omnia 7
victu neceſſaria in montes cōportaſſe vna q̊cꝫ ope ſuſtētari ꝙ
crederent eum cōmeatus inopia receſſurū: per id tempus quo legatos eoꝝ
venturos opinabat̄: aliquē ex captiuis in cōſpectu iuſſit occidi: & mēbra
tim tanq̄ alimēta in cōtubernia diſtribuit. Thraces nihil non facturū per
ſeuerantiæ cauſa eum credentes: qui tam deteſtabiles epulas ſuſtinuiſſet
experiri in deditionem venerunt,

Tyberius Gracchus luſitanis dicētibus in decē annos cibaria ſe habere 8
& oīno obſidionē nō expaueſcere. Vndeciō inq̄t āno vos capiā. Qua vo
ce Luſitani quanq̄ inſtructi cōmeatibus ſtatim ſe tradiderūt.

A. Torquato græcā vrbē oppugnāti cum diceret̄ iuuentutē ibi ſtudi 9
oſe iaculis & ſagittis exerceri pluris eam inquit ꝓpediem vendam.

DE DESTRVCTIONE PRESIDIORVM Hoſtiū. Ca. vi.

ſCipio Hannibale in Aphricā reuerſo: cū plura oppida q illi in 10
poteſtatē ratio redigenda dictabat firmis p̄ſidijs diuerſæ par
tis obtinerent̄. ſubinde aliquā manū ſubmittebat adifeſtāda ea nouiſſime
etiam tanq̄ direpturꝰ ciuitates aderat deinde ſimulato metu refugiebat.
Hannibal ratus veram eſſe trepidationē: deductis vndiqꝫ præſidijs tanq̄
de ſumma rerū dimicaturus inſequi cœpit. Ita cōſecutꝰ Scipio q̊d petierat
nudatas propugnatoribus vrbes per Maſiniſſam & numidas cepit.

Pub. Corne. Scipio intellecta difficultate expugnādi deluinū. quia cō 11
curſu omniū defendebat̄. aggredi alia oppida cepit. Et euocatus ad ſua de
fendēda ſingulis: vacuatū auxilijs deluinū cepit.

Pyrrhus Epyrotarū rex aduerſus illyricos cū ciuitatē quæ caput gē 12
tis erat: redigere in poteſtatē ſuam vellet eius deſpatione cæteras vrbes pe
tere cepit: cōſecutuſqꝫ eſt vt hoſtes fiducia velut ſatis munitæ vrbis eius ad
tutelam aliarum dilaberent̄. Quo facto reuocatis ipſe rurſus omnibꝰ ſuis
euacuatam eam defenſoribus cepit,

Corne. Ruffinus cōſul: cū aliquāto tēpore Crotonā oppidū fruſtra ob 13
ſediſſet: q̊d inexpugnabile faciebat: aſſumpta in p̄ſidiū Lucanorū manu
ſimulauit ſe cepto deſiſtere: captiuū deinde magno p̄mio ſollicitatū miſit
Crotonā: qui tanq̄ ex cuſtodia fugiſſet: qui p̄ſuaſit diſceſſiſſe Romanos

Id vero Crotonenſes arbitrati dimiſere auxilia deſtituti quæ pro pugnatoribus inopinati & inualidi capti ſunt.

1 Mago dux Carthagineñ. victo Cneo Piſone: & in q̄dā turre circūſpecto ſuſpicat⁹ vētura ei ſubſidia pfugā miſit: q pſuaderet appropinquātib⁹ captū iam Piſonē. Qua rōne deterritis eis reliq̄ victoriæ cōſumauit,

2 Alcibiades in Sicilia cū Syracuſanos cape vellet ex Cataniensib⁹ apud q̄s tū exercitū cōtinebat quēdā exploratæ ſolertiæ ſubmiſit Syracuſanis, Is in publicū cōſiliū introduct⁹ pſuaſit infeſtiſſimos eſſe Cataniēſes Atheniēſibus: & ſi adiuuarent a Syracuſanis futurū vt opprimerēt eos & Alcibiadē. Quare adducti Syracuſani vniuerſis viribus Cataniā petituri proceſſerunt relicta ipſorum vrbe. Quam a tergo adortus Alcibiades deſolatam: vt ſperauerat afflixit,

3 Cleonius atheniēſis Troezenos q p̄ſidiū Craterū tenebāt aggreſſus tela quædā in q̄bus ſcriptū erat veniſſe ſe ad liberādam eorum remp. intra muros iecit: & eodē tēpore captiuos quoſdā cōciliatos ſibi remiſit: qui craterū detractarēt p hoc cōſiliū ſeditione inteſtina apud obſeſſos conciliata admoto exercitu potitus eſt ciuitate.

DE FLVMINVM DERIVATIONE ET CONVITIATIONE AQVARVM. Caput.vij.

4 Pub. Seruilius Iſaurā oppidū flumine eo q̄ hoſtes aquabant auerſo ad deditionem ſiti, cōpulit.

5 Caius Cæſar in Gallia cadurcorū ciuitatē amne cinctā: & fontib⁹ abundantē ad inopiam aquæ redegit cū fontes cuniculis auertiſſet: & fluminis vſum per ſagittarios arcuiſſet.

6 Quintus Metellus in Hiſpania citeriore in caſtra hoſtiū humili loco poſita fluuium ex ſuperiore parte immiſit: & ſubita inundatione turbatos p diſpoſitos in hoc ipſum inſidiatores cecidit.

7 Alex. apud Babylonē: q̄ media fluuio Eufrate diuidebāt foſſas parit & aggerē inſtituit: vt in vſum ei⁹ extimarēt hoſtes egeri terrā: atq; ita ſubito flumine auerſo: per alueū veterē q ſiccat⁹ ingreſſū p̄bebat: vrbē intrauit.

8 Semyramis aduerſus eoſdē Babylonios eodē Eufrate auerſo idē feciſſe dicit. 9 Cliſthenes Sycionius ductū aquarū iu oppidū Eriſeorū ferētē

rupit. Mox refectis tubis reſtituit aquam helleboro corruptam qua vſos profluuio ventris decipiens cepit.

DE INIICIENDO OBSESSIS PAVORE. Ca. viij.

10 p ¶Hilippus cum teenaſium caſtellum nulla vi capere poſſet: ante ipſos muros terram egeſſit: ſimulauitq; agi cuniculum: caſtellaniq; ſubruptos ſe eſtimantes reddiderunt.

11 ¶Pelopidas Thebanus magnetũ duo oppida ſimul oppugnaturꝰ nõ tã ita longo ſpatio diſtãtia: quo tẽpore ad alterũ eorũ exercitũ admouebat: p̃cepit vt ex cõpoſito ab alijs caſtris .iiij. eqteſ coronati notabili alacritate velut victoriã nũtiantes venirẽt: ad cuius ſimulationẽ curant vt ſilua quæ in medio erat incẽderet. p̃bitura ſpetiem vrbis ardẽtis p̃terea quoſdã captiuorum habitu eorũ iuſſit pduci. Qua aſſeueratione pterriti q obſidebant. dũ in parte iam ſe ſupatos exiſtimãt defecerunt,

12 ¶Cyrus rex Perſarũ incluſo ſardibus crœſo: qua p̃ruptus mons nullũ aditũ p̃ſtabat ad mœnia: malos exequẽtes altitudinẽ iugi ſubtexit. Quibus ſimulacra hominũ armata pſici habitꝰ impoſuerat: noctuq; eos mõti admouit. Tũ prima luce ex altera parte muros aggreſſus eſt: vbi orto iam ſole ſimulacra illa armatorũ referentia habitũ refulſerũt: oppidani captam vrbẽ a tergo credẽtes: & ob hoc in fugã dilapſi victoriã hoſtibꝰ cõceſſerũt

De irruptione ex diuerſa parte q̃ expectamus. Caput. ix.

13 ſ ¶Cipio apud Carthaginem ſub diſceſſu æſtus maritimi ſecutus deũ vt dicebat ducem: ad muros vrbis acceſſit: & cedente ſtagno: qua non expectabatur irrupit.

14 ¶Fab. Max. cũctatoris filiꝰ apud arpos p̃ſidio Hãnibalis occupatos conſiderato ſitu vrbis ſexcẽtos miſit milites obſcura nocte: qui per munitam eoq; minus frequentatam oppidi partem: ſcalis euecti in murum portas reuellerent: hi adiuti decidentium aquarum ſono: qui operis ſtrepitum obſcurabat: iuſſa pagũt. ipſe dato ſigno ab alia parte aggreſſus cepit Arpos.

15 ¶Caius Mariꝰ bello Iugurthino apud flumen Mulucã cum oppugnaret caſtellũ in monte ſaxeo ſitum: q̃d vna & anguſta ſemita adibatur, cætera parte velut cum ſaltu præcipiti: nuntiato ſibi per ligurem quẽdam ex auxilijs gregalem militem: qui forte aquatum progreſſus dum per ſaxa montis cocleas legit ad ſummum peruenerat eripi poſſe: in caſtellum paucos

centuriones: quibus pfectiſſimos cum velociſſimis militibus æneatores immiſcuerat: miſit capite pedibuſq; nudis: vt pſpect⁹ viſuſq; p ſaxa facilior foret: ſcutis armiſq; a tergo aptatis. hi ligure duce & loris & clauis qbus in aſcẽſu nitebant̃ adiuti: cũ ad poſteriora ob id vacua defenſorib⁹ caſtelli pueniſſet: cõcinere & tumultuari vt pceptũ erat ceperũt ad quod cõſtitutũ Mari⁹ Cõſtãti⁹ adhortat⁹ ſuos acri⁹ inſtare caſtellanis cepit. Quos ab imbelli multitudĩe ſuorũ reuocatos tãq; a tgo capti eſſent iſecut⁹ caſtellũ cepit

1 ¶ Lu. Cor. cõſul cõplura ſardaniæ cepit oppida dũ fortiſſimas partes copiarũ noctu exponit. Quib⁹ pcipiebat vt deliteſcerẽt: operirẽturq; tẽpus quo ipe nactus appelleret occurrẽtibus deinde aduentanti & hoſtibus ab ipſo per ſimulationem fugæ longius ad perſequendũ aduocatis illi in relictas ab his vrbes impetum facerent.

2 ¶ Pericles Athenieñ. dux cũ oppugnaret quãdã ciuitatẽ magno cõſenſu defendẽtiũ tutã nocte ab ea parte murorũ: quæ mari adiacebat claſſicum clamorẽ attolli iuſſit hoſtes penetratũ illa oppidũ rati reliquerũt portas: p quas Pericles deſtitutas pſidio irrupit.

3 ¶ Alcibiades dux Athenienſiũ euticũ oppugnãdi eius cauſa nocte improuiſus acceſſit: & ex diuerſa parte mœniũ cornicines canere iuſſit, ſufficere p pugnatores murorũ poterãt ad id latus a quo ſolo ſe temptari putabãt. cũ fluerẽt qua nõ obſiſtebat̃ muros tranſcẽdit,

4 ¶ Traſibul⁹ dux Meliſorũ vt portũ Syciniorũ occuparet a tra ſubĩde oppidãos tẽptauit: et illo q̃ laceſſebãt̃ cõuerſis hoſtib⁹: claſſe iſpecta portũ cepit.

5 ¶ Philippus in obſidione cuiuſdã vrbis maritimæ binas naues pcul a cõſpectu cõtabulauit: ſupſtruxitq; eis turres aliis: deinde turrib⁹ adort⁹ a terra vel cominus domibus ppugnatores diſtrinxit turritas naues a mari applicuit. & qua non reſiſtebat̃ ſubiit muros,

6 ¶ Pericles Ponomeſorũ caſtellũ oppugnatur⁹ in quo duo om̃ino erant acceſſus: alterũ foſſa intercluſit: alterũ muniuit. caſtellani ſecuriores ab alia parte facti eã ſolã quã muniri videbãt cuſtodire ceperũt. Pericles pparatis pontibus iniectiſq; ſup foſſam: q̃ nõ cauebat̃ ſubiit caſtellũ,

7 ¶ Antiochus aduerſus Epheſios rhodiis qs in auxilio habebat pcepit. vt nocte portum cum magno ſtrepitu inuaderent: ad quam partem cum tu-

multu omni multitudine: nudatis defenſore aliĳs munitionibus: ipſe ag‑greſſus a diuerſo ciuitatem cepit.

DE INSIDIIS PER QVAS ELICIANTVR Obſeſſi. Ca.x

c Ato in cõſpectu lacetanorũ: quos obſidebat reliquis ſubmo‑ 8
tis ſueſſanos quoſdã ex auxiliariĳs maxime imbelles aggredi mœnia iuſſit hoc cũ facta eruptione lacetani facile auertiſſent: & fugientes auide inſecuti eſſent: illis quas occultauerat cohortibus oppidũ cepit.

Lu. Sci. in Sardinia cuiuſdã ciuitatis ꝑ tumultũ relicta oppugnatione: 9
quã ĩſtruxerat: ſpẽm fugiẽtis finxit. Inſecutiſq; temere oppidanis per eos quos in proximo occultauerat oppidum inuaſit.

Hannibal cũ obſideret ciuitatẽ hymerã caſtra ſua capi de induſtria paſ‑ 10
ſus eſt iuſſis recedere pœnis tanq̃ ꝓualeret hoſtis. Quo euẽtu Hymeratis ita deceptis: vt gaudio impulſi relicta vrbe ꝓcurrerũt ad punicũ vallũ. Hã‑nibal vacuã vrbẽ ꝑ eos q̃s ĩ inſidĳs ad hãc ipam occaſionẽ poſuerat, cepit. Idẽ vt ſagittarios eliceret rara acie ad muros accedẽs ad primã eruptionẽ oppidanorũ ſimulata fuga ceſſit. Interpoſitoq; exercitu ab oppido. inter‑cluſos hoſtes a ſuis in medio trucidauit.

Scordiſci eq̃tes cũ acretia duarũ partiũ ꝑſidio oppoſitꝰ eẽt Lucullꝰ pe‑ 11
cora abigere ſimulãtes ꝓcurauerũt eruptionẽ: fugã deinde mẽtiti ſequẽtẽ Lucullũ in inſidias deduxerũt: & octingẽtos cũ eo milites occiderũt.

Chares dux Atheniẽſiũ ciuitatẽ aggreſſurꝰ littori oppoſitã poſt q̃dã ꝓ‑ 12
mõtoria occulte hĩta claſſe e nauibꝰ velociſſimã ꝑter hoſtilia ꝑſidia ire iuſ‑ſit: q̃ viſa cũ oĩa nauigia q ꝓ cuſtodia portꝰ agebãt: ad ꝑſequẽda euolaſſẽt Chares in indefenſũ portũ reliq̃ claſſe inuectꝰ etiã ciuitatẽ occupauit.

Lartha dux Pœnoꝝ in Sicilia lilibeũ nr̃is terra mariq; obſidẽtibꝰ ꝑtẽ 13
claſſis ſuæ ꝓcul armatã iuſſit oſtẽdi: ad eius cõſpectũ cũ euolaſſent noſtri. Ipſe reliq̃s quos in occulto tenuerat nauibꝰ lilibei portũ occupauit.

DE SIMVLATIONE REGRESSVS. Cap.xi.

p Hormion dux Athenienſium cum depopulatus eſſet agros. 14
Chalcidenſium: legatis eorundem ea requirentibus benig‑ne reſpondit & nocte qua admiſſurus ilyos erat: finxit litteras ſibi ſuper ueniſſe ciuium ſuorũ, propter quas redeundũ haberet: ac paulũ regreſſus

dimiſit legatos his omnia tuta & abiſſe phormionem renunciātibus chalcidenſes ſpe & oblatæ humanitatis & abducti exercitꝰ remiſſa vrbis cuſtodia cū cōfeſtī Phormion reuertiſſet: ꝓhibere īexpectatā vim nō potuerīt.

Ageſilaus dux Lacedæmonioꝝ cū phocēſes obſideret: & intellexiſſet eos qui tunc p̄ſidio illis erant iam grauari bellū in cōmodo paululū regreſſus: tāq̄ ad illos actus liberā occaſionē recedendi his dedit, nō multo poſt milite reducto: deſtitutos phocenſes ſupauit.

Alcibiades aduerſus bizanticos qui ſe mœnibus cōtinebāt inſidias depoſuit & ſimulato regreſſu incautos eos oppreſſit.

Viriatus cū tridui iter deſcendēs cōfeciſſet idem illud in vno die remenſus. ſecuros ſegobriēſes & ſacrificio qꝫ maxime occupatos oppreſſit.

Epaminundas mantiniā cū Lacedęmonios in ſubſidium hoſti veniſſe animaduerteret: ratus poſſe Lacedęmonē occupari ſi clam illo ꝓfectus eſſet nocte crebros ignes fieri iuſſit: vt ſpetie remanēdi occultaret ꝓfectionē ſed a trāſfuga ꝓductus aſſecuto exercitu Lacedæmoniorū itinere quidē quo ſpartā petebat deſtitit. Idem tn̄ cōſiliū cōuertit ad mantiniēſes. Equæ eē ignibus factis Lacedęmonios q̄ſi maneret fruſtratus xl. milia paſſuū reuertit Mantiniā. eaqꝫ auxilio deſtitutā occupauit.

DE EXCITANDA CVRA SVORVM. Cap. xij.

a Lcibiades Atheinenſis ciuitate ſua a Lacedæmonijs obſeſſa veritus negligentiā vigilū denuntiauit his qui in ſtationibus erāt vt obſeruarēt lumē: q̄d nocte oſtēſurus eſſet ex arce: & ad cōſpectum eius ipſi quoqꝫ lumina attollerēt: in quo munere qui ceſſaſſet pœnā paſſurum: dum ſollicite expectat ſignū ducis peruigilatū ab om̄ibus & ſuſpectæ noctis periculum euitatum eſt.

Hiphycrates dux Athe. cū p̄ſidio Corinthū teneret: & ſub aduētū hoſtiū ip̄e vigilias circūiret: vigilē quē dormiētē viderat trāſfixit cuſpide. q̄d factū q̄buſdā tanqꝫ ſęuū increpātibꝰ qualem inueni inq̄t talem reliqui.

Epaminundas Thebanus idem feciſſe dicit.

DE EMITTENDO ET RECIPIENDO Nūtio. Ca. xiij.

r Omani obſeſſi in Capitolio ad Camillum ab exilio implorandū miſerūt: q̄ vt ſtatiōes Galloꝝ falleret: p̄ ſaxa tarpeia demiſ-

ſꝰ trãſnato Tyberĳ veios ꝑuenit.& ꝑpetrata legatõe ſimilit̃ ad ſuos rediĳt

Cãpani diligẽter Romanis qbꝰ obſeſſi erãt cuſtodias agẽtibꝰ: quendã 8
ꝑ trãſfugã ſubornatũ miſerũt q occultatã Balteo epiſtolã inuẽta effugẽdo occaſione ad Pœnos ꝑtulit. Venatiõe quoqꝫ & pecoribꝰ qdã miſerũt lr̃as mẽbranis mãdatas: aliq iumẽtum in aduerſam partem inflixerũt dum ſtationes trãſeunt. nonnulli interiora vaginarũ inſcripſerũt.

Hyrcius cõſul ad Decimũ Brutũ q Mutinę ab Antonio obſidebat̃: lr̃as 9
ſubinde miſit plũbo ſcriptas: qbus ad brachiũ ligatis miles ſcultenã amnẽ trãſnabat. Idẽ colũbis q̃s incluſas ante tenebris & fame affecerat epiſtolas ad collũ ſeta ligauit: eaſqꝫ a ꝓpinq̃ inquãtũ poterat loco mœnibꝰ emittebat ille lucis cibiqꝫ auide altiſſima ędificiorũ petẽtes excipiebant̃ a Bruto. Qui eo modo de om̃ibꝰ rebus certior fiebat vtiqꝫ poſtq̃ diſpoſito cibo qbuſdã locis columbas illuc deuolare inſtituerat.

DE INTRODVCENDIS AVXILIIS Et cõmeatibꝰ. Ca. xiiĳ.

b Ello ciuili cũ Aregna vrbs in Hiſpania Pompeianarũ partiũ 10
obſideret̃: Martius interim rex tanqꝫ Cæſarianꝰ tribuni cornicularius vigiles quoſdã excitauit. e quibus aliqd euitãs cõſtãtia fallatiæ ſuæ ꝑ medias Cæſaris copias ꝓſidiũ Pompeĳ tranſduxit,

Hãnibale obſidẽte caſilinũ Romãi farinã dolĳs ſecũda aq̃ vulturni fluminis dimittebãt: vt ab obſeſſis exciperet̃: qbus cũ obiecta ꝑ mediũ amnem catena Hãnibal obſtitiſſet nuces ſparſere: quę cũ aq̃ ferẽte ad oppidũ defluerent: eo cõmeatu ſociorũ neceſſitatẽ ſuſtẽtauerũt. 11

Hyrcius in Mutinẽſibꝰ obſeſſis ab Antonio ſalẽ quo maxime indigebãt cuppis cõditũ ꝑ amnẽ Saminicorũ intromiſit. Idẽ pecora ſecũda aqua dimiſit quæ excepta ſuſtẽtauerũt neceſſariorꝶ inopiã. 12

QVEMADMODVM EFFICIATVR VT ABVNDARE VIDEANTVR QVAE Deerunt. Cap. xv.

r Omani cũ a Gallis capitoliũ obſideret̃ in extrema iam fame 13
panẽ in hoſtẽ iactauerũt: cõſecutiqꝫ vt abũdare cõmeatibus viderent̃: obſidionem donec Camillus ſubueniret: tolerauerũt,

Athenienſes aduerſus Lacedæmonios idem feciſſe dicunt̃.

Hi qui ab Hannibale Caſilinũ obſidebant̃ ad extremã famem ꝑueniſſe

crediti cū etiam herbas alimētis eorū Hānibal ſæpe arato loco: q erat inter
caſtra ipſius & mœnia præripet ſemina in p̄paratū locū iecerūt Cōſecuti
vt habere viderent̄ vnde victū ſuſtentarent vſq; ad fatorū ꝓueniūt.

1 ¶Reliqui ex variana clade cum obſiderent̄: quia deficere frumēto vide-
bant̄ horrea tota nocte circūduxerūt captiuos: deinde præciſis manibus
dimiſerūt. Hi circūſedētibꝰ ſuis pſuaſerūt ne ſpem maturæ expugnatiōis
reponerēt in fame Romanorū quibus alimētorū ingēs copia ſupeſſet.

2 ¶Thraces in arduo monte obſeſſi in quē hoſtibus acceſſus non erat col-
lato viridi exiguo tritico aut caſeo pauerūt pecora & in hoſtiū p̄ſidia dimi
ſerūt. Quibꝰ exceptis & occiſis cū frumēti veſtigia in viſceribus earū appa
ruiſſent: opinatus hoſtis magnā vim tritici ſupeſſe eis qui inde etiā pecora
paſcerent receſſit ab obſidione,

3 ¶Heurabiſius dux melixiorū cū longa obſidione milites ſui agerent̄ ab
Aliacte qui ſperabāt eos ad deditionē famæ poſſe cōpelli ſub aduētū lega-
torū Aliactis frumētū om̄e in forū cōpellere iuſſit & cōuiuis ſub id tempꝰ
inſtructis per totam vrbē epulas præſtitit atq; ita pſuaſit hoſti ſupeſſe ip-
ſis copias quibus diuturnā ſuſtineret obſidionem,

QVA RATIONE PRODITORIBVS ET TRANSFVGIS OCCVRRATVR. Caput. xvi.

4 m ¶Arcellus cognito cōſilio Barcei nolani q corrupe ad defectio
nē populares ſtudebat: & Hānibali gratificabat̄ q illiꝰ bn̄fitio
curatꝰ inter cānēſes. ſauciꝰ & ex captiuitate remiſſus ad ſuos erat qui interfi
cere eū ne ſupplitio eiꝰ reliq̄s cōcitaret Nolātes nō audebat acerſitū ad ſe: al
locutꝰ ē dicēs fortiſſimū eū militē: q̄d antea ignoraſſet hortatuſq; eſt vt ſe-
cū moraret̄ & ſup verboꝝ honorē equū ei q̄q; donauit. Qua benignitate
nō illiꝰ tm̄ fidē: ſed etiā populariū q ex illo pendebāt ſibi obligauit,

5 ¶Hamilchar dux Pœnoꝝ cū frequēter auxiliares galli ad romāos trāſiret
& iā ex cōſuetudīe vt ſocij excipent̄ ſicut fideliſſimos ſubornauit ad ſimu
lādā trāſitionē q Romāos excipiēdoꝝ cā eoꝝ ꝓgreſſos occiderūt. Quæ
aſtutia Amilchari non tantū ad præſentem ꝓfuit ſucceſſum: ſed etiā illico
præſtitit vt Romanis veri quoq; tranſfugæ forent ſuſpecti.

6 ¶Hāno Cartaginēſiū impator in Sicilia cum cōperiſſet mercennariorū

Galloꝝ circiter.iiij.milia cōſpiraſſe ad trāſ fugiendū ad Romanos ꝙ aliq̄t
menſiū mercedes nō receperāt, animaduertere āt in eos nō auderet:metu
ſeditōis ꝓmiſit ꝓlationis iniuriā liberalitate penſaturū q̄ noīe grās agētibꝰ
gallis ꝑ tēpus idoneū datis pollicitis fideliſſimū diſpēſatorē: ad Otacilium
cōſulem miſit.q tanq̄ rōnibꝰ in trāſuerſis trāſ fugiſſe nūtiauit nocte ꝓxia
Gallorū q̄ttuor milia quæ prædatū forent miſſa poſſe excipi.Otaciliꝰ nec
ſtatim credidit trāſfugæ:nec tñ rem ſpernēdam ratus diſpoſuit inſidijs le-
ctiſſimā manū ſuorū.ab ea galli excepti dupliciter Hānonius cōſilio ſatiſ
fecerūt.& Romanos ceciderūt & ipſi omēs interfecti ſunt,

Hannibal ſimiliter ſe a trāſfugis vltus eſt.Nā cū aliq̄s ex militibus ſuis 7
ſciret trāſfugiſſe proxima nocte. nec ignoraret exploratores hoſtiū in ca
ſtris ſuis eſſe palā ꝓnuntiauit nō debere trāſfugas vocari ſolertiſſimos mi
lites q ipſius iuſſu exierūt ad excipiēdū hoſtia cōſilia.auditis quæ ꝓnūtia-
uit rettulerūt exploratores ad ſuos.Tūc cōprehēſi a Romanis tranſfugæ:
& amputatis manibus remiſſi ſunt.

Diodortꝰ cū ꝑſidio Amphypolim tueret̃ & duo milia thracū ſuſpecta 8
haberet. quæ videbant̃ vrbē direpturā mentitus eſt paucas hoſtiū naues
ꝓximo littori applicuiſſe eaſq̄ diripi poſſe.Qua ſpē ſimulata thraces emi-
ſit.Ac deinde clauſis portis nō recepit.

DE ERVPTIONIBVS. Caput.xvij.

r Omani qui in præſidio panormitatorū erant veniēte ad obſi 9
dionē Haſdrubale raros ex induſtria in muris poſuerunt de
fenſores.Quorū paucitate cōtempta cū incautꝰ muris ſuccederet Haſdru
bal eruptione facta ceciderunt eum,

Aemilius Paulus vniuerſis liguribus improuiſo adortis caſtra eius ſi- 10
mulato timore diu cōtinuit militem: deinde fatigato iam hoſte a.iiij.por-
tis eruptione facta ſtrauit cepitq̄ ligures.

Velius præfectus Romanorū arcem Tarentinorū tenens miſit ad Haſ- 11
drubalē legatos vt abire ſibi incolumi liceret:ea ſimulatione ad ſecuritatē
perductū hoſtem eruptione facta cecidit,

Cneus Pompeius circumſeſſos ad Dyrrachium nō tantum obſidione 12
liberauit ſuos: verum etiam poſt eruptionem q̄ opportuno loco & tem-

pore fecerat Cæſarem ad caſtellū quod duplici munitione inſtructū erat auide irrūpentem exterior ipſe circunfuſus corona obligauit vt ille inter eos quos obſidebat: & eos qui extra circumuenerant medius non leue periculum & detrimentum ſenſerit.

1 ¶ Flauius Fimbria & in Aſia apud Thidiacū aduerſum filium Mythridatis brachijs a latere ductis: deinde foſſa in fronte ꝑcuſſa quietū in vallo militem tenuit donec hoſtilis equitatꝰ incurreret anguſtias munimētorū: tunc eruptione facta ſex milia eorum cecidit.

2 ¶ Eſculani oppugnaturi oppidū Pompeij. cū paucos ſenes ægros in muris oſtendiſſent ob id ſecuros Romanos eruptione facta fugauerūt.

3 ¶ Numantini obſeſſi ne ꝓ vallo quidē inſtruxerūt aciem adeoꝗ ſe continuerūt. vt Popilio lenati fiducia fieret ſcalis oppidū aggrediendi. Quo demum ſuſpicāte inſidias qa nec tūc qdem obſiſtebāt ac ſuos reuocante eruptione facta aduerſus deſcendentes adorti ſunt.

DE DISTANTIA OBSESSORVM. Cap. xviij.

4 ¶ ROmani aſſidente mœnibus Hānibale oſtendens fiduciæ gratia ſupplementū exercitibus quos in Hiſpania habebant diuerſa porta miſerūt. Idem agrū in quo caſtra Hannibal habebat defūcto forte domino venalē ad id preciū ꝓduxerūt licendo quo is ager anteuenerat hi dum ab Hānibale obſiderentur: & ipſi captiuam decreuerunt obſidere. nec niſi capta ea reuocauerunt inde exercitum.

SEXTI IVLII FRONTINI STRATEGEMATVM LIBER QVARTVS.

MVlta lectione cōquiſitis ſtrategematibus & non exiguo ſcruplo digeſtis: vt ꝓmiſſum trium librorū implerem ſi modo impleui in hoc exhibeo ea quæ parum aperte deſcriptioni priorum ad ſpetiem alligata ſubijci videbant̄. Et erant exempla potius ſtrategicon q̄ ſtrategemata. Quæ iccirco ſeparaui: quia quamuis clara: diuerſæ tamen erant ſubſtātiæ: ne ſi forte in aliqua ex his incidiſſent ſimilitudine indocte prætermiſſa opinarent̄: & ſane velut reſidua expedienda ſunt in quo ſicuti antea & ipſe ordinem per ſpeties ſeruare conabor.

SEXTI IVLII FRONTINI. VIRI CONSV.

De diſciplina. Caput.i.
De effectu diſciplinę. Cap.ij.
De continentia. Cap.iij.
De iuſtitia. Cap.iiij.
De conſtantia. Ca.v.
De effectu & moderatione. Cap.vi.
De varijs conſilijs. Caput.vij.

DE DISCIPLINA. CAPVT PRIMVM.

ſ Cipio ad Numantiā corruptū ſuperiorū ducum ſecordia exercitū correxit: dimiſſo ingenti lixarum numero redactis ad minus quotidiana exercitatione militibus quibus cū frequens iniungeret iter portare cōplurium dierum cibaria impetrabat ita: vt frigora & hymbres pati vada fluminū pedibus traijcere aſſueſceret miles. Exprobrante ſubinde imperatore timiditatem & ignauiam frangente delicatioris vſus ac parum neceſſaria expeditioni vaſa: ꝙ maxime nobiliter accidit Caio Meuio tribuno. Cui dixiſſe tradit̄ Scipio mihi paluſper tibi & reipub. ſꝑ neceſſarius nequaꝗ̄ eris. 4

Q. Metel. bello Iugurthi. ſimiliter lapſam militū diſciplinā pari ſeueritate reſtituit cū inſup ꝓhibuiſſet alia carne ꝗ̄ aſſa elixaue milites vti. 5

Pyrrhus delectori ſuo fert̄ dixiſſe tu grādes elige ego eos fortes reddā,

Lu. Fmi. & C. Varrone cōſu. milites primo iure iurādo facti ſunt ante eſſ ſacramento tantūmodo a tribunis regabant̄. Cæterū ipſi inter ſe cū iurabant ſe fugæ ac formidinis cā nō abituros: neqꝫ ex ordine receſſuros: niſi teli petendi feriendiue hoſtis aut ciuis ſeruandi cauſa. 7

Scip. Aphri. cū ornatū ſcutū elegātius cuiuſdā vidiſſet dixit nō mirari 8 ſe ꝙ tanta cura ornaſſet: in quo plus ꝑſidij ꝗ in gladio haberet.

Philippus cū primū exercitū cōſtitueret vehiculorū vſum omnibus in 9 terdixit eqtibus nō amplius ꝗ̄ ſingulos lacones habere ꝑmiſit. Peditibus aūt denis ſingulos qui molas & funes ferrent in æſtiua exeuntibus. xxx. dierum farinam collo portare imperauit.

Caius Ma. recidendorū impedimētorum gratia quibus maxime exer- 10 citus agmē oneratur vaſa & cibaria militum in faſciculos aptata furcis impoſuit ſub quibꝰ & habile onus & facilis requies eſſet. Vnde & in prouer-

bium tractum eſt Muli mariani.

1 ¶Theogenes Athenienſis cum exercitiũ megaram duceret petẽtibus ordines reſpondit ibi ſe datu℞, deinde clam eqtes præmiſit eoſq́ hoſtiũ ſpetie impetũ in ſocios retorquere iuſſit. Quo facto cũ tanq́ ad hoſtiũ occurſum præpararet̃ ꝑmiſit ita ordinari aciẽ vt q̃ qs voluiſſet loco cõſiſteret: et cũ inertiſſim⁹ qſq́ retro ſe dediſſet ſtrenui aũt in fronte ꝓſiluiſſent vt quęq́ inuenerat ſtantẽ ita ad ordines milites ꝓuexit.

2 ¶Alex. Lacedęmoni⁹ egreſſum via quedã caſtigabat cui dicẽti ad nulli⁹ rei rapinam ſe ab agmine receſſiſſe. Reſpondit ne ſpetiem quidem rapturi prębeas volo,

3 ¶Antigon⁹ cũ audiſſet diuertiſſe filiũ ſuũ in eius domũ cui tres filię inſignes ſpetie eſſent: audio inqt fili anguſte habitare te plurib⁹ dominis domũ poſſidentibus hoſpitiũ latius accipe iuſſoq́ cõmigrare dixit ne qs minor quinquaginta annis natus hoſpitio matrisfamilias vteret̃.

4 ¶Q. Metel. cõſul q̃uis nulla lege impediret̃ quin filiũ cõtubernalẽ ꝑpetuum haberet, maluit tamen eum in ordine habere.

5 ¶Publius Rutilius conſul cum ſecundum leges in contubernio ſuo filiũ poſſet habere, in legione militem fecit.

6 ¶Tyberi⁹ Scau. filiũ q in ſaltu tridẽtino loco hoſtib⁹ ceſſerat in cõſpectũ ſuũ venire vetuit. Adoleſcẽs verecũdia ignomĩę ꝑſſus mortẽ ſibi cõſciuit.

7 ¶Cotta cõſul in Sicilia in Valeriũ nobilẽ tribunũ militũ ex gẽte Valeria virgis animaduertit. Idẽ P. Aureliũ ſanguine ſibi iũctũ: quem obſidioni lipararũ ipſe ad auſpitia repetenda meſanam tranſiturus p̃fecerat. Cũ agger incenſus & capta caſtra eſſent virgis cæſum in numerũ gregalium peditum referri & muneribus fungi iuſſit.

8 ¶Fuluius Flaccus cẽſor Fuluiũ fratrẽ ſuũ: q̃a legionẽ in qua tribun⁹ militum erat iniuſſu cõſulis dimiſerat, a ſenatu mouit.

9 ¶Marc⁹ Cato ab hoſtili littore in quo ꝑ aliq̃t dies mãſerat: cũ tradito ꝓfectionis ſigno claſſem ſoluiſſet & relictus e militib⁹ quidã acerrima voce & geſtu expoſtularet vti tolleret̃ circũacta ad littus vniuerſa claſſe comprehenſum ſupplicio affici iuſſit & quem occiſuri per ignominiam hoſtes fuerant exemplo potius impendit.

Appius Claudius ex his qui loco ceſſerant decimum quenq; militem ſorte ductum fuſte percuſſit.

Paulus Lucius cõſul ex duabus legionibus quæ loco ceſſerãt forte ductos in cõſpectu militum ſecuri percuſſit.

Fabius Rutilius ternas ex cẽturijs q̃rũ ſtatio ꝓrupta erat ſecuri ꝑcuſſit.

Marcus Antonius cũ ager ab hoſtib⁹ inceſus eſſet ex his q̄ in opere fuerant duaꝝ cohortiũ militẽ decimauit. Et in ſingulos ex his cẽturiones animaduertit: legatũ cum ignominia dimiſit reliq̃s ex legione ordeũ dari iuſſit. In legionẽ quæ regiũ oppidũ iniuſſu ducis diruerat animaduerſum eſt ita vt q̄tuor milia tradita cuſtodie necarent̄. Prẽterea ſenatuſcõſulto cautũ eſt ne quẽ ex eis ſepeliri vel lugere fas eſſet.

Lucius Papiri⁹ curſor dictator Fabiũ Rutiliũ magiſtrũ eq̃tũ: ꝙ aduerſum dictũ eius quãuis ꝓſpe pugnauerat virgis popoſcit cæſum ſecuri percuſſurus: nec cõtentioni aut p̄cibus militũ cõceſſit animaduerſionẽ eumq; ꝓfugientẽ Romã ꝓſecutus eſt: nec ibi quidẽ remiſſionẽ prius ſupplicij meruit q̄ ad genua eius & Fabius cum patre ꝓuolueret̄: & pariter ſenatus & populus rogarent.

Manli⁹ cui ĩꝑioſo poſtea cognomẽ fuit filiũ ꝙ is cõtra edictũ p̄ris cũ hoſte pugnauit: quãuis victorẽ in cõſpectu exercit⁹ virgis cęſũ ſecuri ꝑcuſſit.

Mãlius filius exercitu ꝓ ſe aduerſus patrẽ ſeditionẽ parãte negauit tãti eſſe quenq̃ vt propter illum diſciplina corrumperet̄ & obtinuit vt ipſum puniri paterentur.

Q. Fab. Maximus tranſfugarum dextras pręcidit.

Mar. Curio cõſul bello Dardanico circa Dyrrachiũ cum ex q̃nq; legionib⁹ vna facta ſeditiõe militiã detrectaſſet ſecuturãq; ſe temeritatẽ ducis in expeditione aſperã & inſidioſam negaſſet q̃ttuor legiones eduxit armatas & cõſiſtere ordinib⁹ detectis armis velut in acie iuſſit. Poſt hæc ſeditioſam legionẽ inermẽ ꝓcedere diſtinctãq; in cõſpectu armati exercitus ſtramenta coegit ſecare. Poſtero aũt die ſimiliter foſſam diſcinctos milites facere nullis p̄cibus legionis ab eo impetrari potuit ne ſigna ei⁹ ſubmitteret nomẽq; aboleret. milites aũt in ſupplementũ legionũ diſtribueret.

A Fuluio Appio Claudio cõſule milites expugna cãnẽſi in Siciliã ex ſe

natus.C.relegati poſtulauerũt a cõſule Marco Marcello:vt in prẹliũ ducerẽt. Ille ſenatũ cõſuluit ſenat⁹ negauit ſibi placere cõmitti his rẽp.q̃ deſeruiſſent. Marcello tñ ꝑmiſit facere q̃d videret dũ equis eoꝝ munere vacaret neue donaret neue q̃ præmiũ ferret aut in Italia portaret dũ pœni in ea fuiſſent. M.Salinator cõſularis.dãnatus eſt a populo eo q̃ prædam non ęq̃liter diuiſerat militibus.

1 ¶Cũ a liguribus in prælio Quintus Petilius cõſul interfectus eſſet decreuit ſenat⁹ vti ea legione in cuius acie cõſul erat occiſus tota infrequẽs referretur ſtipendiũ ei non darẽt a numeroq̃ reſcinderẽt.

DE EFFECTV DISCIPLINAE. Caput.ij.

2 b ¶Ruti & Caſſij exercitus memoriæ ꝓditũ eſt in bello ciuili cũ vna ꝑ macedoniã iter facerẽt: priorq̃ Brut⁹ ad fluuiũ in quo pontẽ iungi oportebat ꝑueniſſet Caſſij tñ exercitũ & in efficiẽdo pontem & in trãſitu maturãdo ꝓceſſiſſe. Qui vigor diſciplinæ effecit ne ſolũ in opibus verũ etiã in ſumma belli præſtarent Caſſiani brucianis.

3 ¶Caius Ma.cũ facultatẽ eligẽdi exercitus haberet ex duob⁹ q̃ ſub Rutilio & qui ſub Metello ac poſtea ſub ſeipſo meruerãt Rutilianũ quendã minorem q̃ certioris diſciplinæ arbitrabat̃ punctauit.

4 ¶Domitius Corbulo duabus legionibus & pauciſſimis auxilijs diſciplina correpta Parthos ſubſtinuit,

5 ¶Alex.Mace.xl.milia hoĩm iã inde a Philippo patre diſciplinæ aſſuefactis orbẽ terrarũ aggreſſus innumeras hoſtiũ copias ſupauit.

6 ¶Cyr⁹ bello aduerſ⁹ ꝑſas.xiiij.milib⁹ armatoꝝ ĩmẽſas difficultates ſupauit.

7 ¶Epaminũdas dux Thebanoꝝ.iiij.milia hoĩm ex qb⁹.cccc.tm̃ eq̃tes erãt Lacedęmonioꝝ exercitũ.xxiiij.miliũ peditũ eq̃tũ mille ſexcẽtoꝝ vicit.

8 ¶A.xiiij.milibus græcorũ q̃ nũerus in auxilijs Cyri aduerſus Artaxerxem fuit centũ milia barbarorũ prælio ſupati ſunt.

9 ¶Eodem græcorum prælio.xxiiij. milia amiſſis ducibus redit⁹ ſui cura vni ex corpore ſuorum Xenophonti Atheniẽſi demandati periniqua & incognita loca incolumia reuerſa ſunt.

10 ¶Xerxes a.ccc.Lacedæmoniorum ad termopylas vexat⁹ cum vix eos confeciſſet.hoc ſe deceptum aiebat q̃ multos quidem homines habebat:

viros autem diſciplinæ tenaces nullos.

DE CONTINENTIA. Caput.iij.

m Arcũ Cato. vino eodẽ quo remiges cõtentũ fuiſſe traditur.

¶Fabritius cũ Cyneas legatꝰ Epyrotaꝝ grãde pondus auri 11
dono ei daret nõ accepto eo dixit malle ſe habẽtibus id imparare ꝙ habere,

¶Attilius Regulus cum ſummis rebus præfuiſſet: adeo pauper fuit vt ſe 12
coniugem liberoſqꝫ toleraret agello qui colebat̃ per vnum villicum cuius
audita morte ſcripſit ſenatui de ſucceſſore deſtitutis rebus obitu ſerui ne-
ceſſariam eſſe præſentiam ſuam.

¶Caius Scipio poſt res proſpere geſtas in Hiſpania in ſumma pauꝑtate 13
deceſſit nec ea quidem relicta pecunia quæ ſufficeret in dotem fœminarũ
quas ob inopiam publice dotauit ſenatus.

¶Idem præſtiterunt Athenienſes filijs Ariſtidis poſt ampliſſimarũ rerũ
adminiſtrationem maxima pauꝑtate defuncti,

¶Epaminũdas dux Thebanorũ tantæ abſtinẽtiæ fuit vt in ſuppellectili 14
eius præter aenum & veru vnicũ nihil inueniret̃.

¶Hannibal ſurgere de nocte ſolitus ante noctẽ nõ regeſcebat crepuſculo 15
demũ ad cœnã vacabat: neqꝫ amplius ꝙ duobꝰ lectis diſcũbebat̃ apud eũ.
Idem cũ ſub Haſdrubale iꝑatore militaret plærũqꝫ ſuꝑ nudã humũ ſac-
culo tectus ſomnos capiebat.

¶Aemilianum Scipionem traditur in itinere cum amicis ambulantem 16
accepto pane veſci ſolitum.

Idem & de Alexandro Macedone dicitur.

¶Maſiniſſam nonageſimũ vt dicit̃ annũ agentẽ meridie ante tabernacu- 17
lum ſtantẽ vel ambulantẽ capere ſolitũ cibos legimus.

¶Curiꝰ cũ victis ab eo ſabinis ex ſenatuſcõſulto ampliaret̃ ei modꝰ agri 18
quem cõſumati milites accipiebãt gregaliũ portione cõtentus fuit, malum
ciuem dicens cui nõ eſſet id quod cæteris ſatis.

¶Vniuerſi quoqꝫ exercitus notabilis ſæpe fuit cõtinentia: ſicut eius qui 19
ſub Marco Scauro meruit. Nanqꝫ memoriæ tradidit Scaurus pomiferã
arborẽ quæ in pede caſtrorũ fuerat cõpleta metatione poſtero die abeũte
exercitu intactis fructibus relictam.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0066-6

1 ¶ Auſpitijs imꝑatoris Cæſaris Domitiani Auguſti germanico bello ꝙ Iulius ciuilis in gallia mouerat ligonū opulētiſſima ciuitas: quæ ad ciuilē deſciuerat: cū aduenīete exercitu Cæſaris: populationē timeret ꝙ contra expectationē inuiolata nihil ex rebus ſuis amiſerat in obſequiū redacta ſeptuaginta milia armatorum tradidit.

2 ¶ Lauinius qui Corintho capta nō Italiā ſolū: ſed etiā ꝓuinciam tabulis ſtatuiſq; exornauit: adeo nihil ex tātis manubijs ī ſuū cōuertit vt filiā ei⁹ iopem ſenatus ex publico dotauerit.

DE IVSTITIA. CAPVT QVARTVM.

3 c ¶ Amillo phaliſcos obſidenti ludi magiſter liberos phaliſcoꝝ tanꝗ ambulandi cauſa extra murū eductos tradidit dicēs, re petendis obſidibus neceſſario ciuitatem imperata facturā: Camillus non ſolū ſpreuit ꝑfidiā ſed etiā reſtrictis poſt terga manib⁹, magiſtrū. virgis. agendū ad parētes tradidit. pijs adept⁹ benefitijs victoriā quā fraude non cupierat. Nam phaliſci ob hāc iuſtitiā ſponte ei ſe dederūt.

4 ¶ Ad Fabritiū ducē Romanoꝝ medicus pirrhi Epyrotarū regis ꝑuenit policituſq; eſt daturū ſe venenū Pyrrho ſi merces ſibi in qua opepreciū eſſet cōſtituereṫ. Quo facinore Fabricius agere victoriam ſuam non arbitratus, regi medicum detexit: atq; ea fide meruit vt ad petendam amicitiā Romanorum compelleret Pyrrhum.

DE CONSTANTIA. Caput. v.

5 c ¶ Neus Pompei⁹ minātibus direpturos pecuniā militib⁹ quæ in triūpho ferreṫ Seruilio & Glaucia cohortātibus vt diuideret eam ne ſeditio fieret affirmauit nō triūphaturū ſe ſed potius moriturū ꝗ̄ licētię militū ſuccūberet. Caſtigatiſq; orōne graui laureatos faſces obiecit vt ab illoꝝ inciperet direptiōe: eaq; inuidia redegit eos ad modeſtiam,

6 ¶ Cæſar ſeditiōe in tumultu ciuiliū armorū acta: maxīe tū tumentib⁹ aīs legionē totā exauctorauit ducib⁹ ſeditōis ſecuri ꝑcuſſis. Mox eos q̄s exauctorauerat ignominiā deprecātes reſtituit & optimos milites habuit.

7 ¶ Paulus amiſſo ad cannas exercitu offerēte equū Lentulo quo fugeret ſupeſſe cladi quanq; nō ꝑ ipm cōtractę noluit: ſed in eo ſaxo cui ſe vulneratus adclinauerat ꝑſedit, donec ab hoſtib⁹ oppreſſus cōfodereṫ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0067-1

Varro collega eius vel maiore cõſtãtia poſt eãdẽ cladẽ vixit grẽqꝫ ei a ſe 8
natu & populo actæ ſunt qa nõ deſpaſſet rẽp. Nõ aũt vitæ cupiditate ſed
reip. amore ſe ſupfuiſſe reliq̃ ætatis ſuæ tpe approbauit. Nã et barbã & ca
pillũ ſubmiſit. & poſtea nũq̃ recũbẽs cibũ cepit honoribuſqꝫ cũ ei deferrẽ
tur a populo renũtiauit dicẽs felicioribꝰ magiſtratibus reip. opus eſſe.

Sẽproniꝰ Tuditanꝰ & Octauiꝰ trib. mili. omĩbꝰ fuſis ad cãnas cũ in mi- 9
norĩbꝰ caſtris circũſederent̃ ſuaſerũt cõmilitonibꝰ vt ſtringerẽt gladios
& p hoſtiũ pfidiã erũpent ſecũ: id ſibi eẽ animi etiã ſi nemini ad erũpendũ
audacia fuiſſet: affirmãs decũtãtibꝰ. xij. omĩno eqtibꝰ vel peditibꝰ q comi-
tari ſubſtinerãt reptis incolumes canuſiũ puenerũt.

C. Fonteius Craſſus ĩ Hiſpania cũ tribꝰ milibꝰ hoĩm prædatũ pfectꝰ: 10
locoqꝫ in q̃ circũuentꝰ ab Haſdrubale ad primos tantũ ordines relato con
ſilio incipiẽte nocte quo tẽpore mĩme expectabat̃ p ſtatiões hoſtiũ erupit.

P. Deciꝰ tribu. mili. bello Sãnitico Cornelio cõſule iniqs locis depheſo 11
ab hoſtibꝰ ſuaſit vt ad occupãdũ collẽ q in ppinq̃ erat modicã manũ mitte
ret: ſeqꝫ ducẽ his q mittebant̃ obtulit aduocatꝰ in diuerſis hoſtis emiſit cõ-
ſulẽ. Deciũ aũt cinxit obſeditqꝫ illas q̃qꝫ anguſtias: nocte eruptionẽ cũ elu
ctatus eſſet Deciꝰ incolumis cũ militibꝰ cõſuli acceſſit.

Idem fecit ſub Atilio Calatino cõſule cuius variæ tradunt̃ nomina. 12
Alij Briarchiũ: nonnulli Cedippũ: q̃plurimi Calphurniũ fama vocitatũ
ſcripſerunt. Hic cum demiſſum in eam vallem videret exercitũ cuius omĩa
latera quæ erant ſuperiora hoſtis inſederat depopoſcit & accepit a conſule
trecentos milites quos hortatus vt virtute ſua exercitum ſeruarent in me-
diam vallem decurrit ad opprimẽdos eos vndiqꝫ deſcẽdit hoſtis longoqꝫ
& aſpero prelio retentus occaſionem conſuli ad extrahendum exercitum
dedit.

Cæſar aduerſus germanos & regem Arioniſtum pugnaturꝰ cõfuſior 13
animis p cõtione dixit nullius ſe eo die opera niſi decimæ legionis vſurũ,
Quo aſſecutꝰ eſt: & vt decumani tanq̃ præcipuæ fortitudinis teſtimonio
cõcitarent̃: & cæteri pudore ne penes alios gloria virtutis eſſet.

Lacedæmoniꝰ quidã nobilis Philippo denũtiante multis ſe phibiturꝫ 14
niſi ciuitas ſibi traderet̃: nũ inquit & patria mori nos phibebit.

¶Leonidas Lacedæmonius cũ dicerent Perſæ ſagittarũ multitudine nubes eſſe facturi: fert̃ dixiſſe melius in vmbra ꝓpugnabimus.

¶Celius prætor vrbanus cũ ei ius diceti Pic⁹ in capite inſediſſet: & aruſpices rñdiſſent dimiſſa aue hoſtiũ victoriã forte necata popu. Ro. ſupiorẽ auẽ occidit. Qua occiſa nr̃o exercitu vincẽte ip̃e cũ. xiiij. celijs ex eadem familia in prælio eſt occiſus: hũc qdã nõ Celiũ: ſed Læliũ fuiſſe. & Lælios non Celios perijſſe credunt.

¶P. Decius primo pater poſtea fili⁹ in magiſtratu ſe ꝓ rep. deuouerunt. admiſſiſqꝫ in hoſtẽ eqs adepti victoriã p̃riæ cõtulerũt.

¶Lu. Craſ. cũ bellũ aduerſ⁹ Ariſtonicũ in Aſia gerẽs: inter Eliã & mirhynam in hoſtiũ copias incidiſſet & inuit⁹ abduceret̃ execrat⁹ in conſule Romão captiuitatẽ: virga q̃ ad equũ erat vſus thracia q̃ tenebat̃ eruit: atqꝫ ab eo ꝑ dolorẽ citato trãſuerberat⁹ de decus ſeruitutis vt voluerat effugit.

¶M. Cato Cẽſorij fili⁹ ĩ acie decedẽte eq̃ ꝓlapſus cũ aĩaduertiſſet gladiũ exiſſe vagina: verit⁹ ignominiã redijt in hoſtẽ: ex eoqꝫ aliq̃t vulnerib⁹ recuperato gladio deinde reuerſus eſt ad ſuos.

¶Petilini a Pœnis obſeſſi parẽtes & liberos ꝓpter inopiã eiecerũt ipſi corijs madefactis & igne ſiccatis folijſqꝫ arborũ & om̃i gñe animaliũ vitã trahẽtes. xi. menſibus obſidionẽ tolerauerũt.

Hiſpani cũ Fabreſcẽſe oía eadẽ paſſi ſũt nec oppidũ Herculeio crediderẽt

¶Caſilini obſidẽte Hãnibale tantã inopiã ꝑpeſſi ſunt. vt cẽtũ denarijs murem veniſſe ꝓditũ memoriæ ſit: eiuſqꝫ vẽditorẽ ſamæ perijſſe: emptorẽ aũt vixiſſe, fidẽ tñ ſeruare Romanis ꝑſeuerauerũt.

¶Cizicũ cũ oppugnaret Mythridates captiuos eius vrbis ꝓduxit: oſtẽditqꝫ obſeſſis: arbitratus futurũ vt miſeratiõe ſociorũ cõpelleret ad deditionem oppidanos: at illi cohortati ad patiendã fortiter mortem captiuos ſeruare romanis fidem perſeuerauerunt.

¶Egineſes cũ a Viathoris liberi & cõiuges cęderent̃ præoptauerũt ſpectare ſupplicia pignorũ ſuorũ q̃ꝫ a romanis deficere.

¶Numantini ne ſe dederent famæ mori præfixis foribus domuũ ſuarũ præmaluerunt.

DE EFFECTV ET MODERATIONE. Ca. vi.

q ¶Vintus Fabius Minutius hortãte filio vt locũ idoneum pau 11
corũ iactura capet: vis ne inquit tu ex illis paucis eſſe?

¶Xenophon cũ eq̃ veheret & pedites iugũ q̃dã occupare iuſſiſſet vnus 12
ex eis obmurmurãdo ꝙ diceret facile eum laborioſa ſedentẽ impare: deſi-
luit & geregalẽ equo impoſuit, curſuq; ipẽ pedeſtri ad deſtinatũ iugum ꝑ
uenit. cuius facti ruborẽ cum ꝑpeti miles non poſſet irridẽtibus cõmilito-
nibus ſponte deſcendit. Xenophontẽ vix vniuerſi perpulerunt vt cõſcen
deret equũ & laborẽ ſuum in neceſſaria duci numerare vellet.

¶Alexãder cũ hyeme duceret exercitũ reſidẽs ad ignẽ recognoſcere ꝑter 13
eũtis copias cepit. Cũq; cõſpexiſſet quendã q̃q; exinanitũ frigore cõſide-
re loco ſuo iuſſit: dixitq; ei ſi in Perſis natus eſſes in regia ſella ſediſſe tibi
capitale foret in Macedonia nato cõcedit.

¶Diuus Auguſt⁹ Veſpaſianus cũ quẽdam adoleſcentẽ honeſte natũ in 14
militiæ inhabilẽ anguſtiarũ rei familiaris cã eductũ ad longiorẽ ordinem
reieciſſet cenſu cõſtituto honeſta miſſione exauctorauit.

DE VARIIS CONSILIIS. Caput. vij.

c ¶Aeſar dicebat idẽ eẽ ſibi cõſiliũ aduerſus hoſtẽ: q pleriſq; me- 15
dicis cõtra vicia corporũ fame potius q̃ ferro ſupandi.

Domitius corbulo dolobra. i. ſenſu hoſtẽ vicẽdũ eſſe dicebat.

¶Paulus imperatorem ſenem moribus dicebat eſſe oportere ſignificãs 16
moderatiora ſequenda conſilia.

¶Scipio Aphrican⁹ ferẽ dixiſſe cum eum parum quidã pugnatorẽ dice- 17
rent impatorem me mater non bellatorem peperit.

¶Lu. Marius Teutono ꝓuocãti eum & poſtulãti vt ꝓdiret reſpondit. Si 18
cupidus mortis eſſet laqueo eũ vitã poſſe finire: cũq; demonſtraret ei gla
diatorẽ cõtempte ſtature & ꝓpe exactæ ætatis obiecit ei dixitq; ſi eum ſu
peraſſet cum victore congreſſurum.

¶Q. Serto. experimẽto didicerat ſe imparẽ vniuerſo romanorũ exerci- 19
tui vt barbaros quoq; incõſulte pugnã depoſcẽtes doceret: adductis in cõ
ſpectũ duobus eq̃s quorũ ꝑualido alteri admodum exili duos admouit iu
uenes: ſimiliter electos robuſtũ & gracilẽ: robuſtiori imperauit eq̃ exilis
vniuerſam caudam abrũpere, gracili valentioris ꝑ ſingulos pilos vellere.

Cũ gracili ſucceſſiſſet q̃d impatũ eſſet. validiſſimus cum infirmi eq̨ cauda ſine effectu luctaret̃ naturã inqt Sertorius Romanarũ viriũ p hoc vobis exemplũ oſtendi milites inſupabiles ſunt: vniuerſos agrediẽdi eoſq̨ lacerabit & carpet q per partes attentauerit.

1 ¶ Valeri⁹ Leuin⁹ cõſul cũ intra caſtra ſua exploratorẽ hoſtiũ dep̄hẽdiſſet magnãq̨ copiaꝝ ſuaꝝ fiduciã haberet circũduci eũ iuſſit terrendiq̨ hoſtis cã exercit⁹ ſuos viſendos ſpeculatorib⁹ eorũ q̃ties voluiſſent patere.

2 ¶ Ceclius primi pilaris q in Germania poſt Valerianã cladẽ obſeſſis noſtris p duce fuit veritus ne Barbari ligna quæ cõgeſta erãt vallo admouerẽt & caſtra eius incẽderent ſimulata lignorũ inopia miſſis vndiq̨ q ea furarent̃ effecit vt Germani vniuerſos trũcos amolirent̃.

3 ¶ Cai⁹ Scipio bello nauali Amphoras pice: & tedę plenas in hoſtiũ claſſẽ iaculatus eſt, quarũ iactus & pondere foret noxius: & diffundẽdo quæ cõtinuerant: alimentũ præſtarent incendio.

4 ¶ Hãnibal regi Antiocho monſtrauit vt in hoſtiũ claſſem vaſcula iacularet̃: viperis plena: quarũ metu pterriti milites a dimicatiõe & nauticis miniſterijs impedirent̃. Idẽ fecit iam cedẽte claſſe ſua pruſias.

5 ¶ Marc⁹ Porti⁹ de impetu in claſſem hoſtiũ cũ trãſiluiſſet deturbatis ex ea penis: eorũq̨ armis & inſignib⁹ inter ſuos diſtributis multas naues hoſtiũ quos ſociali habitu fefellerat merſit.

6 ¶ Atheniẽſes cũ ſubinde a Lacedæmonijs infeſtarent̃ dieb⁹ feſtis quos ſacros mineruæ extra vrbẽ celebrabãt oẽm qdẽ quolẽtiũ imitationẽ exp̄ſſerũt: armis tñ veſte celatis: pacto ritu ſuo nõ ſtatim Athenas reuerſi ſed p tin⁹ inde raptim acto agmine eo tẽpore quo minime timebant̃ agros hoſtiũ qbus ſubinde prædæ fuerãt vltro depopulati ſunt.

7 ¶ Caſſius onerarias naues nõ magis ad alios vſus acceſas oportũo vẽto in claſſem hoſtiũ miſit: & incẽdio eam cõſumpſit.

8 ¶ M. Liui⁹ fuſo Haſdrubale hortãtib⁹ eũ qbuſdã vt hoſtẽ ad inẽnitionẽ p ſeqret̃ rñdit aliq & ſupſint q de victoria nr̃a hoſtib⁹ nũtiẽt. Sci. Aphri. dicere ſolit⁹ ẽ hoſti nõ ſolũ dandã eſſe viã fugiẽdi: ſed etiã muniendã.

Pericles Atheniẽ. affirmauit icolũes futuros hoſtes: ſi deponerẽt ferrũ: ei⁹q̨ obſecutis cõditõib⁹ vniuerſos q i ſigl'is ferreas fibl'as hiſſet iterfici iuſſit.

9 ¶Haſdrubal ſubijciens dolum numidis ingreſſus fines eorū reſiſtere paratibus: affirmauit ad capiēdos ſe veniſſe elephantos quibus ferax eſt numidia vt hoc pmitterēt ſecuritatē poſcētibus ꝑmiſit & ex ea pſuaſione aduocatos ad ortus ſub leges redegit.

10 ¶Aleta Lacedæmoniꝰ vt Thebanoꝝ cōmeatū facilius ex opinato aggrederet in occulto paratis nauibꝰ tanq̄ vnā omīno haberet turrē cōmeatibꝰ in eam exercebat, quodā deinde ope oēs naues in thebanas trāſnauigātes immiſit & cōmeatibꝰ eorū potitus eſt.

11 ¶Ptholemæꝰ aduerſus Perdicā exercitu præualētem ipſe inualidus omne pecudū genus religatis ad tergū quæ traherēt carpētis agendū p paucos curauit eqtes ipſe ꝓgreſſus cū copijs q̄s habebat effecit: vt puluis quē pecora excitauerat ſpetiem magni exercitus ſequētis moueret. Cuius expectatione territum fecit hoſtem.

12 ¶Mironides Athenieñ. aduerſus Thebanos eqtatu p̄ualētes pugnaturꝰ in cāpis ſuos edocuit manētibꝰ eſſe ſpē aliquā ſalutis, cedētibꝰ aūt pnitioſiſſimū. Qua rōne cōfirmatis militibꝰ victoriā cōſecutus eſt.

13 ¶C. Pinariꝰ in Sicilia p̄ſidio Enne p̄poſitꝰ: claues portaꝝ q̄s penes ſe habebat repoſcētibꝰ Athenieſibꝰ ꝗ ſuſpectos eos tanq̄ trāſitōnē ad penū pararēt habebat: petijt vniꝰ noctis ad deliberationē ſpatiū, indicataq̄ militibꝰ fraude Grçcoꝝ cū p̄cepiſſet vt parati poſtera die ſignū expectarēt poſtera luce aſſiſtētibꝰ redditurū ſe claues dixit: ſic idē oēs Athenieſes occidit,

14 ¶Hiphycrates dux Athenieſium claſſem ſuam hoſtili habitu inſtruxit: & ad eos q̄s ſuſpectos habebāt inuectus cum effuſo ſtudio exciperet dep̄henſa eorū perfidia oppidum diripuit.

15 ¶Romani cū cāpanis eqtibus nullo mō pares eſſent. Quintꝰ Neuiꝰ cēturio i exercitu Fuluij flacci ꝓ cōſulis excogitauit vt delectos exercitu ex toto q velociſſimi videbant et melioris ſtaturæ erāt ſpatulis nō amplis et galericulis: gladijſq̄ ac ſeptenis ſingulos haſtis quaternorū circiter pedum armare eoſq̄ ad vnctos eqtibꝰ iuberet vſq̄ ad mœnia ꝓuehi deinde ibi poſitis noſtris eqtibus incipe inter hoſtium equitatū prçliari. Quo facto vehementer & ipſi Campani afflicti ſunt. & maxime equi eorū: quibus turbatis prona noſtris victoria fuit,

1 ¶Pub. Scip. in Lidia cũ die ac nocte hymbre cõtinuo vexatũ exercitum Antiochi videret nec hoĩes tantũ aut eq̃s deficere verũ arc⁹ q̃q₃ madẽtib⁹ neruis inhabiles factos exhortat⁹ ẽ ſuos: vt poſtero quamuis religioſo die cõmitterẽt prælíũ quã ſententiã ſecuta victoria eſt.

2 ¶Catonẽ vaſtãtẽ Hiſpaniã: legati legatũ q̃ ſocioꝝ popul⁹ erat adierũt orauerũt auxilia. Ille ne aut abnegato adiutorio ſocios alienaret: aut deducto exercitu vires minueret tertiã partẽ militũ cibaria parare et naues aſcẽdere iuſſit: dato p̄cepto vt cauti vẽtos retro redirẽt: recedẽs interĩ aduẽtãtis auxilij rumor vti lege tm̃ excitauit animos ita hoſtiũ cõſilia decuſſit.

3 ¶Cæſar cũ in partibus Pompeianis magna eqtũ Romanorũ eſſet man⁹ eaq₃ armorũ ſciẽtia milites cõficeret: ora oculoſq₃ eorũ gladijs peti iuſſit. et ſic aduerſam faciem cedere coegit.

4 ¶Vaccei cũ a Sẽpronio Graccho collatis ſignis vrgerẽt vniuerſas copias cinxere plauſtris quæ impleuerat fortiſſimis viris muliebri veſte tectis Semproniũ tanq̃ aduerſus fœminas audatius ad obſidendos hoſtis cõſurgentẽ hi qui in plauſtris erant aggreſſi fugauerũt.

5 ¶Eumenes Sardianus ex ſucceſſorib⁹ Alexãdri in caſtello q̃dã clauſis q̃ exercere eq̃s nõ poterãt certis q̃tidie horis. ita ſuſpẽdebat vt poſteriorib⁹ pedibus innixi prioribus alleuatis dũ naturalem aſſiſtendi appetũt cõſuetudinẽ ad ſudorem vndiq₃ crura iactarent.

6 ¶Marcus Cato pollicẽtibus Barbaris duces itinerũ: & inſup præſidium ſi magna ſumma eis ꝓmitterẽt. nõ dubitauit polliceri: q̃a aut victorib⁹ ex ſpolijs hoſtilib⁹ dare licebat aut interfectis ſoluebatẽ ꝓmiſſio.

7 ¶Q. Sempro. poſt infauſtã aduerſus Pœnos dimicationẽ: q̃ collegam Marcellũ amiſerat cũ cõpiſſet potitũ annulo interfecti Hannibalẽ litteras circa municipia totius Italiæ dimiſit ne crederent epiſtolis ſiquæ marcelli annulo obſignatæ p̄ferrẽt. Monitione cõſecutus vt Salapia & aliæ vrbes fruſtra hannibalis dolis tentarẽt.

8 ¶Poſt Cãnenſem cladẽ p̄cuſſis ita Romanorũ animis vt pars magna reliquarũ nobiliſſimis auctorib⁹ deſerẽdæ Italiæ iniret conſiliũ. Publius Scipio adoleſcens admodum impetu facto in eo ipſo in quo talia agitabanẽ cetu pronuntiauit manu ſe ſua interfecturum niſi qui iuraſſet non eſſe

ſibi mentē deſtituendę reip. Cūqꝫ ipſe primus religiōe tali ſe obligaſſet ſtricto gladio mortē vni ex ꝓximis minatus niſi acciperet ſacramentū. Ille metuens, cæteros etiā exēplo coegit ad iurandū.

¶ Volſcoꝝ caſtra cū ꝓpe a virgulis ſiluaqꝫ poſita eſſēt. Camillꝰ ea oīa q̄ ex 9
ceptū ignē vſqꝫ ī vallū ꝑferre poterat īcēdit & ſic aduerſarios exuit caſtris

¶ Perſes bello ſociali eodē modo ꝓpe cū copijs om̄ibꝰ interceptus eſt.

¶ Metel. ī Hiſpa. caſtra moturꝰ cū in agmīe milites cōtinerēt ſe ītra caſtra 10
Hermocrates detētos eos poſtero die habilioribꝰ iā ſuiſ tradidit bellūqꝫ cōfecit. ¶ Melciades cū ingentē Perſaꝝ multitudinē apud Marathonē fudiſ- 11
ſet, Athenieñ. circa gratulationē morātes cōpulit vt feſtinarēt ad opē vrbi ferendā: quā claſſis Perſarū petebat. Cūqꝫ p̄curriſſent impleſſentqꝫ mœnia armatis Perſę rati ingētem eſſe nūerū Atheniēſium. & alio milite apud Marathonē pugnatū. alio ꝓ muris ſuis opponi circūactis extemplo nauibus Aſiam repetierunt.

¶ Piſiſtratus Athenieñ. cū excepiſſet Megarēſium claſſem quā illi ad ele- 12
um noctu applicuerāt vt opatas Cereris ſacro fœmīas Atheniēſiū raperēt magnaqꝫ edita cęde eoꝝ: vultus eſſet ſuos: eadē q̄ cepat nauigia Atheniēſi milite cōpleuit: q̄buſdā matronarū habitu captiuoꝝ in conſpectu locatis, Qua facie decepti magarēſes tanqꝫ ſuis & cū ſucceſſu renauigātibus effuſi inermeſqꝫ rurſus oppreſſi ſunt,

¶ Conon dux Athenienſiū victa claſſe Perſarū apud inſulā Cypron mi- 13
lites ſuos captiuis armis induit. & eiſdem Barbarorū nauibꝰ ad hoſtē nauigauit in pamphiliā apud flumē Euſmedoniā. Perſæ q̄a & nauigia & habitum ſupſtantiū agnoſcerent: nil cauerūt. Subito itaqꝫ oppreſſi eodem die & nauali & pedeſtri prælio victi ſunt.

Sexti Iulij Frontini quattuor Strategematicon libri. a varijs mendis, quod om̄es ſubitaria opa tolli nō poterāt. vindicati, finem habēt Impreſſi Lipſi in officina Melchiaris Lottheri. Anno a recōciliata diuinitate. M ccccc.xiiij.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0075-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0076-1

Ch. 2779. 4°

X2202831

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0077-7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0078-2

Sexti Julij Frontini viri conſularis Stratagematum libri quattuor. in officina Melchiaris Lottheri emendatius ꝙ̃ hactenus impreſſi Anno a recõciliata diuinitate Milleſimo quingenteſimo Decimoquarto.

Hermannus Tulichus.

Callida ſcire volens truculenti prælia Martis
Et quibus euaſit victus ab hoſte dolis
Quattuor hos modico ſibi comparet ære libellos
In quibus eſt grauiũ: prouida cura: ducũ
Caſſaq; Mulciberis claudi nihil arma moret̃
Sint licet a ſtygio lurida & atra lacu
Ingenio potius ꝙ̃ viribus arma gerunt̃
Vtere cõſilio quum tibi robur abeſt

Sextus Julius frontinus consularis dignitatis vir philosophus orator et iurium peritissimus ac in omni fere doctrina florens vocatus fuit alexandro imperatore tum et in primis ad res componendas adiumento fuit ipsi quoque multa composuit tum et hos quatuor strategematum libros scripsit est autem strategema nihil aliud nisi militaris quedam sagacitas que a sapientia et consilio proficiscitur omnino enim reprehensione caret ;

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-123671-p0079-1